

საქართველო

პროვნიტი თავისუფლების გზით - პროვნიტი თავისუფლების გზით
პროვნიტი თავისუფლების გზით - პროვნიტი თავისუფლების გზით

საზოგადოებრივ - პოლიტიკური გაზეთი. გამოდის ჰარასკეობით

№ 13 (1759)

29 სექტემბერი - 5 ოქტომბერი 2000 წ.

ფასი

50 თეთრი

შევიარდნაძე იკბინება,
შევიარდნაძე თავს იცავს,
შევიარდნაძე სასჯელისაგან
გაქცევას ცდილობს... მე-2 გვერდი

მე-2 გვერდი

„მე კი აღარ ვიქნები
და თქვენ ფეხის დას-
ადგმელი აღბილიც
აღარ გექნებათ
საქართველოში“

მალერი ბელაშვილს
განმარტებულ ფაქტზე
საუბარი არ სურს... მე-3 გვერდი

მასსოვს პირველად
სასწავლებელში...

ბ ი ო რ ბ ი
ბ ო ზ ო რ ი ბ ე ს
გ ლ ა პ რ ე ბ ი
უყვარს, მაგრამ
მართალი ამბები
ურჩევნია...

მე-14 გვერდი

სოსო სიგუა:
ყველაფერი
პრეზიდენტის
სახელ
უკავშირდება

მე-5 გვერდი

გიორგი თარგამაძე:

საარჩევნო ხმების ქურ-
დობა იწვევს შემდგომში
განუკითხაობას და სახ-
ელმწიფო ხელისუფლების
წარმომადგენელთა
დაუსჯელ პარპაშს

მე-3 გვერდი

გიორგი ტალახაძე:
«იბეგრება აბსოლუ-
ტურად ვებუღარი,
უპანასკნელ თეთ-
რად და მის
გეგმებში»

მე-5 გვერდი

მოგვალ ნომერი:

E-?-ეკოლოგიური უსაფრთხოება
თქვენი და თქვენი შვილების ჯანმ-
რთელობა და უსაფრთხოება დამოკ-
იდებულია იმ ციფრებზე, რომლებიც
მითითებულია პროდუქტების შე-
ფუთვაზე. ინფორმაცია ამის შესახებ
ჩვენი გაზეთის ყოველ ნომერში.

საგადასახადო კანონები თუ
ლიმიტირებული ბიუჯეტი
მანამდე კი...
არაყი "გოში"
საერთაშორისო გამოფენებს იყვარებს...

მე-12 გვერდი

ელექტრონული ვერსია:
www.opentxt.org.ge/sakartvelo

ნოღარ ნათამა: შივარდნაში იკვინება, შივარდნაში თავს იცავს, შივარდნაში სასჯელისაგან გაქცევას ცდილობს...

ყველაზე გავრცელებული ტრიუმფატორი შივარდნაში ღვარდნით ხაზზე მჭერმეტყველება, როდესაც მან, 1991-1992 წლების გადართობის შემდეგ საქართველოს მმართველად მოწვეულმა, ეროვნული მოძრაობა "ეროვნულ-დამამგრებელ მოძრაობად" გადასწავლა (ოღონდ იმის დაწესება დაავიწყდა, თუ როდის იწვევდა ეს "დამამგრებელი" მოძრაობა: ილია ჭავჭავაძის დროიდან, 1924 წლის აჯანყებიდან თუ ოცდაათიანი და ორმოციანი წლებიდან, როცა საქართველო, ამ მოძრაობის სახით, თავის საკუთარ სივლითა სისხლს ყოველდღიურ ზარს იტანდა, რათა საკუთარ თავში და ისტორიის თავში თავისი ღირსება შეენარჩუნებინა და თავისუფლებისკენ ანუ დამოუკიდებლობის სახელმწიფოებრიობისკენ მოეწრაფებინა. 1924 წლის აჯანყებიდან, საქართველოს დემოკრატიულად არჩეულ ხელისუფლებას ჯერ შივარდნაში, ხოლო შემდეგ მის ამაღლებაში მდგომარეობაში მყოფი კომკავშირული-კომუნისტური ზრდა "პროვინციული ფაშაზმი" უწოდა, თუმცა ვერც ამჯერად დააწესეს, რა მასშტაბის ფაშაზმი უდგანან სათავეში თვითონ: გალაკტიონის, კოსმოპოლის თუ მხოლოდ "ესენიანების" მიუხედავად ირონიული შენიშვნების ნიადაგისა პრესაში და წყველა-კრულვისა საქალაქო ტრანსპორტში, შივარდნაში რამდენიმე თვის მანძილზე ჯიუტად იმეორებდა ამ მტრულად იხითი ურყველი მონადირეობით, ღობეში გახიზნულ უდღიან სულიერს რომ შემურდებდა, რომელიც ბოტანიკაში შედევრის ზრახვას არ დებდა, თუნდაც კიხურში ნაჯახი ურტყას. ამ ესოდენი პოლიტიკური-პათოლოგიური თანამედროვე პოლიტიკოსთა და ვითომ-პოლიტიკოსთა შორის ბადალი ძნელად თუ მოეძებნება. ყველაზე მეტად, ალბათ, ამისთვის გორბაჩოვის ანალოგია გამოდგება, ცოფიანი გომეშობავით რომ იდობდებოდა ტელეკრანზე, როცა ბალტიისპირელმა გაბედვს და კანონში ჩაწერეს, ლატვიის სხრ-ის, ლიეტუვის სხრ და ესტონეთის სხრ-ის მიწა ლატვიის სხრ-ის, ლიეტუვის სხრ-ის და ესტონეთის სხრ-ის საკუთრებად.

მისდა საუბედუროდ, "მხოლოდ პოლიტიკოსის" ხელის ეს პაირობა დიდხანს ვერ გაგრძელდა. მოსკოვიდან მალე დაუშვებულ ინსტრუქციას: "ეჭვი, ძმობილო, რომ დაგვადეთ, საქართველო ეკონომიკურად, სტრატეგიულად და ფიზიკოლოგიურად უნდა დაანგრეთ" დემოკრატებმა შენიშვნაში ცეკას მდივნებმა და "კომსამოღებმა", განა ის დაგვადეთ, რომ ეს ორჯონიკიძისებური კომუნისტური ფრანკოლოგიით ქმნათ! თქვენ საქართველო დამოუკიდებელი ქვეყნის სახელი უნდა დაანგრეთ. რათა ხალხში საქართველოს დამოუკიდებლობას სახელი გაუტეხოთ და რუსული იმპერია მოანტროთ!" არ ვიცით, რუსული იმპერია იყო დაფორმებული მოსკოვიდან მოხული რეგომენდაცია თუ

არა, მაგრამ ის კი ფაქტია, რომ შივარდნაში ამ თემაზე, როგორც იტყვიან, "მოკეტა" და ეროვნული განმათავისუფლებელი მოძრაობა კარგა ხანია აუცილებლად აღარ მოუხსენებია. მაგრამ დრო ვერ გაჩერდება და ისტორიასაც - რაც უნდა ტალახიანი და ოდრო-ჩოდო ბილიკებით მოძრაობდეს იგი თავის ამა თუ იმ მონაკვეთში და ამა თუ იმ ქვეყანაში - მაინც თავისი ლოგიკური მიმართულება აქვს. შივარდნაში და მისი პარტია კანონზომიერად გაკოტრდნენ. გაკოტრდნენ არა მხოლოდ სხრ-არებით, რომელმაც საქართველოს უძრავ-მოძრავი ქონების ერთ კვირაში დატაცება მოახერხა, არამედ უსწავლელადობითა და ბუნებრივი მოუხარებლობითაც, რომელმაც ადგილი და მთელი თავისი "ელიტა", მთავრობიან-პარლამენტრიან-კანცელარიანად (და არა მისი, ვთქვათ, 10-15% როგორც ეს ნორმალურ ტირანიებსა და დესპოტიკებში ხდება) თავისი უსაზღვროდ ზარბი და უსაზღვროდ უნაქლო ამფიბიებით დააკომპლექტებინა. ამ ყოველისგანდრეხულ "კადრებს" დღეს ურტყვენ "ქვემოდას" - გატარებული მასიდან, რომელსაც ამ გაბედებული ძარცვა-ჯღუჯის არაა აღარ ჰსურს და აღარ შეუძლია - და "ზემოდას" ანუ წევანკითარებელი დემოკრატიული დავისთვის იმ ადმინისტრაციიდან, რომელიც დღეს, ფაქტობრივად, მხოლოდ მართავს და არჩევნების ტრადიციული გაყალბებით მტრის-მტრად გაბნეული მიკროდიქტორი პარტანერად აღარ ჰსურს. ამ წევანკითარებულ საზოგადოებას "მხოლოდ პოლიტიკოსი", როგორც ეტყობა, უკვე "ნიჩაზზე" ჰყავს შესხული, რის გამოც იგი იძულებულია ისევ თავის ძველთაძველსა და ერთადერთ ნამდვილ ბატონს-რუსულ იმპერიას მიაშუროს გადასარჩენად და თავისი ქვეყნის საწინააღმდეგოდ ისევ ტრადიციული ორჯონიკიძისებური ფრანკოლოგია გამოიყენოს. იყენებს კიდევ, ოდნედა ახლა ამის თავისი საკუთარი სახელი ვეღარ სჩადის (რადგან იცის, რომ საკადრის პასუხსაც საკუთარ მისამართზე მიიღებს), არამედ ამისთვის თავის ერთგულ ჟურნალისტთა და ვითომ-ჟურნალისტთა მრავალრიცხოვანი კოლქორტა ჰყავს მობილიზებული, ერთი ამოთავი - ჩემი ინტელიგენცია, სხვის ვინმე ძველი უღვაშა პოლიტიკოსი ან პოლიტიკოსი, მანდილოსნის კეთილზმოდან ფსევდონიმს - "ქეთი ზაქარაიშვილი" ამოღარებული. თავისი აზრებს გვიჩვენებს, გახ. "ალიაში" (№ 136 წერილი "შივარდნაში დიდი დღილი დაიწყო", პოლიტიკოსის მჭერმეტყველება ღირსია იმი-ხა, რომ ვრცელი ციტატები მოვიყვანოთ, მაგრამ დროს დავგვოცო და მათ შინაარსს მოკლედ მოგახსენებო.

პოლიტიკოსისა და მისი შემკვეთის მიზანი

ხაზი თეზისის დამტკიცება. პირველი: ეროვნული განმათავისუფლებელი მოძრაობა იყო (მი-აქციით ყურადღება: იყო, ანუ დღეს იგი აღარ არსებობს) "უტოპია" და "აბსურდული" რამ. ხსრკ მან კი არ დაშალა, არამედ მის გარეთ მიმდინარე "დიდმა პოლიტიკამ" შივარდნაში მონაწილეობით, მეორე: რუსეთს ჩვენი ქვეყანა ვერ გავქვევდა. პოლიტიკის სხვა კუროსი, თუ არ რუსეთისადმი მორჩილების კუროსი, მოიხსენიება "ისტორიას". მესამე: ავსტრალიის ომი, მართალია, დაღარით წავაგეთ, მაგრამ ის დაღარით ვიღაცისა ან ვიღაცებისაა და არა შივარდნა-ძისა. ჩემი წერილის მიზანია, ვამხილო სამივე ეს სიგნალი, რომლითაც დღეს საქართველოში ხელიერად და მატერიალურად ხუდდგმულ ანტიკრთველ ნაძირალათა მთელი არმია, არანაკლებ 20-30 ათასი კაცის შემადგენლობით, რომელსაც დღეს საქართველოს ძარცვაში წილი უდევს ანუ რომელიც საქართველოს "მართავს". ვამხილ კიდევ, სახელდობრ, სათანადო ფაქტთა და საბუთთა მოტანით ვუჩვენებ მკითხველს, რომ

ა) ხსრკ გორბაჩოვმა და შივარდნაში კი არ დაშალეს (პირიქით, ისინი მის დაშლას კბილებით ეწინააღმდეგებოდნენ), არამედ დასავლეთის სტრატეგიულმა გამარჯვებამ "ტივოში" და ეროვნულმა მოძრაობამ ხსრკ-ში. ამ უკანასკნელი ფაქტორის გარეშე ხსრკ ვერ დაიშლებოდა.

ბ) რუსეთის პოზიცია საქართველოსადმი აგრესიულია და ვერ იქნება სხვაგვარი, ხელცოცა, რამდენიმე ათეულ წელს მაინც, ხოლო მისთვის დამაკამფოფილებელი ხიტუაღია საქართველოში არის ან "უქართველო" საქართველო "შექმნა, ან საქართველოს შინაგან პოლიტიკურ, გონებრივ, ეკონომიკურ ძალთა სრული განადგურება, და არა ეწ. "გავლენა".

გ) ავსტრალიის ომის წაგების გადამწყვეტი ფაქტორია პირადად შივარდნაში (და არა მხოლოდ სხვების) დაღარით, შივარდნაშია და მისი გუნდის ცნობიერი ანტისახელმწიფოებრივი ნება.

1366 დაშალა და ვისი ნების წინააღმდეგ დაშალა სხრკ?

ცნობილი გახლავთ, რომ ხსრკ-ს დაშლის ორმოცწლიანი პროგრამა სეგანკითაოტულ დემოკრატიულ დასავლეთში ჯერ კიდევ 1952 წელს, სტალინის სიგნალში შექმნა. ამ პროგრამის დერმი იყო ეწ. "შივარდნათა დოლი" ანუ სამხედრო-სამრეწველო მექანიზმის ორგანიზება, რომელიც დასავლეთის ქვეყნების ძლიერ ეკონომიკას დედის რძესავით შეერგებოდა, სამკოთა კავშირის ეკონომიკისთვის კი

გაუსაძლისი იქნებოდა. მაგრამ ეს არ იყო კომუნისტური იმპერიის დაშლის არც შესაძლებლობის, არც გარდუვალობის ერთადერთი საფუძველი. შინაგანად მონოლოთური ან თუნდაც ერთგვაროვანი საზოგადოებისათვის სახელმწიფოს დაშლის საფუძველად ვერ იკმარება ის, რომ იგი იარაღისა და საჭურვლის წყდ-მეტად ინტენსიურმა წარმოებამ გააღარიბა. მთავარი იყო ის, რომ იმპერია შინაგანად წინააღმდეგობრივი იყო, იგი იმპერია იყო და არა ქვეყანა, და მისი მოხალეობის ნაწევარზე მეტს (კერძოდ, არარუს მკვიდრ მოსახლეობას) არ ჰსურდა მის შემადგენლობაში ყოფნა. ამიტომ კანონზომიერი ერთი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გაჩენას, აღწევნას, მის მიერ ყოვლისმომცველი მასშტაბის მიღების შესაძლებლობას ან აუცილებლობას. ასეთი იყო მეცნიერული სოვეტოლოგიისა და პოლიტიკოლოგიის აზრი და ასე მოხდა კიდევ, ყველაზე კომპერენტურ სოვეტოლოგს რიჩარდ პაიპსს ჯერ კიდევ 1976 წელს ლონდონში გამართულ კონფერენციაზე "ეროვნული პრობლემები საბჭოთა კავშირში" (და, ალბათ, არაერთხელ მან-ამდისაც) ნათქვამი აქვს: "შე ვერ გეტყვით, ხსრკ 10 წლის შემდეგ დაიშლება თუ 100 წლის შემდეგ, მაგრამ ამ შუალედში იგი ნამდვილად დაიშლება და ამის შედეგად გაჩენილ სახელმწიფოთა საზღვრები დაახლოებით იგივე იქნება, რაც დღეს მოგვამირე რესპუბლიკათა საზღვრებია". ეს პროგნოზი გამართლდა. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა რუსეთის კოლონიებში შედგა და იგი ერთ-ერთი (გადამწყვეტი) ფაქტორი აღმოჩნდა, რომელმაც ხსრკ-ს დაშლა განაპირობა. რით დავეუბრებოთ "საქართველო" პარტიკულურ მკითხველს? მე დავიმოწმებ მაიკლ ბემლოვისა და ხტობ ტელბორტის (აშშ ხაზ. მდივნის დღევანდელი მოადგილის) წიგნს "უმაღლეს დონეზე" (At the Highest Levels, N-Y, 1993), რომელიც რამდენიმე თვის მანძილზე ბესტ-სელერი იყო აშშ-ში და რუსეთში და როგორც ითაოთ-ხაზ შეადგენს აშშ-სა და ხსრკ-ს დიდი წარდგენილი ურთიერთობა ბუმის ადმინისტრაციის (1988-1992) წლებში. ამ წიგნში, რომელსაც ისტორიული დოკუმენტის ღირებულება აქვს, კარგად ჩანს, რომ ხსრკ-ს არსებ-

გაგრძელება მე-4 გვ.

ჩვენ ძალიან დიდი გეგმები გვაქვს. ან უნდა გავაკეთოთ ეს, ან უნდა დავიღუპოთ. მთავარია საარჩევნო კანონი. შემდეგ 2 კანონი. რომელიც უშუალოდ ჩვენი ინიციატივით შედის, ერთ-ერთი ცოტა გვიან, 5-6 დეკემბერს განიხილება, ხუტყის გატანის აკრძალვის შესახებ. ეს ჰაერითი აუცილებელია. 1991 წლიდან 12-ჯერ იყო ეს კანონი მიღებული და 12-ჯერვე გაუქმებული. ამ კანონის გარეშე საქართველოს სივრცულ არ შეუძლია. ყოველგვარი შეზღუდვა ჩვენთან სისულელეა. მენ დაწერ 100მ, ის დაწერს 5000მ. სრული აკრძალვის კონტროლი კი შესაძლებელია საბაჟოებზე და სხვაგან.

- თქვენ თვლით, რომ მთლიანად უნდა აიკრძალოს?

- ნაწილობრივ აკრძალვა არაფრით არ შეიძლება, კიდევ ვიმეორებ, გაიტანენ იმაზე მეტს, რაც გააქვთ, თუკი პრინციპში შეიძლება გატანა. თვითმკვლელებს ვეძახი, ვისაც გააქვს ხე-ტყე. თუ ჩვენ არ მოვთხოვთ ეს კახტა, ისინი გადაგვიყვალდნენ ჩვენს.

მეორე კანონპროექტი, რომელზეც ჩვენ ვმუშაობთ, ძალიან ძნელია, რადგანაც კომპერტენცია არ გვყოფნის, ეს არის კანონი მიწის გაყიდვის აკრძალვის შესახებ.

- მიწის გაყიდვაში რას გულისხმობთ, ბატონო ვახტანგ?

- იგულისხმება ყველა დანარჩენი, გარდა საკარმიდამო ნაკვეთისა. იქაც არის რაღაც ზღვრები, სადაც გაძვრება ხალხი. დღესაც კი ძალიან ბევრი მიწა გაიყიდა. რაც ნიშანდობლივია, ტენდერი იყო გამოცხადებული და არც ერთი ქართველის განცხადება არ არის. და თუ ეს არ მოხდა, მე კი აღარ ვიქნები და თქვენ ფეხის დასადგმელი ადგილი აღარ

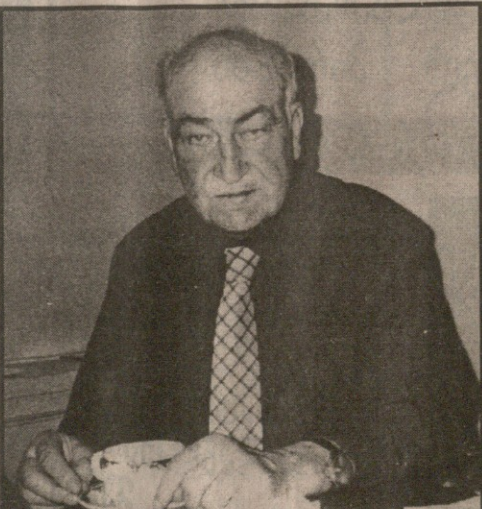
მე კი აღარ ვიქნები და თქვენ ფეხის დასადგმელი ადგილის აღარ გეძნებათ საქართველოში

გექნებათ საქართველოში.

- ბატონო ვახტანგ, თქვენს ერთ-ერთ გამოცხადებაში არ აქართულ სკოლებზე ბრძანებით...

- ეს ჩემი რწმენაა და საერთაშორისო ფაქტია. მაგალითად, შვეიცარიაში 20 წელი უნდა იტხოვრო, კარგი კაცის სახელი რომ დაიმკვიდრო, სამჯერ უნდა ჩააბარო ენა და მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება მიიღო მოქალაქეობა. ეს არის ადრეა შენი ეროსი. ამერიკას არ ჰყირდება ასეთი რამ, შვეიცარიისთვის კი აუცილებელია, საქართველოსთვის კი ასჯერ აუცილებელია. ეს არის, უპირველეს ყოვლისა, როგორც აღვნიშნეთ საპარლამენტო გამოცხადებისა, დაღარით იმ აზერბაიჯანული მოსახლეობისა, რომელსაც ჩვენ ვაძლევთ საშუალებას, არ იცოდეს ქართული, ამიტომ ისინი არ

არიან სრულფასოვანი მოქალაქეები ჩვენი ქვეყნისა. და მეორე, რაც მთავარია, ისინი არასოდეს არ იქნებიან პარტიკის-ე მ ე ლ ნ ი საქართველოსი და ქართველებისა, თუ არ იციან ის ენა, ის ისტორია, თუ არ იციან მისი ხელოვნება. მესამე, არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება, საქმის წარმოება სადმე იყოლ არაქართულ ენაზე. საქმის წარმოება კი არა, ნახეთ რა ხდება ჯავახეთში, ქვემო ქართლში. იქ ჯერ კიდევ საბჭოთა წყობილებაა. ხოლო სიკუა ამბობს ძალიან კარგად, არ არის სწორი, რა ენა წახდეს, ერის დაეცეხო. როცა ეცემა ერი, მერე ფუჭდება ენა. შეხედეთ რომს, შეხედეთ ვევიტებს, ასე არ არის? - ჯერ ერი ეცემა, ერის დაეცემა კი იწყება მამინ, როცა ის თავის ისტო-

ვახტანგ ბახვაშვილი

რიას ივიწყებს, როდესაც არ იცის საიდ-ან მოდის და საით მიედინება.

- ბატონო ვახტანგ, თავს არ შეგაწყენთ, ისედაც ბევრი დრო წაგართვით, შეგაწუხეთ, რას იტყვით 8 ოქტომბერს დანიშნული არჩევნების შესახებ, როგორ ფიქრობთ, იქნება თავისუფალი არჩევნები?

- აუცილებლად უნდა იყოს თავისუფალი არჩევნები. ხშირად ჩემი მეგობრები მაგონებენ იმ მწყემსს, რომელიც მთელი დღე დგას და მგელს ლანძღავს. ეს სისულელე არ არის? ხომ უნდა მიიღოს ღონისძიება, რომ მგელი არ შევიდეს ფარეში. ჩვენ რომ ვლანძღავთ ხელისუფლებას, ის მოწოდებულია, რომ ჩვენს გავნოს, რაც კი შეუძლია.

- ბატონო ვახტანგ, სამშობლოში ხე-ხია დაიწყო დიდი ვნებათაღვლეებით, გგულისხმობ მოქალაქეთა კავშირის ფრაქციის ლიდერის და პარლამენტის თავმჯდომარის რადიკალურ გამოხვლებს...

- ამ განცხადებებს ვუჭერ მხარს. ერთხელ კიდევ ვავიმეორებ, დამალა ამ განცხადებებმა, მაგრამ ვუთხარი ქვანია, ადამიანს, რომელსაც გულწრფელად ვცემ პატივს, მან მიუხედავად თავისი მდგომარეობისა, არ დაკარგა ხინამდვილის აღქმის უნარი. ის რომ არ ყოფილიყო, ჩვენ ვერ მივიღებდით 20 აპრილის დადგენილებას. მე მას ვუთხარი, ეს ძალიან კარგია, ბატონო უფროს, მაგრამ ამ ამბის გამოსწორება თქვენგან იმდენად არის დამოკიდებული, როგორც ჩემგან მზის ამოხვლა. ამას წყვეტს ერთი ადამიანი - პრეზიდენტი. ამიტომ საჭიროდ მიმაჩნია ჩამოყალიბდეს მინისტრთა კაბინეტი.

ესაუბრა ივოლდა ცირდავა

ინტერვიუ

ბატონო ვალერ, თითქმის ერთი წელი გავიდა, რაც საპარლამენტო მუშაობას შე-

უდგეკით. რით იყო ეს საპარლამენტო წელი მნიშვნელოვანი თქვენთვის?

აბა, რა გითხრათ, ზოგჯერ დიდი საქმეები ერთ წამში წყდება. ზოგჯერ კიდევ საუკუნე სჭირდება. საპარლამენტო მუშაობაში გამომდინარეობს, მაგრამ ალ-

გითხრათ, არა მაქვს, პოლიტიკაში ახალ-მოხული ვარ. ვცდილობ ალღო ავუღო დიდ პოლიტიკურ მოვლენებს, მივიღო ოპტი-

მალური გადაწყვეტილებები, რათა ჩემი მოღვაწეობის დროს პარლამენტში მიღებული განკარგულებების გარანტი იყო არამარტო დღევანდელი საქართველოსთვის, არამედ მომავალი თაობებისთვისაც.

თქვენზე ამბობენ, "ბაქტისპირული მენტალიტეტი" ადამიანია, ანუ გულსხმობენ ქართული ხინამდვილისთვის, თუნდაც, პოლიტიკაში, თუნდაც ბიზნესში, უცხო, ინდივიდუალურ დამოკიდებულებას...

მენტალიტეტი არაფერ შუაშია. იხე, ცნობისთვის, ბაქტისპირეთს და ვერძოდ, იმ ქვეყანას, ლიტვას, თუ გულსხმობთ, ხადაც მე ვმოღვაწეობდი, ის, რასაც თქვენ "მენტალიტეტს" ეძახით, იქ ნორმაა. ნორმაა

ის, რომ ადამიანი არ იტყუება, არ ცრუობს, ის, რომ განიხილოს სხვისი ნორმა ისიც, რომ ბიუჯეტის ფული მაგანა და მაგანა ჯიბეში არ ჩადოს და ის, რაც ეკუთვნის ხალხს, მოხმარდეს მათ.

ბიუჯეტს რაც შეეხება, თქვენ ხაშურის რაიონში ხაგადახადად სამსახურთან პრეტენზიები გქონდათ...

ეს ჩუმად არ მომხდარა, ხაშურის რაიონში განვადგინე და გარკვეული დროის პერიოდში მქონ-

დაც

დ რაიონის ხელმძღვანელებს ბახთან ამ საკითხთან დაკავშირებით. სხვათა შორის ყველაფერი წარიმართა სასიკეთოდ. ხაგადახადად სამსახურის უფროსმა აბოლუტურად მიიღო და გაიწიარა ჩვენი რეკომენდაციები და პრეტენზიები, დღეს ხაშურის რაიონის ხაგადახადად სამსახურში მკვეთრად შეცვლილი, დამაკმაყოფილებელი ხურათია.

თქვენეი აზრით, დაეცემა თუ არა ხაშურის რაიონის ის, რომ მაქორიარ დეპუტატად ცნობილი ბიზნესმენი ჰყავს?

მე ვერ გეტყვით, რომ რამე განსაკუთრებული ვაკეთებ ან რამე განსაკუთრებული ვაკეთებ ვაპირებ. სანამ დეპუტატი ვაგზდები, მანამდე მოდიოდნენ ჩემთან ადამიანები და მთხოვდნენ დახმარებას. რითაც შემიძლო, მაშინაც ვეხმარებოდი. ეს რაც შეე-

ება ქველმოქმედებას. ახლა კი ამას დაემატა პარლამენტში ჩემი მოღვაწეობა. ხადაც უნდა გამოვხატო ნება ხალხისა, რომელმაც ნდობა გამომიცხადა.

ბატონო ვალერ, ჩვენ ხაშურში გვითხრეს, რომ თქვენი დახმარებით გაკეთდა აუცილებელი სამუშაო ურთულესი მძიმე და ძვირადღირებული იმპერაციები, რომელიც დააფინანსეთ თქვენ, ანუ უფრო სწორი ვიქნები, თუ ვიტყვი, რომ ოპერაციების ფული გადაიხადეთ თქვენ...

მე გავიგე თქვენი პასუხი, ქველმოქმედებას ვეწეოდი დეპუტატობამდეც და ვაგრძელებ ახლაც. ამაზე არც მაშინ იწერებოდა და არც ახლა ვთვლი საჭიროდ ამდაგვარი საკითხების აფიშირებას. ქველმოქმედებას ხაშურში არ უყვარს.

რა მაგის პასუხია და, თქვენ ხაშურის რაიონის გამგებელ თანაც არა?

დიადა გორქტული დამოკიდებულია...

თქვენ გულისხმობთ დაპირისპირებას, რომელიც ჩემსა და რაიონის ხელმძღვანელებს შორის არის. გარწმუნებთ, ეს არ არის ჩემი სუბიექტური გაზრდი. თუ რამეს ვამბობ და თუ რამე ხაშურში განხორციელდა, გამოვდივარ იხე და იხე ჩემი ამომჩევლების ინტერესებიდან.

ამაში ნამდვილად დაგვითმინებია ბატონო ვალერ, რადგანაც თქვენ დიდი ბიზნესიდან მოხუდი იმ ბედნიერ პარლამენტართაგანს განეკუთვნებით, რომელიც ქონების შეძენას ახლა არ იწყებს და გავლენის ხვედრების გადაწველებისთვის არ იბრძვის საკუთარ რაიონში.

არა, ნამდვილად არა. მე რაც მაქვს, იმითაც კმაყოფილი ვარ. რაც მაქვს, ის ბედნიერად მოგვახმაროს მე და ჩემს შვილებს.

ბატონო ვალერ, გარდა ამისა, თქვენ ერთი დიდი პირადი პრობლემა გაქვთ, ვგულისხმობ განსაკუთრებულ ფაქტს თქვენსა და ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სახელმწიფო სამსახურს შორის.

ამ ეტაპზე ამ საკითხზე საუბარი არ მსურს. მე მგონი, მაქვს ამის უფლება, ბოდიშს მოვიხდით, მალე იქნება სასამართლო და იქ განდგება ყველაფერი ნათელი.

ჯავშინიანი მანქანით რომ დადიხართ, გემინიათ თუ... ზოგიერთ ქვეყანაში პრეზიდენტები ვერ ხარგებლობენ ასეთი ფუფუნებით.

ქალბატონო იზოლდა, რომ გითხრათ, მეშინია, დამიჯერებთ? ეს მანქანა უბრალოდ კომფორტული და საიმედოა. როცა საშუალება არის ისარგებლო ამ სიკეთით, უარი რატომ უნდა ვთქვა... მშობარ არასოდეს ვყოფილვარ, მტერ-მოყვარისთვის საკადრისი პასუხი ყოველთვის გამიცია. ყრუ და ბრმა ნურავის ვგონივარ, ყველაფერს ვკითხვო და ყველაფერი მესმის. რაც ჩემზე იწერება, ყველას თავისი პასუხი გაეცემა თავის დროზე და ხაერთოდ, დრო ყველას და ყველაფერს თავის ადგილს მიუჩენს.

იზოლდა გირდავა

გიორგი თარგამაძე: საარჩევნო ხმების ქურდობა იწვევს შემდგომში განუკითხაობას და სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა დაუსჯელ პარაზს

ბატონო გიორგი, რას გვეტყვით მიხეილ ნანუაშვილის მიერ გაკეთებულ განცხადებაზე აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისა და მისი ლიდერის მიმართ.

ჩემის აზრით, ეს არის სასამართლოს ქვემდებარე საკითხი, უახლოეს დღეებში ჩვენი ფრაქცია გაუგზავნის გენერალურ პროკურორს თხოვნას, რათა რეაგირება მოახდინოს გაკეთებულ განცხადებაზე, რადგან ჩვენ მასში პირდაპირ ვხედავთ კონსტიტუციური წყობის ძალისმიერი გზით დამხობის მოწოდებას, რაც ისევეა საქართველოს კანონმდებლობით. რაც შეეხება მორალურ, ზნეობრივ ასპექტებს, ამაზე ვფიქრობ, ნორმალური ქართველი არც უნდა საუბრობდეს. აპელირება იმაზე, უბრალოდ, მაგალითი მოიყვანა, არა ვართ ჩვენ პატარა ბავშვები და არც პოლიტიკაში ჩაუხედავი ადამიანები, რომ ვერ ვხვდებოდეთ, რას ნიშნავს ამ მაგალითების მოყვანა. მაგალითის იშველიებენ იმისთვის, რათა განამტკიცონ მათივე პრინციპები, მათივე შეხედულებები და წარმოდგენები ცალკეულ საკითხებზე.

თქვენი აზრით, როგორ ჩატარდება საპარლამენტო არჩევნები 8 ოქტომბერს მარტვილის, ქედისა და ოზურგეთის რაიონებში, იქნება კვლავ ზეწოლა, განმეორდება ტოტალური გაყალბებები, თუ მმართველი პარტია თავის შეიკავებს ამჯერად მაინც არჩევნების ჩატარების ჩვეული მეთოდებისაგან...

ჩამბმულნი ვართ საარჩევნო კამპანიაში ჩვენი ორგანიზაციის მეშვეობით. ჩვენი კანდიდატურა მარტვილში გზხდავთ ბატონი გურამ მონიავე. ჯერჯერობით ძნელია პროგნოზების კეთება, თუმცა, თუ მოსახლეობის განწყობილების მიხედვით ვიმჯერდება, წარმატების სერიოზული შანსები არის.

ჩემთვის პირადად და არც ჩემი თანამოაზრეებისთვის არა აქვს არანაირი მნიშვნელობა ადამიანი და პოლიტიკური ძალა საარჩევნო ხმებს მოიპარავს, თუ საბიუჯეტო სახსრებს მიითვისებს. თუ უფრო ღრმად ჩავეყვებით ამ ლოგიკას, უკამათოა ის დებულება, რომ სწორედ საარჩევნო ხმების ქურდობა იწვევს

შემდგომში განუკითხაობას და სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა დაუსჯელ პარაზს, რომელსაც ადგილი ჰქონდა და აქვს ჯერჯერობით საქართველოში და ექნება მანამ, სანამ არ ჩატარდება მეტნაკლებად ობიექტური, სამართლიანი არჩევნები.

საშემოდგომო სესიის პირველ დღეებში პარლამენტის თავმჯდომარისა და ფრაქცია მოქალაქეთა კავშირის ლიდერის განცხადებები, შეიძლება ითქვას, მოულოდნელი იყო მოსახლეობისათვის. ასევე მოულოდნელი იყო თქვენი ანუ საპარლამენტო ოპოზიციის მხრიდან მათ მიმართ ცალსახად გამოსატყულები მხარდაჭერა. თქვენი აზრით, შეძლებენ კი ევანია და სააკაშვილი ბოლომდე დაიცვან პოზიცია?

ჩვენ პრობლემა არ გვაქვს მეცნიერულ კონცეფციებში, კარგად მოაზროვნე ადამიანებში. ფორმულა არის მარტივი - საკუთარი თანამდებობის ხარჯზე სახელმწიფო ინტერესების სანაცვლოდ არ უნდა გააკეთო ფული. ფული, რა თქმა უნდა, უნდა გააკეთო, ამის წინააღმდეგი არავინ არ არის. მაგრამ არ უნდა მოპარო სხვას. ვინ უფრო დამნაშავეა-ადამიანები, რომლებიც იძულებულნი არიან დაარღვიონ კანონი და მოიპარონ, თუ ის ადამიანები, რომლებიც ისეთი პირობები შექმნიან სახელმწიფოში, სხვა გზით რომ ვერ იშოვი ფულს? ამაზე საუბარი. აქედან გამომდინარე, ჩვენ, პარლამენტის წევრებმა, პოლიტიკური ჯგუფის ხელმძღვანელებმა, მომხრეებზე კი არ უნდა დავიწყოთ საუბარი, არამედ უნდა ვეძიოთ პოლიტიკური ფესვები, რომელმაც გაუჩინა ქვეყანას კორუფციის წინაპირობები.

ამ თემაზე სასაუბროდ თქვენ და მიხეილ სააკაშვილი მიწვეული იყავით "რუსთავი-2" დამის კურიერში. ბევრმა აღნიშნა და საერთოდ, ამ ბოლო ხანებში აღნიშნავენ კიდევ, რომ მოქალაქეთა კავშირის და "ალტერნატივის" აზრები ხშირ შემთხვევაში ეთხვევა ერთმანეთს... მე მგონი სააკაშვილს მეტად კრიტიკული ვიყავი სააკაშვილის და მოქალაქეთა კავშირის მიმართაც. ყოველ შემთხვევაში, რაც ვუთხარი, იმაზე მეტს, ვეჭვობ, თუ ვინმე მოახერხებდა. მაგრამ მთავარი სააკაშვილი არ არის და არც ის ბირთვი

მოქალაქეებისა. მთავარია პოლიტიკა, რომელსაც საქართველოში ქმნის ერთი კაცი. ეს არის საქართველოს პრეზიდენტი. ვისაც არ უნდა საქართველოს კაცას-ტროფად მიყვანა, მან პირველ რიგში იფიქროს იმ კაცზე და იმ გაღაწევიტყუებზე, რომელსაც პირველი პირი იღებს...

პარლამენტარ ვანო მერაბიშვილის გამოსვლაში განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდა კავშირგაბმულობის ექსპრისტ ფრიდონ ინჯიაზე. თქვენი აზრით, მარტო ინჯიაზე ყურადღების გამახვილება ხომ არ ნიშნავს გარკვეულ დაკმაშას, მითუმეტეს კარსმომდგარი 8 ოქტომბრის არჩევნების წინ?

ქვეყანაში წესრიგი უნდა დამყარდეს და უკანონოდ არ უნდა მიეცეს მოხელეებს გამდიდრების საშუალება. არის საქართველოში ისეთი ვინმე, ვისაც ეს არ უხარია? განსხვავება არის ყოველთვის დეკლარირებასა და საქმის კეთებას შორის და დღეს რომც დაიწყო კონკრეტული საქმის კეთება და ამ დეკლარირების პრაქტიკული ხორცშესხმა, თუ იმ გზით წავლენ, რითაც დაიწყეს, რა თქმა უნდა, არასწორი იქნება. დასახელება მარტო ინჯიასი, მაშინ, როცა მის დროს იყვნენ სხვა პასუხისმგებელი პირები იმავე საქმეებზე, რაზეც ინჯიას ადანაშაულებენ - ფინანსთა მინისტრი და სახელმწიფო ქონების მართვის მინისტრი - არანაკლებ დამნაშავეები არიან. იმათაც მოსთხოვონ პასუხი, მათზეც შეიტანონ სარჩელი. ასე გამორჩევა ჩემიანის და შენიანის არ შეიძლება, ეს არ არის პოლიტიკა. ეს არის კონიუნქტურა, კონიუნქტურის წინააღმდეგი, რა თქმა უნდა, ვიქნებით, პოლიტიკის მომხრეები, რა თქმა უნდა, ვიქნებით.

ამრიტა ჯანაშია

შაულობის პრეზუმფციის დაცვა. თქვენ ახსენეთ ფრიდონ ინჯია, რომელსაც ყოველგვარი პროცესუალური იურიდიული ნორმების უგულვებელყოფით აცხადებენ დამნაშავედ და ლამისაა ქვეყნის დაქვევება მას დაბრალდონ...

ეს საერთოდ ჩვენი დავაა და მათ შორის, ჟურნალისტების. იგივე პატა სხირტლაძის უფლებები გაახსენდათ მხოლოდ მაშინ, როცა მას მეორე პატიმარმა ყურთ ჩამოათალა. ამას არ უყურებენ, როგორც უფლებების დარღვევას. იგივე ხდება არა მარტო სხირტლაძისთან. ინჯიასთან, ძალიან ბევრია ისეთი შემთხვევა, როდესაც უდანაშაულობის პრეზუმფციას უარყოფს თვით პროკურატურა კი და თავს უფლებას აძლევს, სასამართლო პროცესზე თქვას, რომ აბსანძემ ჩაიდინა დანაშაული. ასეა ინჯიას შემთხვევაშიც. ამის გაკეთება არ შეიძლება, საჭიროა მოიძებნოს სხვადასხვა ფორმულირებები.

ნანა ჯეჯეფერიანი: ხშირ შემთხვევაში ყვეანამეცხოების პრეზუმფციის პროკურატურაზე ყურადღება

ქალბატონო ნანა, თქვენ, როგორც სახალხო დამცველს არ შეიძლება თქვენნი დამოკიდებულება და აზრი არ გაქონდეთ მოსაზრებულ საპარლამენტო არჩევნებთან. განსაკუთრებული ინტერესს იწვევს მარტვილის რაიონი, ცნობილი მოვლენების გამო.

მარტვილში არის ორი ისეთი კანდიდატი, რომელთაგანაც ერთ-ერთი - აბსანძის საქმეში ვარ ჩართული, რადგან იქ მთელი რიგი პრობლემები იყო. თქვენ იცით, რომ შუამდგომლობა არ დააკმაყოფილეს, ჩემთვის პირადად ეს გაუგებარია. რაც შეეხება ინჯიას, მას ჩემთვის არ მოუმაართავს მისი უფლებების დარღვევის გამო. როგორც ვატყობ, ახლა საქმე აღარ ეხება მარტვილში ჩატარებულ არჩევნებს და მიდის უფრო ღრმად - ქონებრივ საკითხებს უკავშირდება. მიუხედავად იმისა, მომხმართა მან, თუ არა, ჩვენი მონიტორინგის საგანი, ყოველ შემთხვევაში, არის. ვნახოთ, როგორ განვითარდება უახლოეს პერიოდში მოვლენები.

ქალბატონო ნანა, სამწუხაროდ, ჩვენს ქვეყანაში ყოველ ნაბიჯზე ირდევება ადამიანის უფლებები. თვით პრეზიდენტის, სხვა დიდი რანგის მოხელეების და თავად მასმედიის მხრიდანაც კი ხშირად არ ხდება ადამიანის უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვა.

მე-2 გვერდიდან.

ბოლოს უკანასკნელ დღემდე გორბაჩოვს და მის გუნდს მიერ დამოუკიდებელი და, მასხადამდე, მათი შეხვედრა ამ შესაძლებლობასა თუ აუცილებლობასთან დიდი მსოფლიო პოლიტიკის - ან, მით უმეტეს, მსოფლიო დიდი მსოფლიო პოლიტიკის მიერ შექმნილად (ავტორიტარად) მოტანილი შედეგი არ არის. იმისთვის, რომ მასხადი და მისი აზრი ადვილი აღსაქმელი იყო მკითხველისთვის, მას პუნქტუალად დავყავ.

1. 1991 წლის 19 აგვისტოს მოსკოვში პუტინი მოხდა. როგორც თვითმხილველი ავტორები მოგვითხრობენ, იგი მიზნად ისახავდა ხსრკ-ს შენარჩუნებას არსებული სახით, ნაცვლად იმისა, რომ ორი დღის შემდეგ პრეზიდენტ გორბაჩოვის მიერ ხელმოწერილიყო დოკუმენტი მის ადგილზე მოკავშირე რესპუბლიკების ახალი უფრო ფორმული (თავისუფალი) კავშირის შექმნის შესახებ, რითაც ამ რესპუბლიკათა სტატუსის მკვეთრი ამოღება ხდებოდა. გორბაჩოვი იძულებულია ამ დათმობაზე წავიდეს იმიტომ, რომ იგი მოკავშირე რესპუბლიკების ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას ვერ ერევა. ხოლო მას იგი ვერ ერევა იმიტომ, რომ დემოკრატიული და ძლევამოსილი დახვედრის მიერ აკრძალული აქვს. ადამიანები განუკითხავად ზეწირვას და ციხეში ალბო. როგორც თვითმხილველი ავტორები გვითხრობენ, გორბაჩოვი ხსრკ-ს არსებობის ამ უკანასკნელ თვეებში, მიუხედავად ზემოხსენებული იძულებითი დათმობისა, როგორც იტყვიან, "კბილვითა და ბრჭყალებით" ეწინააღმდეგებოდა "ხეცებისონის ტურ" მოძრაობას რესპუბლიკებში. და მაინც, მყარი იმპერიული ზაზის მოზრენი - "გეგმაგული" პუტინისგან - ამოღებას მას უწყობენ, როგორც მეტრისმეტად რბილი კუროს გატარებულს. აქედან, სხვათა შორის, გახაგები წდება მაინც (1991 წლის 19 აგვისტოს და შემდგომ) გავრცელებული შეზღუდვები, რომ გორბაჩოვი თავით იყო ამ უცნაურად მშვიდი პუტინის ერთერთი ჩამოყრდნელი და ხელმძღვანელი, რადგან ხსრკ-ს ხელისუფლებაში ანტიციკლიკონისტური პოლიტიკის განმტკიცება ჰქონდა. პუტინის შემდეგ გორბაჩოვის პირადი პოზიციები ხსრკ-ს ხელისუფლებაში ანტიციკლიკონისტური პოლიტიკის განმტკიცება ჰქონდა. პუტინის შემდეგ გორბაჩოვის პირადი პოზიციები ხსრკ-ს ხელისუფლებაში ანტიციკლიკონისტური პოლიტიკის განმტკიცება ჰქონდა. პუტინის შემდეგ გორბაჩოვის პირადი პოზიციები ხსრკ-ს ხელისუფლებაში ანტიციკლიკონისტური პოლიტიკის განმტკიცება ჰქონდა.

ამის ნაცვლად (იგულისხმება: ბორთვული იარაღის თემაზე საუბრის ნაცვლად, ნ. ნ.), გორბაჩოვმა (ბუშთან დალაგების, ნ. ნ.) მოაწყო ხმებატავი, მხაგები იმისა, რასაც შევარდნაძე აწყობდა ბეიკერთან შეხვედრებში, და ბუშს გადმოუღება თავისი გულისხმავი იმის თაობაზე, რა წდება საბჭოთა კავშირში მან, როგორც ავთომობილწარმოებელი რამ, დაიმოსა სამოქალაქო ომი, რომელიც ზრავს იუგოსლავიას. ვინაიდან ბუში აპირებდა კიევში ჩასვლას, გორბაჩოვი ხსრკ-ს მას, გათვალისწინებინა, რომ უკრაინულმა ხეცებიონიზმმა შესაძლოა გამოიწვიოს სამოქალაქო ომი იუგოსლავიური ტიპისა (იქ იმ დროს ხლოვენიამ და ზორგარიათ დაიწყო დიდი ბრძოლა გამოცხადებას ნ. ნ.), მაგრამ ამჯერად 11 სახათო ხარტყლის მომცველ ტერიტორიაზე, რომელზეც ბორთვული იარაღი განლაგებულია (ციტ. წიგნ. გვ. 414).

მადრიდის შეხვედრაზე 1991 წლის ოქტომბერში გორბაჩოვისა და ბუშის საუბრებს თვითმხილველი ავტორები ასე აგვიწერენ: "პირად საუბრებში... გორბაჩოვს ნაცვლად აინტერესებდა, ხულო, ანლო აღმოსავლეთის თემა, ამის ნაცვლად იგი მომართულიყო ბუტუტრებზე იმ კრიზისის "ხორბულზე", რომელიც ახლა ქვეყანაში აქვს. იგი ამბობდა, "ხისუფლება" და "კარახტროვის მომტანია", რესპუბლიკების ლიდერებმა რომ ახლა თავისი ხეცებიონისტური კუროსი განაგრძობდნენ და იწმინდებოდა, საბჭოთა კავშირში ხატუცია "სწორი ხეით ვითარდება", თუმცა ეს თვითონაც ადარ ხსრკ-სა და, შემდეგში ბუშმა კონფიდენციალურად უთხრა ხსრკ-ს (თავის თანამშრომელს, ნ. ნ.) "გორბაჩოვი თითქმის მზარდაცვრას ითხოვდა და, ამავე დროს, ჩემზე ცდიდა იმ არგუმენტებს, რომლებიც მინ უნდა გამოიყენოს".

ციტირებული ადგილები შეეხება ხსრკ-ს ხელისუფლების და, კერძოდ, გორბაჩოვის პოზიციას ხსრკ-ს დაშლისადმი, როგორც ვნე-

შეპარდნაძე იმპიონა...

დავით, იგი მკვეთრად უარყოფითია. ახლა ვნა-ოთ აშშ-ის პოზიცია. ამ პოზიციის გახადები და შინაგანი ლოგიკა ჩანს ციტირებული წიგნის შემდეგ ანაწილი:

"გარდა პირადი დამოკიდებულებისა გორბაჩოვისადმი, ბუშს სხვა საფუძველი ჰქონდა, რათა ჰხსრკ-ს (ხსრკ-ის ნ. ნ.) დეზინტეგრაციის პროცესის შეწყვეტა: მას ჯერ კიდევ მაინც, რომ ძლიერი ცენტრალური ხელისუფლება აუცილებელი იყო იმისთვის, რომ უზრუნველყოფილიყო ხანად კონსტრუქციული საბჭოთა კავშირის ბირთვულ არსენალზე. იგი შიშობდა, რომ, თუ ცენტრი მოიშალა, საბჭოთა ბირთვული იარაღი ხელში ჩაუვარდებოდა არა მხოლოდ გამოყოფილ რესპუბლიკებს, არამედ გამდგარ სამხედრო ერთეულებსაც" (ციტ. წიგნი, გვ. 445).

ამ პირითადი მოტივიდან გამომდინარე, თვითმხილველი ავტორები აღნიშნავენ ბუშისა და მისი თანამშემგებების შემდეგ მოტივებსაც ხსრკ-ს დაშლის არსებობისათვის ან მის-დამი გუგროვლობისათვის და ამ მოტივთა საქმეში რეალური შემდეგ ეპიზოდებსაც:

... ბუში და ხსრკ-ს კიდევ იმე-დოვნებდნენ, რომ ხსრკ-ს გადარჩება რადაც გონიერად ფორმირ - სახსრკ-ს, ცენტრ-თან ძლიერი გავრცელებული და სამხედრო კავშირების მქონე რესპუბლიკათა ფადერაციის ფორმის. ისინი შიშობდნენ, რომ ამის აღტერ-ნატივა არის "ატომიზაცია" და ინტერეთნიკურ კონფლიქტებში გადავარდნა" (ციტ. წიგნი, გვ. 443).

2. ვინაიდან ბილტისპირეთის ქვეყნები-ხადმი აშშ-ის დამოკიდებულება სხვა იყო, ვიდრე დანარჩენი კავშირში რესპუბლიკებისადმი (მათი ანექსია 1940 წ. აშშ-ს არ უცვნი), "ბუში იმედოვნებდა, რომ, თუ მოსკოვი დათანხმდებოდა ბალტიკის დამოუკიდებლობას, საბჭოთა კავშირის დაშლა შეუძლებელია, დროებით მაინც (გვ. 443). ამიტომაც ავგის-ტოს დაშლას მან მისწერა გორბაჩოვს და ხსრკ-ს, ეს მალე ექმნა, გორბაჩოვი დათანხმა, მაგრამ მაინც გატანა საქმე, ასე რომ ბუში არ დაელოდა და ბალტიკის დამოუკიდებლობა IX სტრუქტურა.

აქ ადარ მომავლს სიგრძის გამო ამავე წიგნის მონათხრობი ცოტა უფრო ძველი ამბების შესახებ. სახელდობრ, ივლისის დამლევსა და აგვისტოს დამდეგის ამბების შესახებ. ხადაც მოთხრობილია უკრაინის პარლამენტში ბუშის გამოსვლა, რომელშიც პირდაპირ დაუტყობა მას-რი ხსრკ-ს შენარჩუნებას. ბუშის უახლოესი თანამშრომლის პოზიცია აქ შემდეგი ხიტყვებითაა მოხსენებული: "საბჭოთა კავშირის ნაციონალისტური ჩხუბითაგებისაგან თავიშეშორებულმა, ხსრკ-ს რეფორმები..." და ასე შემდეგ. (გვ. 416). აქ ნათქვამია, რომ ბუში "წუხდა", "გორბაჩოვის მონათხრობი იკარგებოდა ყველა ამ დაპირაკში დამოუკიდებლობის შესახებ" (გვ. 418). ბუშის გამოსვლა უკრაინელებს არ მი-იღეს, განსაკუთრებით აღმამფლობელი იყო მათთვის, თვითმხილველ ავტორთა სიტყვით, ბუშის ფრაზა: "თავისუფლება იგივე არაა, რაც დამოუკიდებლობა. ამერიკელები არ დაუტყო-ენ მზარს იმით, ვინც დამოუკიდებლობას ეძებს, რათა მორეული ტირანია ადგილობრივი დეს-პოტიზმით შეცვალოს, ისინი არ დაეშვებიან იმით, ვინც იცავს თვითმკველურ ნაციონალ-იზმს, დამყარებულს ვინიერს ხიშუვილზე" (გვ. 418). ავტორები წერენ, უკრაინელებმა მხმე-ნელებმა არ იცოდნენ, რომ ბუში მხოლოდ დახატულებს იმ ფორმულურებას, რაც ბეიკერმა 1989 წელს ივლისში შევარდნაძესთან პირად საუბარში იხმარა. ამჯერად, ავტორთა სიტყვით, "ბუში ამ განცხადებას იმეორებდა როგორც განსაკუთრებული გაფრთხილებას საქართველოს ახალ არჩეულ პრეზიდენტ-ხადმი სხვადასხვაგვარად, რომელიც დიქტატორულად იქცეოდა და მრავალრიცხოვან უმცირესობებს არმედა, მაგრამ ბუშმა იცოდა, რომ ანალოგიური ეთნიკური ვნებები უკრაინაშიც არსებობს. და, ამგვარად, ეს გაფრთხილება კიევში მხმენელებსაც ეხებო-და" (გვ. 418).

ბუშის და მისი ადმინისტრაციის უფრო მეტად ნეგატიური, ვიდრე პოზიტიური დამოკიდებულება საბჭოთა კავშირის დაშლის იდე-ისადმი ამავე წიგნის აუარებელი სხვა ადგილ-ითაც შეგვიძლია დავახსრტოთ. ამჯერად გვანტერესებს: როგორ ვითარდებოდა მოვ-ლენები, საზოგადოებრივი აზრის ჩათვლით, ორი პრეზიდენტის საუბრებს გარეთ? აქ აღ-სანიშნავია ორი რამ: პირველი: აშშ-ს საზოგა-დოებრივი აზრი არ ემზრობა ბუშს ხსრკ-ს "სტატუს ქვოს" ძალთა მზარდაცვრამი დემოკრატიულ ცვლილებათა ხაწინააღმდეგოდ და მას "თვინიერებას" საყვდურებდა. ავგის-ტოს 29-ში "ნიუ იორკ თაიზის" უკვე გზობს მისი ამ "წინილხებურ კიევის გამოხვლას" და უხსენებს ძველ ანალოგიურ ცოდვებს (გვ. 418). ბუშს გზობს ბალტიისპირეთის მეტად წარტ-ადიარებისათვისაც (გვ. 448) და მას აკრიტიკებს პრეზიდენტობის კანდიდატი კლინტონიც. ბუშის იძულება, რომ ამომრჩეველს ანგარიში გაუწიოს და მტკივნეულ პოზიცია დაიჭიროს, წიგნ-ში მრავალჯერა ნახსენები და დაიხსენებული პირს შეუძლია ეს ნათქვამი თვითონ გადაამოწ-მოს. მეორე: ხსრკ-ს დაშლის პროცესი მიდის

და მისი საბოლოო აქტი მწიფდება ბუშისა და გორბაჩოვის საუბართა გარეთაც, უფრო ზუსტად - ამ საუბართა გარეთ ("ც"-ს გარეშე) და ეხვე ამ წიგნში მკაფიოდ ნათქვამი, იმას, თუ რა ამ ობიექტური, დაინტერესებულ სხვა-ელმწიფეთა პრეზიდენტების ნების მიღმა მდებარე პროცესის ეს ძირითადი ფაქტორი, ძიება არ სჭირდება: ესაა "ხალხთა საპრობი-ლის" არარსებული ქვეყნების, სახელდობრ - მოკავშირე რესპუბლიკების არსებობა, რომ საპრობილემი დარჩენილიყვნენ, ანუ მათი ხურვილი, რომ სეცესია მოეხდინათ, ქართ-ლად რომ ვთქვათ - დამოუკიდებელი სახელმ-წიფოები გამხდარიყვნენ, ის, რომ ეს პროცე-სი, უფრო ზოგადად კი - II მსოფლიო ომის შემდეგ მომზადარი დეკოლონიზაციის პროცე-სი - აშშ-ს დრმა და ცხოველი ინტერესის ხა-განი იყო და რომ ეს მის გრძელვადიან სამო-ქმედო პროგრამაში იდო და დევს, რასაკვირვე-ლია, უდავოა. მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ეს გამჭოლი მიზანი ყოველთვის და ყველგან გან-საზღვრავდა აშშ-ის მოქმედება, მით უმეტეს არ ნიშნავს, რომ იგი მის მაღალ მოღვაწეთა საკუთრივ პოლიტიკურ საყვაველდდყო მისნებს ჩრდილავდა.

4. ახლა კი მივადევნოთ თვალი, თვითმხ-ილველთა ამავე წიგნის მიხედვით, ხსრკ-ს შე-ნარჩუნება-დაშლისთვის წარმოებული უკა-ნასკნელ ბრძოლას და ამ ბრძოლის უკანასკნელ ეპიზოდს.

1991 წლის 24 VII უკრაინის პარლამენტ-მა მიიღო დეკლარაცია დამოუკიდებლობის შესახებ. მას მიჰყვნენ ბელარუსი, მოლდოვა, აზერბაიჯანი, უზბეკისტანი, ყირგიზისტანი და თაჯიკისტანი (ჯერ ბალტიისპირეთი, შემდეგ კი საპრობილემი ამ დროს დამოუკიდებლობა უკვე გამოცხადებული აქვთ). 1991 წლის 1 დეკემბერს დანიშნულია უკრაინის რეფერენ-დუმი დამოუკიდებლობის საკითხზე. და აი, 28 ნოემბერს ბუში გადამწყვეტ ნაბიჯს დგამს: იგი ჰხვდება აშშ-ელი უკრაინელების დელეგ-აციას და სხვათა შორის აცნობს მათ თავის განზრახვას, რომ რეფერენდუმში დამოუკიდებ-ლობის აზრის გამარჯვების შემთხვევაში უკრაინის დამოუკიდებლობა მაშინვე ცნოს და არ დაელოდოს მის ცნობას პრეზდენტ გორ-ბაჩოვის მიერ. ამ ინფორმაციამ, რა თქმა უნდა, წამსვე "გაუჟრა" და ეს მძლავრ დრამულად ექცა გამხრეველ უკრაინელებს, რათა დამოუკიდებ-ლობისათვის სმა მიეცათ (გვ. 449). ამ ცნობამ, თვითმხილველ ავტორთა სიტყვით, ფსი-ქოლოგიურად გაანადგურა გორბაჩოვი და მისმა წრემ ეს მოქმედება ბუშს "დაღრკად" ჩაუთვა-ლა, რა თქმა უნდა, უკრაინელებმა სმა მისცეს დამოუკიდებლობას და ყოველივე ისე წარი-მართა, როგორც უნდა წარმართულიყო.

ამის შემდეგ იწყება და მოკლე ხანში მთავრდება ხსრკ-ს დაშლის იურიდიული გაფორმების პროცესი, რომელშიც, სხვათა შორის, აღსანიშნავია ორი რამ: პირველი, ყვე-ლა რუსი პოლიტიკოსი, ველისის ჩათვლით, ცდილობს უკრაინა, ახე თუ იხე, რუსეთთან მმულობაში შეინარჩუნოს (ვლენის ამ პოზი-ციანზე ლაპარაკი წიგნის 448-449 გვერდე-ბზე). მეორე (რასაც ამ წიგნში ლაპარაკი არაა) ის გახლავთ, რომ შეიარაღებულ სამოქალაქო დაპირისპირებაში ჩართულსა და სამოქალაქო ომისათვის გამზადებულ ქართველ საზოგა-დოებას ამ დროს გამორჩა ხსრკ-ს დაშლის ეს პროცესი, რომელიც მისგან მხოლოდ წყნარად დაჯდომას და მოვლენათა დალოდებას მოითხო-ვდა.

ამგვარად, (როგორც ამ დოკუმენტური წიგნიდან ნათლად ჩანს):

1. ხსრკ-ს ხელისუფლება კბილვით ებრძოდა ხსრკ-ს დაშლას, იგი თანხმდებოდა გერმანიის გაერთიანებასაც, გაერთიანებული გერმანიის ნა-ტოს შესვლასაც, აღმოსავლეთ ევროპის დათ-მობასაც და "პერესტროიკასაც" ანუ მილიტა-რისტული სოციალიზმის დემონტაჟსაც. მაგრამ იგი არ თანხმდებოდა იმპერიის დაშლას.

2. აშშ-ის ადმინისტრაცია არ ახდენდა ხსრკ-ს ხელისუფლებაზე ზეწოლას იმპერიის დაშლის მიმართულებით, მიუხედავად იმისა, რომ დედამიწის ამ მეექვსედიწედ დეკოლო-ნიზაციის ზოგადსაკუთრლო ოპერაციის გა-ტარება მის ისტორიულმაშტაბიან ინტერეს-თა რიგებში შედიოდა. ამ მიმართულებით იგი ვერც გადამგამდა ვერანარი დიპლომატიურ, პრაქტიკულ თუ იდეოლოგიურ ნაბიჯებს სხ-ვაგვარად, თუ არ იმ ვითარების შექმნის შემთხ-ვევაში, როცა რუსეთი ეროვნული უფლება ადამიანის ადამიანურ უფლებათა ენაზეუქმნიდოდა გადათავსმული, ანუ რუსეთი ეროვნული ნება წარმოდგენილი იქნე-ბოდა როგორც მასის ნება, რომლის გამოზ-ატება და რეალიზაცია დიქტატურა თრგუნავს.

3. ხსრკ-ს დაშლის მიუხედავად მსოფლიოს საზოგადოებრივი აზრის გარკვეული ნაწილის (მათ შორის - ამერიკელ ამომრჩეველთა გარკვეული ნაწილის) მოთხოვნაა, რომელიც ან ისტორიული აქტის უფლებდლობაში ად-ამიანურ ზიმიტალეს ახდევს.

თქმულიდან გალხადა ჩანს, რომ "ხალხ-თა საპრობილის" პატიმართა მკაფიოდ გამოხატული ნება თავისუფლების მოპოვებში-სა, ანუ ამ ხალხთა ეროვნულ-განმათავისუფ-ლებელი მოძრაობა საბჭოთა იმპერიის დაშ-

ლის აუცილებელი პირობა იყო და არა რადაც ფსიქოლოგიურად "თანხლები პროდუქტი" ან ეთიკური დანაშაულის პოლიტიკური პრო-ცესისა, რომელიც ხადდაც ამ ხალხთა გარეთ მიმდინარეობდა შევარდნაძისთანა და გორბა-ჩოვისთანა "დიდი პოლიტიკოსების" ხელით. ამ უკანასკნელებზე, სხვათა შორის, ჩვენ მიერ განხილულ წიგნში იმგვარი ცოცხალი მასალა თავმოყრილი, რომელიმეც ადამიანური შეზღუდულობის, "ჯიუტი ხიბვის", "წველ-ბრივი სიღრმისი, ვიწროშეღა ამბიციისა და მასთან ორგანულად შეუღლებული რე-ალური უთავმოყვარეობის გულის ამრევი ზურათი ჩანს. ეს სიტყვები მხოლოდ გორბა-ჩოვს ეხება, მაგრამ შევარდნაძის პოლიტიკური და ფსიქოლოგიური დახასიათებისთვისაც აქ საკმარისი მზატვრული დეტალები მოიპოვება. ერთი ის გახლავთ, რომ შევარდნაძე ვერ ხვდე-ბა, ხსრკ-ს რამ განწირულია, (ანუ ისტორიის პროცესი არ ემსხვერპლა, ისევე როგორც არ ემსხ-ი იგი გორბაჩოვს) და ამ მომავლადი იმპერიის საკარელ საქმეთა მინისტრად კიდევ ერთხელ დგება, ხოლო შემდეგ, ხსრკ-ს დაშლა რომ უკვე გადაწყვეტილია, ეუბნება თავის ხელკვეთებს, "მოვტყუვდიოთ". (ისიც, თუ პირველად რა-ტომ დანიშნეს ამ პოსტზე, შესაძლოა, მისი მისხვედრის გარეთ ძეგს: რუსეთს საგარეო დათმობათა გრძელი ხანა ედო წინ და ხსრკ-ველი იყო, ისტორიის წინაშე ეს დათმობები არარსებს "შესწეროდა"). აი, წიგნის ეს ადგ-ილი: "ნოემბერში გორბაჩოვმა მიიტყუა შე-ვარდნაძე საბჭოთა საგარეო საქმეთა მინის-ტრის პოსტზე დახაბრუნებლად უილაჯო ბორის პანკინის მაგიერ, ახლა კი (ლაპარაკი უკრაინის რეფერენდუმის შემდგომ დღეებზე, როცა ხსრკ-ს დაშლა უკვე გადაწყვეტილია, ნ. ნ.) შევარდნაძემ მიიხმო ტარახენკო და სხვა დამხმარენი თავის კაბინეტში და უთხრა, საბ-ჭოთა სახელმწიფოს ბოლო მოეღო. მან თქვა, რომ მისი დამრჩენება ძველ პოსტზე იყო "მ-იმე პირადი შეცდომა" ახევე, აღმ. გერმანიის ძველმა ბოლშა ერის ჰონეკერმა იცნო, ქარი საით ქროდა. გერმანიის გაერთიანების შემდეგ მის მომხმარმა, რომ გასაპართლებდნენ იმ გერმანელთა მკვლელობისთვის, რომელნიც ბერლინის კედლის გადალახვას ცდილობდ-ნენ, ამ ბერიკაგმა დაითანხმა გორბაჩოვი, რომ იგი საბჭოთა კავშირში გადმოერინა. ახლა, გორბაჩოვი რომ კოლაფსში იყო, ჰონეკერი თავშესაფარს ეძებდა მოსკოვის ჩინეთის საელ-ჩოში" (ციტ. წიგნი, გვ. 450-451).

მეორეც შევარდნაძესთან საუბარში ბეიკ-ერის მიერ გამოთქმული ფორმულირება "მორეული ტირანიებისა" და "ახლოებული დეს-პოტიების" შესახებ, რომელიც ადვილად წარ-მოგვადგინებდა, როგორ "ტექნიკურად" და რა უღობველად "ჩაუშე" "მსოფლიო პოლიტი-კოსმა" თავისი ეთნიკური სამშობლოს პირვე-ლი პრეზიდენტი ხუპერძალის არც თუ დრმაზოვანი საგარეო მინისტრის წინაშე.

დასკვნა ნათელია: საქართველოც ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაზე იხე ხელწამოკვრით ლაპარაკი, როგორც მასზე ლაპარაკობენ დღევანდელი, ილია ჭავჭავაძის ენით რომ ვთქვათ, "გამარჯვებული მტარ-ვილინა", ხოლო მარტივი ქართულით რომ ვთქ-ვათ, საქართველოს საჭესთან დღეს მოკალათე-ბული კომკავშირლები და ცეკვა მხივდები, არა მხოლოდ ამორალურაა, არამედ სისულელეც. 1987-91 წლების ეროვნული მოძრაობა არაა არა თუ "უტოპია" და, მით უმეტეს "აბსურ-დული" რამ, არამედ ესაა გამარჯვებული ძალ-ისხმევა ერისა, რომელმაც თავის მიზანს მი-ადწია და რომლის ეს მიზანი, მისი ამ ძალ-ისხმევის გარეშე, მიუღწეველი დარჩებოდა. ვისაც ეს არ ხჯრდა, დავ, იკამათო ფაქტებით და საბუთებით. მე ეს ფაქტები მივიყვანე ხან-დო დოკუმენტური წყაროდან და ყველაზე შეუ-ძლია, ისინი გადაამოწმოს ან სხვა ფაქტებით გააბათილოს. ხოლო თუ ამას ვერ იქმს, უნდა გაჩუქდეს და თავისი ბოლშა ამ მოძრაობის მი-მართ არ უნდა აქციოს რასარუხიან განცხადე-ბებად, რომლებსაც არანაირი საფუძველი არა აქვს.

"მიტინგური აზროვნება" რომ აზროვნე-ბის უფრო დაბალი ფორმაა, ვიდრე გაუნათლე-ბელ პარლამენტრთა და მინისტრთა აზროვნე-ბა, რომელმაც მხოლოდ სხვადასხვა მზრიდან მიღებულ ინსტრუქციითა აწერს-დაწერს იცის, მაგრამ არა პროცესთა გაგება, ეს ჯერჯერო-ბით არავის დაუმტკიცებია. ვერც დაამტკიცებს. საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებ-ლი მოძრაობის ამ ეტაპისადმი, რომელმაც ქვეყ-ნის იურიდიული განათავისუფლება მოიწაწა, მხოლოდ ორი სამართლიანი საყვედურია შესა-ძლებელი. პირველი: "თქვენ არ გყოფნიდათ მომზადება, კვლიდით, ორგანიზაცია და მრავალ სხვა უნდა, წვედოვითა ჩათვლით", მაგრამ ეს საყვედური უფრო იმით ეკუთვნით, ვინც ამ მოძრაობაში არ იყო, ვიდრე იმით, ვინც მასში იყო და არის, რადგან თუ იცინა, რომ ეს უნარები საკრთა, და ამავე დროს მიანჩნის, რომ ეს უნარები აქვთ, ისინი ამ მოძრაობაში უნდა იყონ. მეორე: "ხსრკ-ს თქვენ კი არ დაან-გრიეთ, არამედ ამერიკელებმა. მათ შექმეს საამი-ბო მანქანა, რომელსაც რადიკალ ოპერაციებს შესასრულებლად ადამიანის თითის, ხელის, ღვიძლის, გულის და ა.შ. ჩადება სჭირდებოდა. თქვენ ფუნქცია მხოლოდ ამ ორგანოთა გადება იყო". ამის საბუთია: დიან, ახე, ჩვენ ჩვენი წილი ორგანოები გავიღეთ, რა, რა თქმა უნდა, მან-

გაგრძელება მე-6 გვ.

ბატონო სოსო, ესარგებლობ იმით, რომ თქვენი ყოფილი შეგირდი ვარ. შეგაწუხებთ იმდენად, რამდენადაც თქვენი აზრი არა მარტო ჩვენი გახეთქისთვის, არამედ საზოგადოებისთვისაც მეტად საინტერესოა, მით უმეტეს, იმასაც მივაქცევ ყურადღებას, რომ ხშირად არ ჩანს ართ პრესის ფურცლებზე. რატომ ვერ ხვდებით ჟურნალისტების ინტერესის სფეროში?

— ჟურნალისტებს საერთოდ აინტერესებთ სენსაციური ფაქტები, იმიტომ, რომ გახეთქილი წაიკითხოს მკითხველმა და გაიყილოს. სენსაცია კი ყოველთვის უკავშირდება იმ ადამიანებს, რომლებიც პოლიტიკურ ორომტრიალში აქტიურად არიან ჩართულნი და მოვლენათა ეპიცენტრში იმყოფებიან. მე კი ძირითადად ლიტერატორი ვარ.

— ამ შემთხვევაში თავს უფლებას მივეცემ, შეგეკამათოთ. პარლამენტარი რომ ბრძანდებით, ეს უკვე ნიშნავს პოლიტიკაში აქტიურობას. თქვენ, ალბათ, იმის თქმა გინდობდათ, რომ დიდი ვნებათაღელვებით როცა ხდება პარლამენტში, იქ არა ხართ აქტიური, და რატომ არა ხართ აქტიური?

— პარლამენტში გამოსვლისას პირველი სიტყვა ეკუთვნის ფრაქციის თავმჯდომარეს და კომიტეტის თავმჯდომარეს. რეგლამენტის წესით, ისინი ყოველთვის უნდა გამოვიდნენ. ფრაქციის თავმჯდომარე ვალდებულია სიტყვით გამოვიდეს, სურვილის მიუხედავად. ამის შემდეგ რჩება ადგილი რიგითი დეპუტატებისათვის, რომლებიც უფრო იფარგლებიან რეპლიკებით, ზოგჯერ მძაფრი რეპლიკებითაც. მე რადგან ლიტერატორი ვარ, ძნელია ისეთ უხერხულ ბატალიებში მონაწილეობა, რომელიც წარმოიშობა ზოგჯერ პარლამენტში. ალბათ, ესეც განაპირობებს ჩემს ასეთ მოკრძალებულ ყოფნას. მე ყოველთვის ვცდილობ ვიყო ობიექტური, აი, თქვენ თუ დააკვირდებით, პარლამენტის სხდომაზე გამოსვლისას ყვანია და სააკაშვილმა ბევრი რამ საინტერესო თქვეს.

სოსო სიგუა: ყველაფერი პრეზიდენტის სახელს უკავშირდება

მაგრამ ამ საკითხებზე ჩვენ გაცილებით ადრე ვსჯელობდით. ისინი გვეჩხუბებოდნენ, უარყოფდნენ და ზოგჯერ განხილვის დირსადაც არ თვლიდნენ იმ წინადადებებს, რომლებიც ახლა მათ აიტაცეს და მიანინათ, რომ ეს იდეები ისინის საქართველოს.

— თქვენ როგორ ფიქრობთ, ეს იდეები ისინის საქართველოს?

— მე მიმაჩნია, რომ ის საკითხები, რომლებიც წამოყენებულ იქნა, ყოველ შემთხვევაში, ძალზე აქტუალურია და აუცილებელია მხარდაჭერა.

— თქვენ, როგორც რიგითი დეპუტატი, მხარს უჭერთ?

— მე მხარს ვუჭერ დეპრეზიტიზაციას და სხვა რიგ საკითხებს, იმიტომ, რომ ყველა გვახსოვს ის პერიოდი, როცა 1 დოლარი ღირდა 2 მილიონი კუპონი და 10, 20, 30, დოლარად იყიდეს უზარმაზარი საწარმოები. ეს ხალხი არაფრის გამო დიდი ქონების და კაპიტალის მფლობელი შეიქმნა. გახსოვთ, როცა კრედიტი გაჰქონდათ, 1 დოლარის კურსი 1000 კუპონი იყო და რომ დაბარუნეს, 1 დოლარი უკვე მილიონი კუპონი ღირდა. ასე რომ, მოხდა სახელმწიფო ქონების ნებადართული და ლეგალური განიკვება. ოპოზიცია მაშინაც ამის წინააღმდეგი იყო, თუნდაც ბატონი ნოდარ ნათაძე, მაგრამ ოპოზიციის აზრი მათ არასდროს არ აინტერესებდათ. ახლა შეატყვევს, რომ სახელმწიფო მიდის არა კატასტროფისკენ, არამედ უკვე უფსკრულშია გადაჩეხილი, ყველაფერს ისინი უკავშირებენ და სხვებით სწორად. ჩვენც ვუკავშირებთ, პრეზიდენტის სახელს, რად-

გან ამ 9 წლის მანძილზე რაიმე პოზიტიური და მნიშვნელოვანი ჩვენი ერის ცხოვრებაში არ მომხდარა, რა თქმა უნდა, ყველაფერი პრეზიდენტის სახელს უკავშირდება, რომელმაც დაკარგა აფხაზეთი, გააჩანაგა ეკონომიკა, გადაიკა საზოგადოების სხვადასხვა ფენები ერთმანეთს და სასარგებლო და სასკეთო ვერაფერი ვერ გააკეთა. ამას ისინი ხედავენ, ადრე თუ გვიან, რომ პრეზიდენტი მაინც იპოვიდა გამოსავალს, ახლა დარწმუნდნენ, რომ იგი გამოსავალს ვერ პოულობს და მას ეს არც აინტერესებს. ეს არის ახალი თაობა, რომელსაც უნდა დაშვებდნენ პოლიტიკაში და სრულებითაც არ უნდათ მათი სახელი დადუბა და ნგრევას უკავშირდებოდეს მთელი სიცოცხლე.

— არა მარტო სიცოცხლე...

— ისინი ფიქრობენ, რომ პრეზიდენტი ყოველთვის ხომ არ იქნება, წავა პოლიტიკური არენიდან, მაგრამ მათ არ უნდათ საფლავეში ჩაყვანენ პრეზიდენტს, დატოვონ პოლიტიკური სარბიელი, მხოლოდ იმყოფონ, რომ ერთგულდ მას.

— პრეზიდენტს როგორი რეაქცია ჰქონდა ამასთან დაკავშირებით?

— პრეზიდენტის რეაქცია გახლავთ ის, რომ დაიწყო პარლამენტის დისკრედიტაცია.

— რაში გამოიხატება?

— დაიწყო მოქალაქეთა კავშირის ფრაქციის დაშლა. ჩამოყალიბდა ერთი ჯგუფი განჩინადაც-გამყრელიძისა. მერე სხვაც გამოეყოფა. საბოლოო ჯამში, ფაქტობრივად, სააკაშვილი აღმოჩნდება უმ-

ცირესობაში და იქნება ერთი რიგითი ფრაქციის თავმჯდომარე. გარდა ამისა, ახლა არის აზრი, რომ პარლამენტართა რაოდენობა უნდა შემცირდეს 100 კაცამდე, რომ პარლამენტარს იმუნიტეტი უნდა ნოქსნას. ავრცელებენ ჭორებს, რომ პარლამენტარები არაფერს არ აკეთებენ და პარლამენტი, უბრალოდ, სალაყბო არის, რათა ავტორიტეტი დაუკარგონ პარლამენტარს. პარლამენტს ვერ აკრძალავენ და ვერ დაშლიან, მაგრამ კი ცდილობენ, რომ მას ავტორიტეტი მორყეული ჰქონდეს და ყველაფერს განაგებდეს პრეზიდენტი, კანცელარია და პრეზიდენტის მიერ დანიშნული მინისტრები.

— ბატონო სოსო, როგორ ფიქრობთ, რითი დამთავრდება ეს ყველაფერი — ლოზუნგებად დარჩება თუ რამე შეიცვლება?

— არ არის გამორიცხული, რომ დარჩეს ლოზუნგად, იმიტომ, რომ პარლამენტმა შეიძლება მიიღოს ძალიან კარგი კანონი, ძალიან კარგი გადაწყვეტილება, მაგრამ ცხოვრებაში ის უნდა გაატაროს აღმასრულებელმა ხელისუფლებამ. აღმასრულებელი ხელისუფლება კი მთლიანად ემორჩილება პრეზიდენტს. არაერთი სწორი და კარგი დადგენილება, პარლამენტის მიერ მიღებული, არ განუხორციელებია ამ ხელისუფლებას, თუნდაც აფხაზეთის საკითხზე რამდენი დადგენილებაა მიღებული. ამასწინათ პარლამენტმა გამოსცა დოკუმენტების კრებული, სადაც აღნუსხულია რა გადაწყვეტილებები, რა დადგენილებები მიღებულია ამ წლების განმავლობაში, მაგრამ ისინი არც ერთი არ განხორციელებულა. ასე რომ, პარლამენტმა შეიძლება ძალიან კარგი კანონი შეიმუშაოს, მაგრამ თუ ის ცხოვრებაში არ გატარდა, დარჩება თეორიულ ლოზუნგად, და უბრალოდ, პუბლიცისტურ გამოსვლად, ისეთივე გამოსვლად, როგორც ჩვენი საუბარი, რომელიც შეიძლება მართალი იყოს, მაგრამ არავითარია ძალა არ ექნება.

გაუბრა იზოლდა გირდავა

იზოლდა იზოლდა იზოლდა, უკანასკნელ თმთადა და პიდის ბიუჯეტში

ბატონო გიორგი, მე ვერ გეტყვით, საქართველოში რკინიგზის ყველა მოსახვევს ვიცნობ-მეთქი, მაგრამ ზოგადად ცნობილია, გასული საუკუნის ბოლოს თუ რა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა საქართველოს მაშინდელი მთავრობა ამ ტრანსპორტის დამკვიდრებას. ხელთა მაქვს გახეილი "დროების" კორესპონდენცია, რომელიც დათარიღებულია 1971 წლის 22 აგვისტოთი.

„საქართველოს რკინიგზის“ სამგზავრო მეურნეობის სამსახურის უფროსი გიორგი ტალახაძე

რომელიც მოიცავს მგზავრთა გადაყვანას და მგზავრობასთან დაკავშირებულ ყველა პროცედურას, ვაგზლებს, სადგურებს და სავაგონო უბნებს.

— მაშინ ვისაუბროთ უშუალოდ თქვენს სამსახურზე, რამდენ მატარებელს ითვლის სამგზავრო მეურნეობის სამსახური?

— დღეს საქართველოს რესპუბლიკის ფარგლებში, საგარეუბრო მატარებლების ჩათვლით, 31 მატარებელი მოძრაობს. შენარჩუნებული დღის დამის ყველა ტრადიციული მარშრუტი. დღევანდელმა მოძრაობის მატარებელი თბილისი-ერევანი, თბილისი-ბაქო, ასევე თბილისი-კიევის მისამართული ვაგონები, კვირამო ორჯერ ორშაბათს და პარასკევს.

უძველესი ფეფტი მოგვცა ექსპერიმენტმა, რომელიც ბატონი აკაკი ჩხაიძის იდეით განხორციელდა. ამ იდეას ბევრი სექტიკურად უყურებდა. საუბარია დილის მატარებლებზე თბილისი-ოზურგეთი, თბილისი-ბათუმი, თბილისი-ქუთაისი, უახლოეს მომავალში ამას დაემატება თბილისი-ფოთის მიმართულება, ვინაიდან როგორც ანალიზმა გვიჩვენა, ექსპერიმენტმა გააძაბა... ამ ტიპის მატარებლები უფრო სწრაფია, იაფი და ხელმისაწვდომი. ალბათ, მომავალში მოხდება გაუკეთდება ძირითად სავაგონო პარკს, რათა მაქსიმალურად დაკომპლექტდეს დღის სამგზავრო მატარებლები.

— რა მდგომარეობაშია მატარებლები ტექნიკური თვალსაზრისით და როგორია მომსახურების დონე, თუ პასუხობს თანამედროვე მოთხოვნილებებს?

— სხვათა შორის, ნათქვამს ნანახი სჯობია. შეგიძლიათ ნახოთ. შესანიშნავი კომფორტული ვაგონები, შედასატელევიზიო მოწყობილობით მგზავრს შეუძლია გაერთოს, უყუროს ფილმებს, მოუსმინოს მუსიკას, ასევე ისარგებლოს ვაგონებში არსებული ბარებით.

— სხვა რა სიახლეა?

— საქართველოს რკინიგზამ შეიძინა გერმანია-ლატვიის ერთობლივი ნაწარმოები ახალი მატარებელი, რომელიც დიხელზე მუშაობს. ენერგოდენეფიციტის პირობებში გაამართლა, მოგვცა 74% მოგება. არის პროექტი, ამ მატარებელში ადგილების რაოდენობა გაიზარდოს.

— თქვენ სიახლეზე საუბრობთ, მაგრამ დამის ტრადიციულ მატარებლებში რა მდგომარეობაა?

— ჩვენი სავაგონო პარკი ცოტა არ იყოს, მოძველდა, მაგრამ მიუხედავად ამისა დამის სამგზავრო მატარებლებში მდგომარეობა იდეალურია. იმგზავრეთ, გარწმუნებ, მგზავრობა სასიანო იქნება...

— ჩემთვის რკინიგზა ყოველთვის ასოცირდება ერთ უღამაზეს ფილმთან „ვაგზალი ორისათვის“. სამწუხაროდ, დროის ფაქტორის გამო მატარებელი მგზავრობას ვერ ეახერხება... თქვენს რეკომენდაციებს კი აუცილებლად გავითვალისწინებ... აღმინახები ხშირად იქ პოულობენ „ლურჯ ფრინველს“, სადაც არ ელიან.

განვავროთ საუბარი სულ ახლახან დასრულდა მეორე დიანდავის მშენებლობა საგუშაგო 2347 კმ სადგური მარსელისის გადასარბენზე. რას გვეტყვით მის მნიშვნელობაზე?

— საქართველოს რკინიგზაში ყველაზე ურთულესი უბანი უდელტეხილის მონაკვეთია, რომელიც, ფაქტობრივად, ვერ უზრუნველყოფდა მატარებლების სრულფასოვან გატარებას. რკინიგზის ხელმძღვანელობის დიდი ძალისხმევით და დიდი შრომის ფასად გაკეთდა სრულიად ახალი ლიანდაგი, შეიცვალა მრუდები, რამაც ეს მონაკვეთი გამტარუნარიანი გახადა. დაწყებულია მეორე ახალი ლიანდაგის მშენებლობა. ეს იქნება ორლიანდაგიანი გადასარბენი, რომელიც თანამედროვე მოთხოვნებს ტვირთბრუნვაზე და მგზავრობაზე სრულიად დააკმაყოფილებს.

— ბატონო გიორგი, ითვლება, რომ ავტოსადგურები, აეროპორტები, ვაგზლები ამა თუ იმ ქვეყნის თუ ქალაქის სავიზიტო ბარათია. რა მდგომარეობაშია საქართველოს ვაგზლები, გამოდგება სავიზიტო ბარათად?

— უმეტეს ქალაქებში ვაგზლები დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაშია. იწყება ურეკის ვაგზლის რეკონსტრუქცია. ძალიან კარგ სახეს მიიღებს სამტრედიის და ლანჩხუთის ვაგზლის შენობა, უკვე შეთანხმებულია, პროექტი მზად არის და მალე

დაიწყება მახინჯაურის ვაგზლის მშენებლობა. კაპიტალურად კეთდება გორისა და ხაშურის ვაგზლები. მგზავრობა უკეთ მომსახურების მიზნით ყველა ბაქანზე და განქრებებზე, სადაც საგარეუბრო მატარებლები ჩერდება, დაინიშნება მოლაგებები, რათა დღე-ღამის ნებისმიერ დროს მგზავრს საშუალება მიეცეს შეიძინოს სამგზავრო ბილეთი.

— საქართველოში ცნობილი მოვლენების პერიოდში პარალიზებული იყო რკინიგზა. მართალი ვიქნები თუ ვიტყვი, რომ, ფაქტობრივად, იყო პერიოდი არსებობაც შეწყვეტა. როდის დაიწყო რეანიმაცია?

— ბატონი აკაკი ჩხეიძის მოსვლის შემდგომ, 1995 წლიდან რკინიგზამ ახალი სიცოცხლე დაიწყო. პირდაპირ ციფრის დაგისახელებით. თუ 1995 წელს სამგზავრო გადაზიდვების წლიური შემოსავალი იყო 600 000 ლარი, წელს ეს თანხა თითქმის ერთი თვის შემოსავალი, ანუ შემოსავლები წელიწადში 10-ჯერ გაიზარდა.

— ეს ყველაფერი ძალიან კარგი, მაგრამ სახელმწიფო რას ღებულობს?

— იბეჭდება აბსოლუტურად ყველაფერი, უკანასკნელ თეორამდე და მიდის ბიუჯეტში.

— კონკრეტულად რა თანხებზეა საუბარი?

— მოგახსენებთ მიმდინარე წლის სამგზავრო მეურნეობის 8 თვის შემოსავლებს. ეს გახლავთ 3842664 ლარი.

აქედან დღე 614313

ქონების გადასახადი 105171

საშემოსავლო 96765

სამეწარმეო 50229

დასაქმების ფონდი 7679

სოცდაზღვევა 216482

ჯანდაცვა 30667

საგზაო ფონდი 680095

— ყოვლისშემძლე რომ იყოთ, რას

იხამდით?

— ყოვლისშემძლე რომ ვიყო, მთლიანად გარდაქმნილი სამგზავრო მეურნეობას. თუკი რამე არსებობს რკინიგზის მაგისტრალთან დაკავშირებული, შევცვლიდი თანამედროვე მიღწევებით საერთაშორისო სტანდარტების ღონეზე...

... და ქართველი მგზავრი იქნებოდა ყველაზე ბედნიერი მგზავრი მთელს მსოფლიოში...

გაუბრა იზოლდა გირდავა

მე-4 გვერდიდან

ქანის მთელი მოთხოვნების დაკმაყოფილება ვერ იქნებოდა, მას სხვა კოლონიურ ზღვრით ანალოგიური ორგანოები დასჭირდა. ბედნიერი ვართ, რომ ჩვენ შორის ამ ორგანოთა გამდებნი აღმოჩნდნენ და მათ პატივს ვცემთ.

II რუსეთის შაჰთორის როლი საქართველოს პოლიტიკაში

ჩვენი ოპონენტი პოლკოვნიკი ბუნდოვანად წერს (მის კოლეგებს კალამი, მოგვხსენებთ, ნაკლებად ერჩინა). მაგრამ ჩახვედური კაცი მიხვდება, რას გულისხმობს. ხახვდობრ, როცა იგი წერს, რომ ნ. ნათაძე, ვ. ადამია და თ. ჩხვიძე „პარლამენტში მუდმივად აყენებდნენ რაღაც დადგენილების მიღების საკითხს. ამ დოკუმენტებში რუსეთი ილანძვებოდა და დახვედრის საქართველო იმპერატორ კლანტებისგან დახსნა ვეგდოდა. თითქმის არავინ ფიქრობდა დიდილით მუშაობაზე. ნათაძეს ეგონა, რომ თუ მიხი კომიტეტი რამე სახის დადგენილებას გამოიტანდა, ეს ბრძანება იქნებოდა გაეროსთვის. იხვევ, როგორც წერს, გულწრფელად ხწამდა: „რომ მიხი პოლიტიკა ნატოსთვის კანონი იყო. რეალურად კი პარლამენტი აბოლუტურად უსუსური გახლდათ. მან არ იცოდა პოლიტიკის კეთება“. აქ იგულისხმება პარლამენტის 1998 წლის 1 ივნისის დადგენილება საქართველოს 1995 წლის 31 დეკემბრამდე რუსეთის სამხედრო ბაზების გაყვანის შესახებ. რომელიც საქართველოს ადამიანთა უფლებების დაცვის საკითხში შეგარდნად მეთაურობით. ფეხებზე დაიკიდა. ცხიერი, მაგრამ გულუბრყვილო პოლკოვნიკის მხვედრობაში ქართულ-რუსულ ურთიერთობებზე თუ ნათქვამი არ არის. ზღვრისხმევი მაინც არის წმინდა და ემოციური ის არხენალი, რაც რუსული იმპერიის მომხრე ხაკმაოდ მრავალრიცხოვან ფენას საქართველოში დღეს ჯერ კიდევ აქვს. ხახვდობრ.

რუსეთს ვერ მოვერევით. ამიტომ მასთან კარგად უნდა ვიყოთ (რამი მდგომარეობს ეს „კარგად ყოფნა“. ამას ვერ აკონკრეტებ).

რუსეთთან აქამდე ვიყავით და ამიტომ ახლაც მასთან ვიყოთ (კარგი იყო თუ ცუდი ის რუსეთთან ყოფნა, ამის დაუტყდებლად, ბუნებრივია, გვერდს უვლიან).

ამერიკა ძალიან ცუდია. ამიტომ იხვევ რუსეთს დავერტყნდეთ. მით უმეტეს, რომ რუსეთი დღეს ჩვენსავე დაჩაგრულია ამერიკის მიერ (რა ჰქვია, რა განზრახვა აქვს და რა შესაძლებლობები აქვს იმ ჩვენსავე დაჩაგრულ რუსეთს ჩვენი მიმართებაში. ამის გამოცნობაზე მათ, რა თქმა უნდა, ოცნებაც კი არ შეუძლიათ). საკითხი ხეროვსულია და ამიტომ - რაც უნდა არახეროვსული იყოს პარტიკულური პოლკოვნიკის ლაყავი ამ თემაზე - ჩვენც მას ხრული პასუხისმგებლობით უნდა შევხვით. ჩვენი პოლიტიკის ძირითადი დებულებები შემდეგია.

1. მიუხედავად „ცივი ომის“ წაგებისა და რიგი სხვა წარუმატებლობისა, რუსეთი დღესაც გლობალური ძალაა (ამის ფაქტორებია მისი დიდი ტერიტორია რუსეთისთვის და მისი ბირთვული პოტენციალი). მამასადავამ - ძალა, რომელსაც მხოლოდ იგი ყველა სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი წერტილი აინტერესებს. ასეთ წერტილთაგან მისთვის დღეს მისაწვდომი ერთადერთი წერტილი არის ახლო აღმოსავლეთი, თავისი ნათვითობით, რომელსაც იგი მხოლოდ ამერიკისთვის გადის. მამასადავამ: რუსეთი გარდუვალად დაინტერესებულია ამერიკისთვის.

როგორც პლაცდარმით სამხრეთისკენ მტრებისთვის (რაც დღეს დღის წესრიგში აღარ დგას).

როგორც პოლიტიკით ახლო აღმოსავლეთის (იგივე სამხრეთის) „შახის ქვეშ“ ყოლი-ხათვის.

როგორც დახვედრით-აღმოსავლეთის დერეფნის ნაწილით, რომლის პერსპექტივაც დახვედრის ქვეყნებს და გზა ეგებრებათ (და რუსეთს რჩება თავისი დომინანტური მდგომარეობის ადგილის შესაძლებლობა მაც უღვაწევ და შუა აზიაში).

დახასრულ (რაც ადრე არ იყო), როგორც თავდადების მექანიზმი უღუდით სამხრეთიდან შემოტრევის ხაწინააღმდეგოდ ნატოს ქვეყნების მხრივ.

რუსეთის ეს ინტერესები ფაქტებისმიერია, რეალური სიტუაციით განპირობებულია. და არა ხაკუთარი მენტალიტეტისმიერ. მარტოოდენ იმპერიული აზროვნების ჩვევით განპირობებული. იმისდახმევით, თუ ამერიკისთვის დაინტერესების რომელი ვარიანტი იქნება მოცემულ დროს წამყვანი, რუსეთი საქართველოსადმი დამოკიდებულების სხვადასხვა გზას აირჩევს (შეძლებისდაგვარად). სახელდობრ:

ვარიანტი ა. რუსეთი ურევს (ან შეტევას ამზადებს) სამხრეთით. ასეთ შემთხვევაში სამხრეთი კონტრშეტევას ან უფრო ზოგად - დატრეყას ამზადებს საქართველოსკენ (ამერიკისთვის). დიგურალურად რომ ვთქვათ: თუ თბილისთან დგას კაიროს დამინებელი რაკეტა, მაშინ კაიროსთანაც დგას თბილისზე დამინებელი რაკეტა. თუ გავითვალისწინებთ, რომ კონფლიქტის გლობალიზაცია გარდუვალია, მაშინ ნათელი უდგება, რომ რუსეთი ომს აგებს (რადგან განტყუებდა მომავალში რუსეთი, თავისი თავად ცხადი მიზეზების გამო, გლობალურ ომს ვერ მოიგებს). საქართველო, ჯერ ერთი, უარსდებდა როგორც ახლო ზეგნი, მეორეც - როგორც დამარცხ-

ბული აგრესორი ხახვდობრ (რადგან შეტევა მისი ტერიტორიიდან მოხდა). და გამარჯვებულს უღუდეს უნდებოდა მისი დაპყრობისა კი (ყოველ შემთხვევაში, მისგან ტერიტორიების წართმევისა მინც).

ვარიანტი ბ. რუსეთი საქართველოს პლაცდარმად ემუქრება სამხრეთს. ეს თითქმის იგივეა, რაც წინა ვარიანტი (რომელიც შეიძლება გათამაშდეს). ეს ვარიანტი (მისი შესაძლო გრძელვადიანობა გამო) საქართველოს აზარალებს იმ მხრივაც, რომ მის იზოლაციას და, მამასადავამ, ყოველმხრივ სტაგნაციას იწვევს.

ვარიანტი გ. რუსეთი საქართველოს სიტუაციას ხვალბს იმდენად, რომ მასში დახვედრით-აღმოსავლეთის დიდი ტერიტორიების ნაკადი (ანუ დერეფნის პროგრამა) ვერ ხორციელდება. ეს იწვევს საქართველოს ეკონომიკურ ზარალს (მოგების ვერმიდგება) და იზოლაციას (მამასადავამ - სტაგნაციას).

ვარიანტი დ. რუსეთი საქართველოს განიხილავს როგორც თავდაცვის მოწინავე უღუდეს ნატოს შემოტრევის საპირისპიროდ ან (უკეთეს შემთხვევაში) როგორც ტერიტორიას, რომლის მფლობელი არ დაუშვებს მასში რუსეთისთვის სახიფათო ძალების თავმოყრას. თუ საქართველოს რუსეთისთვის თავდაცვის მოწინავე უღუდესა (ხაწია), მაშინ საქართველოში რუსეთის სამხედრო ძალა იმყოფება, რითაც საქართველო იხვევ და იხვევ სამხედრო დამპყრობისა ხახვდობრის მიმართ და რითაც რუსეთის ხახვდობრებს, ამასთანავე, „ხახვდობრ“ ეძლევათ პირგამომთხრელი მუშაობისათვის საქართველოში თავისი დომინაციის (პარტნიოების) ადგილის მიწით. ზოლო თუ რუსეთი იმას ხვედრება, რომ საქართველო არ დაუშვებს მის ტერიტორიაზე რუსეთისთვის სამი ძალის თავმოყრას. მაშინ მას საქართველოს საკონტროლოდ მომზადებული ჰყავს საქართველოზე დამატებული ძალა ჩრდილო კავკასიაში და საქართველოს იგივე შუაობა ხკრდება მისგან თავის დახატვაზე. რაც იმ შემთხვევაში, მასთან რომ არავითარი წინასწარი შეთანხმება და თვით დიდილიტურით ურთიერთობაც კი არ ჰქონდეს.

საქართველოსთვის ამ ვარიანტთა შინაგნელობის შეფასებისათვის აუცილებელია გავითვალისწინოთ ვითარების კონტროლის ის ფორმები, რომლის არჩევაც რუსეთი მიუხედავად ამ თუ იმ შემთხვევაში, პირველ ორ ვარიანტში რუსეთი იძულებულია კონტროლის ფორმად აირჩიოს საქართველოს სრული დათრგუნვა, ანუ აბოლუტური დომინაცია, რადგან ეს ვარიანტები საქართველოსთვის მომავალში დაიგება იგი მათ ნებით არ დახატანხდება (ანუ რუსეთის დასტურდება დომინაციის ის ზარახი, რომელიც ხაკუთა კავშირის დროს ჰქონდა). მესამე ვარიანტშიც მას დასტურდება პარტნიოების ძალიან მძიმე ფორმა. ვინაიდან ამ ვარიანტით საქართველო დიდ მატერიალურ, ტექნიკურ გიგურ და კულტურულ მოგებას კარგავს, რასაც ნებით აგრეთვე არ წავა. მეოთხე ვარიანტი (რომლისთვისაც რუსეთი, როგორც უკვე ვთქვით, განწყობილი არ არის, ვინაიდან მისთვის დღეს მისაღებია მხოლოდ აქტიური მტრეცხობის პოლიტიკა სამხრეთის მიმართ), რუსეთის სამხედრო მუქარა საქართველოსადმი კვლავ ძალაში რჩება და საქართველოს მარტოს უნდებოდა მისგან თავის დაცვის იმ ტიპითი უიდეა, რომელიც, მასთან მოკრებივის არახებობის შემთხვევაში, შესაძლოა მასთან ერთად რეგიონის სხვა ქვეყნებზე გაიზიარებდნენ.

ზოგადად რომ ვთქვათ: რუსეთის გავლენის ხვედრში ყოფნის ყველა ფორმა საქართველოსთვის დაკავშირებულია ძალადობასთან რუსეთის მხრიდან იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ გეოპოლიტიკურ მტროქესთან ამ ზონაში-სეგანვითარებულ დახვედრით-რუსეთს არც ერთ ხვედრში თავისუფალი კონკურენცია არ ძალუძს. მამასადავამ, რუსეთის დომინაციის (პარტნიოების) ფორმა ამ ზონაში სხვა ვერა იქნება რა თუ არ ადგილობრივი ძალის (ამ შემთხვევაში - საქართველოს) როლის დონემდე დაყვანილობის მდგომარეობა. - მასთან არა კამპრომისი ან მოკავშირეობა ანუ ხელშეკრულებითი ურთიერთსახარგებლო დამოკიდებულება (რადგან მოკავშირეობა რუსეთს აქ სხვანი ხკოვინა). არამედ პარტნიოება და ყმის, ქმედუნარიანისა და პარალიზებულის მიმართება.

ამიტომ რუსეთთან საქართველოს ურთიერთობის პირველი მენება დღეს არის მისგან დევულობის მიღწევა-ფიქტურისა და იურიდიულისა-რაც, რუსეთის დღევანდელი გეოპოლიტიკური სტრატეგია და მხოლოდ პოლიტიკაში მისი ლეგიტური მიზნების მიხედვით, მხოლოდ მისი ნების წინააღმდეგ მოქმედებით მიიღწევა. რუსეთთან საქართველოს ურთიერთობის რაციონალური ორგანიზაცია დღეს მისგან იურიდიული, დამოუკიდებელი და ფიქტურული დავის ორგანიზაცია.

2. საკითხს, რა თქმა უნდა, სხვა ადენადვე კონკრეტული ახვედრის აქვს: დახვედრით და, პირველ ყოვლისა, აშშ-სთან ურთიერთობის და, კერძოდ, მასთან სამხედრო ურთიერთობის ახვედრები. დღეს, სამწუხაროდ, გამოიკვეთა ამ ურთიერთობის ისეთი მხარე, რომელიც ადრე პროდუქტად არ იდგა (რადგან გახსნილიყო უფრო არ იყო) და რომელსაც მხოლოდ ერთ-ერთი ყველაზე ჰკვიანი ჟურნალი - The Economist - ასე აფორმულავს: „დახვედრითი პოლიტიკა კავკასიაში დღემდე ისე წარუმატებელია, რომ ზოგს ეგვიფ კი ეპარება მის გულწრფელობაში. შესაძლებელია, მთელი ლაპარაკი ხაკუქალაქი ხაკოვადობაზე და კარგ მართვაზე მოჩვენებითი იყოს. ეგვს დახვედრის ენერგეტი-

კულ ფორმებს ხუხტი კორუპციონული ხახვდობრები. ხადაც უხეზათო ჰაპურდობები და ნათობახვედრები. ურჩევნიათ კიდევ თავმაგარ დემოკრატიებს, რომლებზეც ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება ზრუნვა დაიწყოთ გარემოზე ან თავისი მოქალაქეების წილზე გახანწილებელ ტორტში“ (გვ. 23, 19 VIII, 2000). ამიტომ რუსეთთან ურთიერთობაზე მხვედრისას აშშ-ს (და, ზოგადად, დახვედრის) - შესაძლო მიზანთა და შესაძლებლობათა გათვალისწინებაც გვმართებს. ძირითადი საგარეო ინტერესები აშშ-სთვის აქ, კერძოდ, შემდეგია:

- გზის გაჭრა შუა აზიის რესურსებისკენ მანამდე, ხანამ იქ ჩინეთი და პაკისტანი ჩახხვედრდნენ.

- კახიის ნავთობის კონტროლის ადგმა მანამდე, ხანამ მას ევროპის ქვეყნები მადგუროდნენ.

- ჩინეთის მიერ შუა აზიის კონტროლის ადგმის და ამ გზით ევრაზიაზე მისი გაბატონების ბლოკირება

- (შესაძლოა) ჩრდილო კავკასიისკენ გახველა (შესაძლოა) თურქული ძალების გამოყენებით, რაც (შესაძლოა) სამხრეთიდან რუსეთის მთელი ფრონტით შევიწროვების ერთი ელემენტია.

- (ზოგადად) ამ დიდი ეკონომიკური აშოვნის ბაზაზე ევრაზიის რეგიონში ხწრავი ეკონომიკური ნახტომის განხორციელება, რომელიც ადგვით ან გადავადებს ჩინეთის ეკონომიკის მიერ თავისი მოცულობით აშშ-ს ეკონომიკის წარმატებული მტრის მდგომარეობის მოპოვებას.

საქართველოსთვის ეს გეგმა კარგია იმ მხრივ, რომ იგი გულისხმობს დახვედრით და დამოუკიდებლობისკენ ეკონომიკური და პოლიტიკური მიწოდის პროცესს, და არა პირიქით მოწოდებას. რომლის მიერ შექმნილი დემოკრატიული და სხვა „წნევა“ საქართველოს ძალიან ხწრავად მოაღწევდა. ამავე დროს იგი საქართველოსთვის კარგი არ არის იმ მხრივ, რომ ჩვენს ქვეყანას ამ გეგმაში უეკონომიკო და უძალო ტრიალი მინდვრის როლი ენიჭება, ხადაც თავისუფლად მოძრაობს ტრანსპორტი, კაპიტალი, ხაკოვლო-ხამურნო ტექნიკა და ხაკორების შემთხვევაში ჯავანტექნიკა (და სხვა ვერც მიენიჭება მანამდე, ხანამ საქართველო რუსეთის ფარული ხატელიტის როლში). აგრეთვე იმ მხრივ, რომ ამ გეგმაში ძირითადი ადგილობრივი ძალის როლი საქართველოსთვის კვლავ და კვლავ ხაკოვლო თურქეთი გამოდის, მაგრამ ამ შედარებით უფრო არხეული ორ შესაძლებლობიანი პერსპექტივა, რომელიც, თავის მხრივ, პოლიტიკაში ამ ხკვარს აჩვენებს, რომელიც საქართველოს გარეთ ხდება, ხახვდობრ:

პირველი, კარგი ვარიანტი: თუ დახვედრის სიტუაციაში (რომელიც, რა თქმა უნდა, საქართველოსთვის მძიმე იური სამხალი) საქართველოს ეკუთვნის ის როლი, რომელიც მას ხტორიულად ჰქონდა კიდევ და ჰხურდა კიდევ - ხახვდობრ, კავკასიონის გუმაგის როლი, რომელიც ქმდის სამხრეთით მდებარე ცივილიზაციის ქმდის ჩრდილოეთიდან მოხუდ ხიფათთან იცავს (თვითონ იცავს და არა მის ტერიტორიაზე ყოფილი სხვანი იცავს) - მაშინ ეს არის პერსპექტივა მარადიული ძლიერების მარადიული მშვიდობის პირობებში ანუ მარადიული მშვიდობის ძალის ბაზაზე, მაგრამ ეს როლი და ფუნქცია საქართველოს მოუდის მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დახვედრის ბლოკის ამოღება კავკასიონის დერეფნისკენ ვატიულობა, ანუ თავდაცვითი, და თუ იგი არ აპირებს იმ ნაბიჯის გადადგმას, რომელიც ხტორიში ჯერ არ გადადგმულა - კავკასიონის სამხრეთიდან ღრმა შეტევას ქმდის ჩრდილოეთით, ზოლო თუ დახვედრის გეგმაში ეს ლამქრობაც იგულისხმება, მაშინ ხაკმე გვაქვს მეორე, ცუდ ვარიანტი. საქართველოს მასში მონაწილეობით იგივე როლი ელის, რაც რუსეთთან ურთიერთობის შემთხვევაში „ა“ ვარიანტი - ხახვდობრ, ან ხუშკრძალთა შეჯახების ფრონტის უახლოესი უზრუნის, რომელიც ყველაზე მეტად ზარალდება, ან თვითონ ფრონტისა - ოდონდ იმ განსხვავებით, რომ ამ შემთხვევაში დახვედრის ბლოკს უახლოესი ათწლეულებისთვის გამარჯვების მეტი ალბათობა აქვს, ვიდრე რუსეთის შემთხვევაში. ეს ვარიანტიც, მისივე მხრივ, ცხადია, მიუღებელია, ამიტომ იმ შემთხვევაში, თუ დახვედრის კავკასიის ზონაში ჩრდილოეთისკენ „ცხელი“ მტრების სტრატეგია აქვს ნაკლები სხევი, (რაც, ხაზს უვსვამ, მხოლოდ ერთი შესაძლებლობაა მისი სტრატეგიისა და არა ერთადერთი ან დიდად ალბათი), მაშინ საქართველოსთვის ერთადერთ ორიენტრად თავისი საგარეო პოლიტიკაში ხანატრელი, მაგრამ ძნელად მისაღწევი ნეიტრალიტეტი რჩება.

აქ ხამულებმა არ გვაქვს, ამ თემაზე მხვედრება განავრცოთ, ამიტომ იძულებული ვართ მხოლოდ რამდენიმე შენიშვნით შემოვივარგოთ. პირველი, დამოუკიდებელი პოლიტიკა არ არის მხოლოდ ნეიტრალიტეტის პოლიტიკა, დამოუკიდებელია ყველა ისეთი პოლიტიკა, რომელიც საქართველოს ხახვდობრის ინტერესებზე ორიენტირებული და არა რომელიმე გლობალურ ძალთა და მათ ინტერესთა ერთგულებაზე. მეორე: დღეს კავკასიის რეგიონში დომინაციის მამიებელ გლობალურ ძალებს - აშშ-სა და რუსეთს - დომინაციის სხვადასხვა მელოდი და სტრატეგია აქვთ. რუსეთისა, როგორც

ვთქვით, დამყარებულია ადგილობრივი რუსეთის ხრულ დათრგუნვაზე, მათ აღარახებობასზე, რადგან მას მათი მომხრობა, მათი გულის მოგებინათვის სხვა სუბეგნაბათიან (ხუშკრძალთა-ან) კონკურენცია არ ძალუძს. მასთან ჰიდაობა - თუკი მისი დომინაციის ხვედრში მიჰყვით - შეუძლებელია, იხვევ როგორც შეუძლებელია წვერზე დაყენებული ფაქტის შეჩერება, თუკი იგი წინასწარობის მდგომარეობიდან ოდნავ მაინც გადაიხარა, აშშ-ის დომინაცია, ამისგან განსხვავებით, დამყარებულია ახმეტრული კომპრომიზის პრინციპზე, ანუ არათანაბარი, მაგრამ ორივე მხარისთვის მისაღები გარკვევის პრინციპზე, და ამიტომ, რომ მან-როგორც ცნობილი ამერიკელი პოლიტიკოლოგი ბუენოსაისი წერს თავის განმარტებულ იგნებში „დიდი ხაკადრაციო დაუფა“, ხტორიში პირველი და უკანასკნელი მხოლოდ დამინაციის სიტუაცია შექმნა. მასთან ჰიდაობა - თუკი პარტია ქვეყნის ხელისუფლება ვარგა - შესაძლებელია, მაგალითად, ვერავინ აიძულებს საქართველოს „რუსეთი-2“-ის არხით მამათავლობის პროპაგანდა გაწიოს, ხე-ტყე გაჩეხოს, ფეხდგოლი-წაცია მოახდინოს, არძინას ფეხები უღოკოს, მიწა გაყიდოს, თავის ტერიტორიაზე კიდევ ერთხელ „ოხეთი“ შექმნას, პარლამენტში ქურდ-ბაცევი დახვას, ხახვდობრის მიერ ვალად აღებული მდიდარდები ვიგინდარებს ჩააჯიბინოს და ა.შ. და ა.შ. უფრო მეტიც: თუ ხახვდობრის აქვს იმდენად ლიონი ნება ფეხზე დგომისა და პოლიტიკის სუბიექტად ყოფნისა, რომ იგი ანგარიშგასწავლია, მაშინ მასზე არ გრძელდება ის წვერილიანი ანგარიშ მოთხოვნებიც კი, რომლითაც დღეს მხოლოდ იმ ცოტა არ იყოს ცალმხრივად გაბატონებული ქვეყნები განსხვავებული ტრადიციის ქვეყნებს აწუხებენ.

3. საკითხია: რატომ ვერ აიძულებს და ამ კითხვით ჩვენს მესამე და ყველაზე არხებით შენიშნას მთავარეჭი. ვერ აიძულებს იმტორმ, რომ საქართველოს ფრონტთან ერთად თავი-ხი თავის იურიდიული დაცვაც შეუძლია. საქართველოს, მართალია, დღეს არა აქვს ის ფაქტობრივი ძალა, რომელიც ხაკორა ჩვენ უმძიმეს რეგიონში ჩვენი ხადვლის და ხამო-მავლო ინტერესების გახატანად, მაგრამ ფაქტობრივ ძალასთან ერთად (რომელიც დღევანდელი ხელისუფლების ხელში ხახვდობრ დემოკრატიული და ნოლზე დაყვანილია) ჩვენს ქვეყანას, თავისი დამოუკიდებლობის წყალობით, აქვს იურიდიული ძალაც თავის დაცვის ყველაზე ხაკოვლოთი და შემოტრევისგან (როგორცაა ვთქვით, დაუფარავი აგრესია და ა.შ.) და ეს ორი ფაქტორი ერთად ხაკმარისა, რომ, უნარაღი გამოყენების პირობებში, დაიგას ჩვენი რეალური მონაპოვლიური ბაქრობა ამ მიწაზე, რომელსაც ვართ, და მხოლოდ სიტუაციაში ჩვენი ხელშეუხებელი ადგილი დაგვიმკვიდროს. იმ პოლიტიკით, რომელსაც მართალია გუნდის დაუბრუნება, რა თქმა უნდა, შეუძლებელია, მაგრამ აქედან მხოლოდ ის გამომდინარეობს, რომ აუცილებელია ამ გუნდის შევცლა, და არა ის, რომ შეუძლებელია საქართველოს მიერ მოხატები პოლიტიკის გარტრება.

III. მისი ლაბათიაა ვაგაბული 1992-93 წლები ომი ახსახუთში?

პოლკოვნიკის სიტყვით, შევარდნამდე „ადი-არა დიდი დალარე“, რომლითაც აფხაზეთში 1992-92 წლის ომი წავაგეთ, მაგრამ... სხვისი დალარე, ვიღაცების დალარე და არა თავისი და თავისიანებისა. ესეც რომ ხიგრუა, ამაზე არაერთხელ შემომითავაზებია ხაკოვადობისთვის ჩემი არგუმენტაცია და ახლა მას არ გავიმეორებ. მხოლოდ შეგახსენებთ იმ კითხვებს, რომლებიც ამ დალარის სამხილებელ ძიების ძალს შეიცავს.

პირველი: რა მიზნით მოხდა თითქმის მთელი სამეგრელოს დარბევა 1992 წლის გაწახულებიდან და შემდგომ, თუ განზრახული არ იყო მომავალი ომისათვის ჩვენი შევარდებული ძალებისთვის ზურგის მოხლა?

მეორე, რატომ შეჩერდა წინსვლა გუმიხით?

მესამე, რატომ გამოიყვანეს მილიცია ხოხუ-მიდან 1991 წლის აგვისტოში?

მეოთხე, რატომ არ გაუტეხიერდა მხოლოდ, შევარდნის მიერ, რომ არძინამ 1992 წლის აგვისტოში თავისი უკანონო გვარდი-თურთ ხოხუში შეთანხმების ხაწინააღმდეგოდ დატოვა?

მეხუთე, რატომ იქნა დატოვებული ტყვარჩეი საქართველოს შეთანხმებული ძალების ზურგში?

მეექვსე, რატომ არ იქნა მიღწეული შეთანხმება ქობულაისთან ანუ რატომ არ იქნა მიღებული მისი წინადადება ერთობლივი ხამტრული მოქმედების შესახებ?

მეშვიდე, რატომ არ გამოცხადდა ხაკომარ მდგომარეობა?

მერვე, რატომ იქნა დამალული, რომ საქართველოს ომი აგრესიულ რუსეთთან აქვს და არა აფხაზეთთან?

მეცხრე, რატომ გამოიყვანეს მიმე ტექნიკა ხოხუშის ზონიდან?

მეთათ, რატომ შეიტყუეს მშვიდობიანი მოხახვდობრ ხოხუში ხახკალოზე და რატომ არ გაიყვანეს იგი, როცა ცნობილი გახდა, რომ ქალაქი ეცემა?

მას შემდეგ, რაც პოლკოვნიკი პასუხს გასცემს ამ კითხვებს, მზად ვარ მასთან დიხკუხი გაგვარქმელო.

კანონმდროებითი პროექტი

ორგანული კანონი საქართველოს პარლამენტის არჩევნების შესახებ

მეტიხეულს მოესწება, რომ საქართველოს ეროვნული და დემოკრატიული მიმართულების პოლიტიკური პარტიები მუშაობენ საარჩევნო კანონზე, რომელმაც უნდა შეცვალოს პარლამენტის მიერ 1999 წელს მიღებული კომუნისტური-ფაშისტური ანტიდემოკრატიული საარჩევნო კანონი - არჩევნების პროცედურისა და შედეგების ტრადიციული გაყვლების იარაღი. ტექსტი, რომელსაც ვებუდვით, არის პროექტი, რომელიც შედგენილია საქართველოს სახელმწიფო ფონტის მიერ საქართველოს თავისუფლებისა და დემოკრატიის ეროვნულ ცენტრში (სთდეც) შემუშავებული ძირითადი პრინციპების შესაბამისად. ეს პროექტი შეჯერდება ამავე ცენტრის სხვა მონაწილე პარტიების მიერ შედგენილ ანალოგიურ პროექტებთან, ჯერ ცენტრში, შემდეგ უფრო ფართოდ, ამ ცენტრის არმონაწილე ეროვნული პოლიტიკური პარტიების მიერ შედგენილ პროექტებთან და ცალკეულ კონსტრუქციულ იდეებთან. საბოლოო პროექტი წარედგინება პარლამენტის მისაღებად. მისი მიღებისათვის საქართველოს ეროვნული მოძრაობა იბრძოლებს თავის დაუზოგავად, რადგან მასზეა დამოკიდებული საქართველოს ბედი და გამარჯვებასაც მიაღწევს.

მეტიხეულთა წინადადებებს დიდი მონდობითა და პასუხისმგებლობით გავეცნობით. საქართველოს სახელმწიფო ფონტის ეროვნული კომიტეტი

თავი I

ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. არჩევნების საფუძვლები.

1. საქართველოს პარლამენტის არჩევნები ეწყობა საყოველთაო, თანასწორო, სამართლიანი, თავისუფალი, ღია და პირდაპირი საარჩევნო უფლების საფუძველზე ფარული კენჭისყრით.

2. საქართველოს პარლამენტი აირჩევა 4 წლის ვადით 80 (150) პარლამენტის წევრი აირჩევა სითით პროპორციული სისტემით საერთო ეროვნულ დონეზე, ხოლო 40 (85) პარლამენტის წევრი - მრავალმანდატიან საარჩევნო ოლქებში ერთადერთი გადასაცემი ხმის სისტემით.

მუხლი 2. საყოველთაო საარჩევნო უფლება

1. საქართველოს პარლამენტის არჩევნები საყოველთაოა: არჩევნებში მონაწილეობის უფლება აქვს საქართველოს მოქალაქეს 18 წლის ასაკიდან.

2. საქართველოს პარლამენტის წევრად არჩეული შეიძლება იყოს საქართველოს მოქალაქე 25 წლის ასაკიდან, რომელსაც საქართველოში მუდმივად უცხოვრია არანაკლებ 10 წლისა, ფლობს სახელმწიფო ენას და იცის საქართველოს ისტორია, განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, განათლებისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა.

მუხლი 3. თანასწორი საარჩევნო უფლება საქართველოს პარლამენტში არჩევნები თანასწორია. საქართველოს მოქალაქენი არჩევნებში თანასწორ საფუძველზე მონაწილეობენ, ყველა ხმას აქვს თანაბარი ძალა და ერთიანობაში ქმნის თანასწორ წარმომადგენლობას.

მუხლი 4. სამართლიანი საარჩევნო უფლება

საქართველოს პარლამენტში არჩევნები სამართლიანია, უზრუნველყოფილია თანაბარი პირობები არჩევნების ყველა მონაწილისათვის.

მუხლი 5. თავისუფალი საარჩევნო უფლება საქართველოს პარლამენტში არჩევნები თავისუფალია, მშვიდობიანი ფორმებით მოქალაქეთა ნების გამოხატვის თავისუფლება დაცულია მიუღი საარჩევნო პროცესის განმავლობაში. მოქალაქეები თვითონ წყვეტენ მიიღონ თუ არა მონაწილეობა არჩევნებში და ვის მისცენ ხმა.

მუხლი 6. ღია საარჩევნო უფლება საქართველოს პარლამენტის არჩევნები ტარდება ღიად და საჯაროდ. საარჩევნო პროცესის გამჭვირვალობა დაცულია კანონით.

მუხლი 7. პირდაპირი საარჩევნო უფლება საქართველოს პარლამენტში არჩევნები პირდაპირია. პარლამენტის წევრებს ამომრჩეველები უშუალოდ ირჩევენ.

მუხლი 8. ფარული კენჭისყრა საქართველოს პარლამენტის არჩევნები ფარული კენჭისყრით ტარდება. დაუშვებელია ამომრჩეველთა ნების გამოვლენისადმი კონტროლი და ხმის ღიად მიცემა.

მუხლი 9. პირები, რომლებიც არჩევნებში არ მონაწილეობენ არჩევნებში მონაწილეობის უფლება არა აქვს მოქალაქეს, რომელიც სასამართლომ ქმედუნაროდ ცნო ან სასამართლოს განაჩენით იმყოფება სასჯელთა აღსრულების დაწესებულებაში.

მუხლი 10. არჩევნების მომზადება და ჩატარება

საქართველოს პარლამენტის არჩევნების მომზადებას და ჩატარებას უზრუნველყოფენ საარჩევნო კომისიები, რომლებიც იქმნება საქართველოს მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების (ტექსტში შემდგომ "პარტიების") წარმომადგენლებისაგან თანასწორუფლებიანობის შეუზღუდავი პრინციპების საფუძველზე.

მუხლი 11. საქართველოს პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობისა და პარლამენტის წევრობის კანდიდატთა დასახელების უფლება

1. საქართველოს პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობისა და პარლამენტის წევრობის კანდიდატთა დასახელების უფლება აქვს:

ა) საქართველოს კანონმდებლობის შესა-

ბამისად საპარლამენტო საარჩევნო წლის I იანვრამდე რეგისტრირებულ პარტიებს დამოუკიდებლად და საარჩევნო ბლოკის სახით საარჩევნო რეგისტრაციის გავლის შემდეგ, თუ მათი საარჩევნო ინიციატივა დადასტურებულია სულ ცოტა 10000 ამომრჩევლის ხელმოწერით;

ბ) ამ კანონით დადგენილი წესით ამომრჩეველთა საინიციატივო ჯგუფს - მხოლოდ პარლამენტის წევრობის დამოუკიდებელი კანდიდატისთვის.

2. არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე ყოველ პარტიას და საარჩევნო ბლოკს უფლება აქვს წარადგინოს ერთი პარტიული სია პროპორციული საარჩევნო სისტემით არჩევნებში და ყოველ მრავალმანდატიან საარჩევნო ოლქში - პარლამენტის წევრობის იმდენი კანდიდატი, რამდენი მანდატიცაა ამ ოლქში.

3. ამომრჩეველთა საინიციატივო ჯგუფს უფლება აქვს წარადგინოს საარჩევნო ოლქში პარლამენტის წევრობის ერთი კანდიდატი.

მუხლი 12. პარლამენტის წევრის სტატუსის შეუთავსებლობა თანამდებობრივ მდგომარეობასთან

1. პარლამენტის წევრს არ შეიძლება ეკავოს რაიმე თანამდებობა სახელმწიფო სამსახურში ან ეწეოდეს სამეწარმეო საქმიანობას. გამონაკლისის სახით პარლამენტის წევრს იმავდროულად შეუძლია ეწეოდეს სამეცნიერო, პედაგოგიურ, სახელოვნებო ანდა მის პარტიულ მოღვაწეობასთან დაკავშირებულ საქმიანობას.

2. პარლამენტის წევრი მისი სადემუტატო უფლებამოსილების მომენტიდან თავისუფლდება ადრე დაკავებული თანამდებობიდან. წინა პუნქტით გათვალისწინებულ მოთხოვნათა დარღვევისას პარლამენტის წევრს უფლებამოსილება შეუწყდება.

მუხლი 13. არჩევნების მატერიალური უზრუნველყოფა

1. პარლამენტის არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს ძირითადად სახელმწიფო გაიღებს.

2. საარჩევნო კომისიების დაფინანსება ხდება მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ.

3. არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიის, საარჩევნო ბლოკისა და საარჩევნო ოლქში წარდგენილი დამოუკიდებელი კანდიდატის დაფინანსებისათვის შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მათი საკუთარი სახსრები, სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი თანხა, საქართველოში რეგისტრირებულ საწარმოთა, რომლებშიც არ არის სახელმწიფოს წილი, საქართველოს მოქალაქეთა და საქართველოს პოლიტიკური პარტიათა შემოწირულობანი.

არჩევნებში მონაწილე პარტიები, საარჩევნო ბლოკები და დამოუკიდებელი კანდიდატები სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი თანხით დაფინანსდებიან თანასწორად, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილი კვორტების პროპორციულად.

4. საწარმოები, დაწესებულებები, ორგანიზაციები, სახელმწიფო ორგანოები საარჩევნო კომისიების განკარგულებაში უფასოდ გადასცემენ არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებისათვის საჭირო შენობებსა და მოწყობილობებს.

მასობრივი ინფორმაციის სახელმწიფო ორგანოები უფასოდ აქვეყნებენ საარჩევნო კომისიების მიერ წარდგენილ მასალებს, არჩევნებში მონაწილე პარტიების, საარჩევნო ბლოკების და დამოუკიდებელი კანდიდატების წინასაარჩევნო პროგნოზებსა და სხვა მასალებს ამ კანონით დადგენილ ფარგლებში.

მუხლი 14. პასუხისმგებლობა საარჩევნო კანონმდებლობის დარღვევისათვის

1. მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად სისხლის სამართლებრივი და ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა ეკისრებათ: იმ პირებს, რომლებიც ძალადობით, მოტყუებით, მუქარით, მოსყიდვით ან სხვა გზით ხელს უშლიან იმას, რომ საქართველოს მოქალაქე თავისუფლად განაცხადონ თავისი უფლებამოსილების და იყოს არჩეული წევრად საქართველოს პარლამენტში, ეწეოდეს წინასაარჩევნო აგიტაციას; პირებს, რომლებიც ეწეოდნენ საარჩევნო კომისიების მუშაობაში და ხელს უშლიან საარჩევნო უბნებში ხმის თავისუფლად მიცემას, პარტიების, საარჩევნო ბლოკების ან კანდიდატის რეგისტრაციასთან, საარჩევნო უბნებსა და ოლქებში ხმების დათვლასთან და არჩევნების შედეგების დადგენასთან დაკავშირებული მოვალეობების შესრულებას; აქტიუზებზე ან სხვა საშუალებებით აგრესიულ ღეჟუტატობის კანდიდატის და

არჩევნებში მონაწილე პარტიის პარტიისა და ღირსების შემლახველ მონაწილეს; პირებს, რომლებმაც მასობრივი ინფორმაციის სახელმწიფო საშუალებები (დრო და ადგილი) გამოიყენეს თანასწორობის პრინციპის დარღვევით, მოახდინეს საარჩევნო კამპანიასთან დაკავშირებული შეტყობინებების ცენზურა და თვითნებური თუ დისკრიმინაციული ბლოკირება, კანდიდატთა დისკრედიტაცია, არა მომდებრან დროს ან არაობიექტურად გააშუქეს ზოგიერთი მონაწილის საარჩევნო კამპანიის მსვლელობა, გამოავლინეს მიკერძოება ცალკეული კანდიდატებისა და პარტიების მიმართ; სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოების თანამდებობის პირებს, რომლებმაც გამოიყენეს სახელმწიფო რესურსები (ადამიანური ან მატერიალური) რომელიმე პარტიისა და მისი კანდიდატების სასარგებლოდ, მოახდინეს სახელმწიფო მნიშვნელობის მოვლენების აღრევა საარჩევნო კამპანიასთან დაკავშირებულ საკითხებთან, და გამოიყენეს ამ მიზნით მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები, ხელი შეუშალოს ნაბეჭდი პროდუქციის გავრცელებას, ჩაერივნენ მიტინგების, პოლიტიკური შეხვედრების მსვლელობაში, დააწესეს აკრძალული ზონები საარჩევნო კამპანია სივრცით შეზღუდვის მიზნით ან გააჩივრეს ნებათაშვის გაცემა მიტინგების ჩატარებაზე; პირებს, რომლებიც აგიტაციას ეწევიან არჩევნების დღეს; აგრეთვე საარჩევნო კომისიის წევრებს, რომლებმაც გააყალბეს საარჩევნო დოკუმენტები, არასწორად დათვალეს ხმები, დაარღვიეს კენჭისყრის საიდუმლოება, საარჩევნო კომისიებს არ წარუდგინეს საჭირო მასალები და მონაცემები ან არ შეასრულეს მათი გადაწყვეტილებები, დაარღვიეს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით ან ამ კანონით განსაზღვრული დოკუმენტაციის და ინფორმაციის გაცნობის ან/და მათი ასლების გაცემის წესი; პირებს, რომლებმაც წინასაარჩევნო აგიტაციის დროს გამოიყენეს ამომრჩეველზე ფსიქოლოგიური ზემოქმედების შემცველი მეთოდები.

ასეთი დარღვევების საქმეს განიხილავს ის საოლქო სასამართლო, რომლის იურისდიქციას დაქვემდებარებულ ტერიტორიაზეც მოხდა კანონის დარღვევა. ამ სასამართლოს გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს უზენაეს სასამართლოში. საჩივრები განიხილება დანაშაულის პროცესით, 3-5 დღეში და ბათი არ იბეგრება.

2. საერთო კონტროლს საარჩევნო კანონმდებლობის დაცვაზე ახორციელებენ საარჩევნო კომისიები. მათი გადაწყვეტილებები შეიძლება გასაჩივრდეს სასამართლოში ამ მუხლის წინა პუნქტში აღნიშნული წესით.

3. იმ პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების კანდიდატებს, აგრეთვე ოლქში წარდგენილ კანდიდატებს, რომლებიც გადაამეტებენ ცენტრალურ საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილი საარჩევნო ფონტის ზღვრულ ოდენობას, ან კანონით დადგენილ ვადაში არ წარადგენენ არჩევნებში გამოყენებული სახსრების ანგარიშს, ეკრძალებათ საქართველოს პარლამენტის მომზადება არჩევნებში მონაწილეობა, ხოლო ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წინასწარი მონაცემების მიხედვით ბარიერგადალახულ პარტიებს, საარჩევნო ბლოკებს და პარლამენტის წევრად არჩეულ დამოუკიდებელ კანდიდატებს ჩამოერთმევათ პარლამენტში მათ მიერ მოპოვებული მანდატები. ასეთი დარღვევის საქმეებს არჩევნების შედეგების საბოლოო შეჯამებიდან არა უგვიანეს 3 დღისა ცენტრალური საარჩევნო კომისიის, არჩევნებში მონაწილე პარტიის (საარჩევნო ბლოკის) ან დამოუკიდებელი კანდიდატის წარდგინების საფუძველზე 3 დღის ვადაში განიხილავს და იღებს გადაწყვეტილებას უზენაეს სასამართლო.

მუხლი 15. პარლამენტის წევრის ანგარიშ-ვალდებულება

საქართველოს პარლამენტში არჩეული პარტიები და დამოუკიდებელი კანდიდატები პარლამენტის წევრებად რეგისტრაციის დროინდელ ექვს თვეში ერთხელ ვალდებული არიან წარდგენ ანგარიშ-ვალდებულება წინაშე ინფორმაციით თავისი და პარლამენტის საქმიანობის შესახებ. ამ მიზნით გამოიყენება მასობრივი ინფორმაციის სახელმწიფო ორგანოები უფასოდ თანასწორ პირობებში, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილი კვორტებით.

თავი II არჩევნების დანიშნა. არჩევნებში მონაწილე პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების რეგისტრაცია

მუხლი 16. არჩევნების დანიშნა

1. პარლამენტის მორიგი არჩევნები ტარდება ყოველ ნაკიან წლის წინა წელს ნოემბრის თვის I კვირა დღეს.

2. რიგგარეშე (ვადამდელ) არჩევნებს ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი არანაკლებ 700 000 ამომრჩევლის წერილობითი მოთხოვნით მისი დანიშნის შესახებ განცხადების მიღებიდან 30 დღის განმავლობაში არა უადრეს 60 და არა უგვიანეს 90 დღისა.

ხელმოწერების ფურცელზე აღნიშნული უნდა იყოს მოქალაქის სახელი, გვარი, დაბადების წელი, პირადობის დამადასტურებელი მოწმობის ნომერი, მისამართი, ხელმოწერა, თარიღი. ყოველ ფურცელს თავისი მისამართის მითითებით ხელს აწერს ხელმოწერების შეგროვებაზე პასუხისმგებელი პირი და მისი ხელმოწერა უნდა დამოწმდეს საერთო ბიუროში.

3. თუ არჩევნების ვადა დაემთხვა საარჩევნო ან საომარ მდგომარეობას, არჩევნები გაიმართება ამ მდგომარეობის გაუქმებიდან არა უადრეს 65 და არა უგვიანეს 90 დღისა. არჩევნების თარიღს ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი არჩევნებამდე არა უადრეს 60 დღისა.

საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულება არჩევნების დანიშნის შესახებ ქვეყნდება სახელმწიფო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით არჩევნების დანიშნებიდან არა უგვიანეს 2 დღისა.

მუხლი 17. პარტიების საარჩევნო რეგისტრაცია

1. ა) არჩევნებში მონაწილეობის უფლების მისაღებად პარტიები რეგისტრაციაში უნდა გატარდნენ საქართველოს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში. ამ მიზნით პარტიამ საპარლამენტო საარჩევნო წლის 27 მაისიდან 5 ივნისის ჩათვლით ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას უნდა წარუდგინოს პარტიის ხელმძღვანელი პირის (პირების) მიერ ხელმოწერილი განცხადება, რომელშიც პარტიის საარჩევნო ინიციატივა დადასტურებული იქნება არა ნაკლებ 10 000 ამომრჩევლის ხელმოწერით. განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს პარტიის ხელმძღვანელი პირის (პირების), ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში პარტიის რწმუნებულის და საარჩევნო დოკუმენტაციაზე ხელმოწერის უფლების მქონე პირის (პირების) სახელი, გვარი, მისამართი და ტელეფონის ნომერი. თუ პარტიას რამდენიმე ხელმძღვანელი ჰყავს, განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს საარჩევნო პროცესთან დაკავშირებულ ურთიერთობებში თითოეულის უფლებამოსილების ფარგლები. პარტიის რწმუნებულს ცენტრალური საარჩევნო კომისია აძლევს დართილებულ ცნობას განცხადების მიღების შესახებ.

ბ) არჩევნებში პარტიის მონაწილეობის ინიციატივის დამადასტურებელი ხელმოწერების შეგროვება შეიძლება დაიწყოს საპარლამენტო არჩევნების წლის 10 იანვრიდან. ამისათვის პარტიამ ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას საპარლამენტო არჩევნების წლის 10 იანვრიდან უნდა წარუდგინოს პარტიის ხელმძღვანელი პირის (პირების) მიერ ხელმოწერილი განცხადება და პარტიის რეგისტრაციის მოწმობისა და წესდების ნორტირულად დამოწმებული ასლები. განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს სახელწოდება და, თუ გამოიყენება, მისი შემოკლებული ფორმა (აბრევიატურა), რომლებითაც პარტია მონაწილეობს არჩევნებში (ეს სახელწოდება და აბრევიატურა არ უნდა ემთხვეოდეს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მიერ რეგისტრირებული სხვა პარტიის ოფიციალურ სახელწოდებასა და აბრევიატურას, ან ბოლო საპარლამენტო არჩევნებში სხვა პარტიის (საარჩევნო ბლოკის) მიერ გამოყენებულ სახელწოდებასა და აბრევიატურას, თუ ამაზე არ არსებობს მისი თანხმობა).

ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ განცხადების მიღებისთანავე უნდა მისცეს პარტიას მხარდამტკიცება სიის ნიმუში.

2. საარჩევნო რეგისტრაციისათვის პარტიის განცხადების მიღებიდან 5 დღის ვადაში ცენტრალური საარჩევნო კომისია ამოწმებს ამ საბუთებს, მათ შორის, ამომრჩეველთა სიების შევსების სისწორესა და ხელმოწერათა ნამდვილობას, და დასკვნას წარუდგენს კომისიის თავმჯდომარეს, რომელიც წევრს პარტიის რეგისტრაციაში გატარების საკითხს. იმ შემთხვევაში, თუ წარდგენილი საბუთები არ შეესაბამება ამ მუხლით დადგენილ მოთხოვნებს, ან თუ ამომრჩეველთა სიის შემოწმების შემდეგ ნამდვილ ხელმოწერათა რაოდენობა 10 000-ზე ნაკლებად აღმოჩნდა, კომისიის თავმჯდომარე პარტიის (საარჩევნო ბლოკის) რწმუნებულს 2 დღეში აცნობებს ამის შესახებ (შეუსაბამობის მითითებით) და პარტიას (საარჩევნო ბლოკს) 4 დღე ეძლევა დოკუმენტაციის სრულყოფისათვის.

არა უგვიანეს 17 ივნისისა ცენტრალური საარჩევნო კომისია წვევს პარტიის (საარჩევნო ბლოკის) საარჩევნო რეგისტრაციის საკითხს და აძლევს სათანადო ცნობას მის რწმუნებულს. რეგისტრაციაში არ გატარდება პარტია, რომლის საქმიანობა შეჩერებულია კანონით დადგენილ წესით. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის გადაწყვეტილება პარტიის საარჩევნო რეგისტრაციაზე უარის თქმის თაობაზე ფორმდება დადგენილებით. დადგენილებაში სრულად უნდა აისახოს ის ფარემობანი, რომელთა გამოც პარტიას უარი ეთქვა საარჩევნო რეგისტრაციაზე.

3. რეგისტრაციაზე უარის თქმის შემთხვევაში პარტიას უფლება აქვს უარის მიღებიდან 3 დღის ვადაში გაასაჩივროს კომისიის გადაწყვეტილება საქართველოს უზენაეს სასამართლოში. სასამართლომ გადაწყვეტილება უნდა გამოიტანოს საჩივრის შეტანიდან 3 დღის ვადაში. უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოო და გასაჩივრებას არ ქვემდებარება.

4. 23-24 ივნისის ცენტრალური საარჩევნო კომისია ოფიციალურ გაზეთებში, რადიოთი და ტელევიზიით აქვეყნებს რეგისტრირებული პარტიების სიას. აგრეთვე იმ პარტიათა სიას, რომელთაც უარი ეთქვათ რეგისტრირებაზე და უარის თქმის მიზეზებს. რეგისტრირებული პარტიების განცხადება სიაში ხდება ქართული ანბანის მიხედვით.

5. ამ მუხლის შესაბამისად რეგისტრირებულ პარტიას უფლება აქვს თავისი განცხად-

დების საფუძველზე მონაწილეობა მიიღოს ყველა დონის არჩევნებში და რეფერანდუმში, რომელიც გაიმართება მომდევნო საპარლამენტო არჩევნებამდე.

მუხლი 18. საარჩევნო ბლოკების შექმნა და მათი საარჩევნო რეგისტრაცია

1. პარტიებს უფლება აქვთ გაერთიანდნენ საარჩევნო ბლოკებად, რისთვისაც პარტიებმა განცხადებით უნდა მიმართონ ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას საპარლამენტო საარჩევნო წლის 10 იანვრიდან არა უგვიანეს 15 აპრილისა.

კომისიისათვის წარდგენილ სათანადო განცხადებას ხელს აწერს ბლოკში შემავალი ყველა პარტიის ხელმძღვანელი პირი. განცხადებას უნდა ერთვოდეს იუსტიციის სამინისტროში ამ პარტიების რეგისტრაციის მოწოდების და წესდებების ნორმებით დადგენილი პირობები. საარჩევნო ბლოკში შემავალი ყველა პარტიის ხელმძღვანელი პირის მიერ ხელმოწერილი საარჩევნო ბლოკის წესდება, რომელიც აღნიშნული უნდა იყოს საარჩევნო ღონისძიებებთან დაკავშირებით ბლოკის მიერ გადაწყვეტილებათა მიღების წესი, მათ შორის, პარლამენტის წევრობის კანდიდატთა წარდგენისა და წარდგენის შესახებ გადაწყვეტილების გაუქმების, ბლოკიდან პარტიის გასვლის, ბლოკში ახალი წევრის მიღებისა და ბლოკიდან პარტიის წარიცხვის წესები, მითითებული უნდა იყოს პირი (პირები), რომლებსაც აქვთ ბლოკის განცხადებაზე ხელმოწერის უფლება.

საარჩევნო ბლოკს შეიძლება ეწოდოს სახელი, რომელიც არ უნდა ემთხვეოდეს უფრო ადრე შექმნილი ბლოკის ან პარტიის სახელს; იგი არ შეიძლება შეიცავდეს იმ პარტიის სახელს, რომელიც არ შედის მოცემულ ბლოკში.

2. ცენტრალური საარჩევნო კომისია სამი დღის ვადაში წყვეტს საარჩევნო ბლოკის შექმნის საკითხს, ხოლო შექმნიდან ორი დღის ვადაში სახელმწიფო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით აქვეყნებს ცნობას საარჩევნო ბლოკის შექმნის შესახებ.

3. საარჩევნო ბლოკში გაერთიანებული პარტია არ შეიძლება იმავდროულად გაერთიანებული იყოს სხვა საარჩევნო ბლოკში ან და დამოუკიდებლად მონაწილეობდეს არჩევნებში.

4. საარჩევნო ბლოკად გაერთიანებაზე უარის თქმის შემთხვევაში პარტიებს უფლება აქვთ უარის მიღებიდან 2 დღის ვადაში გაასაჩივროს კომისიის დადგენილება საქართველოს უზენაეს სასამართლოში. სასამართლომ გადაწყვეტილება უნდა გამოიტანოს საჩივრის შეტანისა და 3 დღის ვადაში. ეს გადაწყვეტილება საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

5. შექმნილ საარჩევნო ბლოკს შეუძლია დაიწყოს არჩევნებში მონაწილეობის მიზნით სარეგისტრაციო განცხადებაზე ამომრჩეველთა ხელმოწერების შეგროვება, რისთვისაც ცენტრალური საარჩევნო კომისია მას დაუყოვნებლივ გადასცემს მხარდამკრთა სიის ნიმუშს.

6. არჩევნებში მონაწილეობის უფლების მისაღებად საარჩევნო ბლოკები უნდა გატარდნენ საარჩევნო რეგისტრაციაში ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში. ამ მიზნით საარჩევნო ბლოკმა საპარლამენტო არჩევნების წლის 27 მაისიდან 5 ივნისის ჩათვლით ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას უნდა წარუდგინოს ბლოკის განცხადებაზე ხელმოწერის უფლების მქონე პირების მიერ ხელმოწერილი განცხადება, რომელშიც ბლოკის საარჩევნო ინიციატივა დადასტურებული იქნება არა ნაკლებ 10 000 ამომრჩეველის ხელმოწერით, განცხადება შეესაბამება უნდა იყოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილი წესითმისში დასახელებული უნდა იყოს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში ბლოკის რწმუნებულის ვინაობა, მისი სამართალი და ტელეფონის ნომერი, რწმუნებულის კომისია აძლევს დათარიღებულ ცნობას განცხადების მიღების შესახებ.

7. განცხადების შეტანიდან 5 დღის ვადაში ცენტრალური საარჩევნო კომისია ამოწმებს ამ საბუთებს, მათ შორის, ამომრჩეველთა სიების შევსების სისწორესა და ხელმოწერათა ნამდვილობას, და დასკვნას წარუდგენს კომისიის თავმჯდომარეს, რომელიც წყვეტს პარტიის რეგისტრაციაში გატარების საკითხს. იმ შემთხვევაში, თუ წარდგენილი საბუთები არ შეესაბამება ამ მოქმედი დადგენილი მოთხოვნებს, ან თუ ამომრჩეველთა სიის შემოწმების შემდეგ ნამდვილ ხელმოწერათა რაოდენობა 10 000-ზე ნაკლები აღმოჩნდა, კომისიის თავმჯდომარე საარჩევნო ბლოკის რწმუნებულს 2 დღეში აცნობებს ამის შესახებ (შეუსაბამობის მითითებით) და საარჩევნო ბლოკს 4 დღე ქვედა დოკუმენტაციის სრულყოფისათვის. არა უგვიანეს 17 ივნისისა ცენტრალური საარჩევნო კომისია წყვეტს საარჩევნო ბლოკის საარჩევნო რეგისტრაციის საკითხს და აძლევს სათანადო ცნობას მის რწმუნებულს. საარჩევნო ბლოკიდან ამოვარდება პარტია, რომლის საქმიანობა შეჩერებულია კანონით დადგენილი წესით. კომისიის გადაწყვეტილება ბლოკის საარჩევნო რეგისტრაციაზე უარის თქმის თაობაზე ფორმდება დადგენილებით. დადგენილებაში სრულად უნდა აისახოს ის გარემოებანი, რომელთა გამოც უარი ეთქვა ბლოკს საარჩევნო რეგისტრაციაზე.

8. რეგისტრაციაზე უარის თქმის შემთხვევაში ბლოკს უფლება აქვს უარის მიღებიდან

3 დღის ვადაში გაასაჩივროს კომისიის გადაწყვეტილება საქართველოს უზენაეს სასამართლოში. სასამართლომ გადაწყვეტილება უნდა გამოიტანოს საჩივრის შეტანიდან 3 დღის ვადაში. უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

9. 23-24 ივნისის ცენტრალური საარჩევნო კომისია სახელმწიფო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით აქვეყნებს რეგისტრირებული საარჩევნო ბლოკების სიას, აგრეთვე იმ ბლოკების სიას, რომელთაც უარი ეთქვათ რეგისტრაციაზე და უარის თქმის მიზეზებს. რეგისტრირებული ბლოკების განლაგება სიაში ხდება ქართული ანბანის მიხედვით.

თავი III. საარჩევნო ორგანოები

მუხლი 20. საარჩევნო კომისიები

1. პარლამენტის არჩევნების მომზადებისა და ჩატარების მიზნით იქმნება საარჩევნო ორგანოები. ესენია:

ა) საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია;

ბ) საოლქო საარჩევნო კომისიები;

გ) საუბნო საარჩევნო კომისიები.

2. საარჩევნო კომისიები იქმნება ყოველი საპარლამენტო არჩევნების წინ პარტიების და ბლოკების მიერ თანაბარი ოდენობით წარდგენილ წარმომადგენლებსაგან.

3. საარჩევნო კომისიების შემადგენლობა ასეთია:

ა) საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია შედგება კომისიის თავმჯდომარის, მისი მოადგილის, მდივნისა და არანაკლებ 18 წევრისაგან;

ბ) საოლქო საარჩევნო კომისია შედგება კომისიის თავმჯდომარისაგან, მისი მოადგილის, მდივნისა და არა ნაკლებ 8 წევრისაგან;

გ) საუბნო საარჩევნო კომისია შედგება კომისიის თავმჯდომარისაგან, მისი მოადგილის, მდივნისა და არა ნაკლებ 2 წევრისაგან.

4. საარჩევნო კომისიების საქმიანობა განისაზღვრება ამ კანონით და არის ღია, საჯარო და მოუკერძოებელი.

მუხლი 21. საარჩევნო კომისიების შემადგენლობა, მათი შეცვლის წესი

1. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შეიძლება წარდგენილი იყოს საქართველოს საარჩევნო უფლების მქონე მოქალაქე.

2. საარჩევნო კომისიების შესაქმნელად ყველა პარტია და საარჩევნო ბლოკი საარჩევნო რეგისტრაციის გავლის შემდეგ წარადგენს შესაბამის კომისიაში თავის ერთ ან მეტ წევრს, ყველა — თანაბარი ოდენობით; კომისიის წევრობა ჯამი არ უნდა იყოს ნალები ამავე კანონით განსაზღვრულ მინიმუმზე. კომისიის წევრები თავის უფლებამოსილებას ადასტურებენ პარტიის ან ბლოკის ხელმოწერის უფლების მქონე პირის (ან პირების) მიერ ხელმოწერილი დოკუმენტით. მასში აღნიშნული უნდა იყოს კომისიის წევრის სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი, მისამართი.

3. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში არ შეიძლება დანიშნული იყოს საქართველოს სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრი, სახელმწიფო ხელისუფლების მმართველობის ორგანოთა ხელმძღვანელები და მათი მოადგილეები, პარლამენტის წევრების კანდიდატი სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლობით ორგანოში, პარლამენტის წევრობის კანდიდატის ნდობით აღჭურვილი პირი.

4. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალი პირი კომისიაში თავისი მოვალეობის შესრულებისაგან თავისუფლებას:

ა) ამ მუხლის მე-3-ე პუნქტით განსაზღვრულ საფუძველზე;

ბ) გადადგომის შემთხვევაში (განცხადება გადადგომის შესახებ წარუდგინება შემდგომ საარჩევნო კომისიას, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალი პირისათვის კი — თვით ამ კომისიას და კმაყოფილება მიღებიდან არა უგვიანეს 3 დღისა);

გ) გაწვევის შემთხვევაში;

დ) უფლებამოსილების ჩამორთმევის შემთხვევაში (კომისიაში შემავალი პირისათვის უფლებამოსილების ჩამორთმევის უფლება აქვს შემდგომ საარჩევნო კომისიას (ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში შემავალი პირისათვის კი — თვით ამ კომისიას) ამ პირის მიერ პარლამენტის არჩევნების კანონის უხეშად ან საარჩევნო კომისიის რეგლამენტის სისტიმატურად დარღვევისას უფლებამოსილების ჩამორთმევის საკითხი წყდება კომისიის სხდომაზე მისი სრული შემადგენლობის ხმათა უმრავლესობით. ასეთ შემთხვევაში ეს პირი პარლამენტის მომდევნო არჩევნებამდე ვეღარ დანიშნება საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში).

ე) იმ პარტიის ან საარჩევნო ბლოკის აკრძალვის ან ლიკვიდაციის შემთხვევაში, რომლის მიერაც იგი დანიშნულია;

ვ) იმ პარტიათა გაერთიანებისას, რომელთა მიერაც იგი დანიშნულია, თუკი გაერთიანების შემდეგ შექმნილი ახალი პარტია, ასეთ შემთხვევაში გაერთიანების შემდეგ შექმნილ პარტიას თავისი წარმომადგენლების დანიშვნა საარჩევნო კომისიაში შეუძლია მხოლოდ საარჩევნო რეგისტრაციის შემდეგ.

ზ) კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენის არსებობისას;

თ) საქართველოს მოქალაქეობის დაკარგვისას;

ი) გარდაცვალებისას.

5. პარტიას, საარჩევნო ბლოკს შეუძლია შეცვალოს თავისი წარმომადგენელი საარჩევნო კომისიაში. ამისათვის პარტიამ, ბლოკმა განცხადებით უნდა მიმართოს შემდგომ საარჩევნო კომისიას (ცენტრალური საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალი პირისათვის — თვით ამ კომისიას). განცხადებას ხელს აწერს პარტიის ან ბლოკის ხელმძღვანელს უფლების მქონე პირი.

6. ამ მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში კომისიაში შემავალი პირის მოვალეობისაგან გათავისუფლებისას ან მისი გარდაცვალებისას ამ კანონით დადგენილი წესით კომისიაში ახალ წევრს დარჩენილი უფლების ვადით, არა უგვიანეს 30 დღისა, ნიშნავს ის პარტია ან ბლოკი, რომელსაც დანიშნული ჰყავდა კომისიიდან გამოკლებული წევრი.

7. პარტიის ან ბლოკის მიერ თუ იცვლება საარჩევნო კომისიის ისეთი წევრი, რომელსაც კომისიაში არჩევითი თანამდებობა (თავმჯდომარე, მისი მოადგილე ან მდივანი) უკავია, ეს თანამდებობა ჩაითვლება ვაკანტურად და მის დასაკავებლად ტარდება ხელახალი არჩევნები კომისიაში პარტიის (ბლოკის) მიერ თავისი წარმომადგენლის შეცვლისთანავე.

მუხლი 21. საარჩევნო კომისიების მუშაობის ორგანიზაცია

1. საარჩევნო კომისიების მუშაობის წესი განისაზღვრება ამ კანონით და კომისიების რეგლამენტით, რომელსაც იღებს ცენტრალური საარჩევნო კომისია სრული შემადგენლობის უმრავლესობით.

2. საარჩევნო კომისიები თავის პირველ სხდომაზე ფარული კენჭისყრით თავისი შემადგენლობიდან ირჩევენ თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს და მდივანს.

3. საარჩევნო კომისიის სხდომა უფლება მოსილია, თუ მასში მონაწილეობს კომისიის სრული შემადგენლობის უმრავლესობა. გადაწყვეტილება მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით. ხმათა გაყოფისა გადამწყვეტია თავმჯდომარის ხმა. კომისიის შემადგენლობაში შემავალ იმ პირებს, რომლებიც არ ეთანხმებიან კომისიის გადაწყვეტილებას, უფლება აქვთ გამოთქვან განსაკუთრებული აზრი, რომელიც წერილობითი ფორმით ერთდროულად და განსახილველად ეგზავნება შემდგომ საარჩევნო კომისიას.

4. საარჩევნო კომისიას წარმოადგენს მისი თავმჯდომარე. იმ შემთხვევაში, თუ კომისიას თავმჯდომარე არა ჰყავს ან მას არ შეუძლია თავისი ფუნქციების შესრულება, თავმჯდომარის მოვალეობას ასრულებს მისი მოადგილე.

5. საარჩევნო კომისიებში ყველა სახის დოკუმენტის მიღება წარმოებს 10-დან 18 საათამდე.

მუხლი 22. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალი პირის უფლება-მოვალეობანი

1. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს და მდივანს და კომისიის წევრებს მათი უფლებამოსილების მთელი დროის განმავლობაში პარლამენტი უნიშნავს ხელფასს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან. ამასთან, მათ უნარჩუნდება სამუშაო ადგილი, რომელიც დაკავებული ჰქონდათ შემადგენლობის შემადგენლობაში.

2. საარჩევნო კომისიების შემადგენლობაში შემავალ ყველა პირს არჩევნების მომზადებისა და ჩატარების მთელი დროის განმავლობაში ეძლევა უხელფასო შევსებით სარგებლობის უფლება. საოლქო საარჩევნო კომისიიდან არა ნაკლებ 8 პირს და საუბნო საარჩევნო კომისიიდან არა ნაკლებ 2 პირს არჩევნების მომზადებისა და ჩატარების მთელი დროის განმავლობაში, ხოლო საუბნო საარჩევნო კომისიიდან დანარჩენ პირებს არჩევნების მომზადების პერიოდის ბოლო 10 დღის განმავლობაში არჩევნების ჩასატარებლად გამოყოფილი სახსრებიდან შეიძლება დაენიშნოს ხელფასი ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილი ოდენობით. საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიების ხელფასიანი პირების რაოდენობას და მათთვის ხელფასის სიდიდეს ადგენს ცენტრალური საარჩევნო კომისია. საოლქო საარჩევნო კომისიების შემადგენლობაში შემავალ პირებს ხელფასს უნიშნავს ცენტრალური საარჩევნო კომისია, ხოლო საუბნო საარჩევნო კომისიების შემადგენლობაში შემავალ პირებს — საოლქო საარჩევნო კომისია. საუბნო საარჩევნო კომისიების წარდგენებით. ამასთან შემდგომში კომისიაში უნდა გათვალისწინოს იმ კომისიის წინადადება, რომლის შემადგენლობაში შემავალ პირებსაც ენიშნებათ ხელფასი. არასამუშაო დროის განმავლობაში კომისიაში შესრულებული სამუშაოს ანახლავურება ხდება ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილი ოდენობით არჩევნების ჩასატარებლად გამოყოფილი სახსრებიდან.

3. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის საშტატო განიზღავნება ხარჯთაღრიცხვას კომისიის წარდგენებით ამტკიცებს საქართველოს პარლამენტი.

4. საარჩევნო კომისიისათვის გამოყოფილ სახსრებს კომისიის სახელით გახაზებენ და დანიშნულებისამებრ მისი სწორად გამოყენებისათვის პასუხისმგებელი არიან კომისიის თავმჯდომარე და ბუღალტერი, ხოლო ცენტრალური საარჩევნო კომისიაში — საფინანსო განყოფილების გამგე.

5. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალი პირებმა უნდა იკონტროლონ საარჩევნო

კანონმდებლობა.

6. საარჩევნო კომისიების შემადგენლობაში შემავალი პირი უფლება არა აქვთ არჩევნების დროს მონაწილეობა მიიღონ ავტორიტარულ არჩევნებში მონაწილე პარტიების, საარჩევნო ბლოკებისა და პარლამენტის წევრობის კანდიდატების სასარგებლოდ ან საწინააღმდეგოდ.

7. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალი პირები გეგმავენ და ქმნიან საარჩევნო პოლიტიკას; ისინი არიან მიუკერძოებელი. მიუხედავად მათი პარტიული წარმომადგენლობისა, გადაწყვეტილებას იღებენ დამოუკიდებლად. პარტია (საარჩევნო ბლოკი) ვერ გაიწვევს თავის წარმომადგენელს საარჩევნო კომისიის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების გამო.

მუხლი 23. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია

1. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია იქმნება ამ კანონის მე-20-ე მუხლის მე-2-ე პუნქტით დადგენილი წესით.

საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიაში წევრების დანიშვნა მთავრდება 1 ივლისს. კომისიის პირველი სხდომა იმართება 2 ივლისს.

2. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია პირველ სხდომაზე თავისი შემადგენლობიდან ფარული კენჭისყრით ირჩევს თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს და მდივანს.

3. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის, მისი მოადგილის და მდივნის ვინაობა არჩევნისთანავე ეცნობება პრეზიდენტს და პარლამენტს, გამომცხადდება სახელმწიფო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით.

4. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის შექმნას ხელმძღვანელობს მისი წინამორბედი ცენტრალური საარჩევნო კომისია.

5. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია შექმნილად ითვლება პირველი სხდომის ჩატარების დროიდან, იმავე დროიდან უწყდება უფლებამოსილება მის წინამორბედს.

6. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წევრი არის სახელმწიფო მოხელე და მასზე ვრცელდება "საჯარო სამსახურის შესახებ" საქართველოს კანონით დადგენილი სამსახურებრივი შეუთავსებლობის მოთხოვნები.

7. ცენტრალური საარჩევნო კომისია თავის შემადგენლობას, კომისიის მისამართს და მასთან დაკავშირების სხვა საშუალებების შესახებ მონაცემებს აქვეყნებს სახელმწიფო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით არა უგვიანეს 5 ივლისისა.

მუხლი 24. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილება

1. ცენტრალური საარჩევნო კომისია:

ა) თავისი კომპეტენციის ფარგლებში აკონტროლებს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე კონსტრუქციისა და ამ კანონის შესრულებას და უზრუნველყოფს მათ ერთგვარობას გამოყენებას; თავისი შემადგენლობის ორი მესამედის უმრავლესობით იღებს ინსტრუქციებს საარჩევნო კამპანიის ჩატარებისათვის აუცილებელი და ამ კანონით განუსაზღვრელი საკითხების გადასატრიალად;

ბ) თავის წევრთაგან ქმნის კომისიებს წინასწარ განსაზღვრული საკითხების გადასაწყვეტად;

გ) ორგანიზაციულად ხელმძღვანელობს საოლქო საარჩევნო კომისიების შექმნას. აქვეყნებს კომისიების შემადგენლობას და მათ მისამართებს;

დ) წყვეტს საარჩევნო ოლქისათვის საქართველოს ფარგლებს გარეთ შექმნილი საარჩევნო უბნების მიწერის საკითხს;

ე) ახდენს ამომრჩეველთა სიების კომპიუტერიზაციას; აზუსტებს მათ, გა დასცემს საარჩევნო ოლქებს;

ვ) ამოწმებს ამომრჩეველთა რაოდენობის შესაბამისობას ამომრჩეველთა სიების მიხედვით კენჭისყრამდე და კენჭისყრის შემდეგ;

ზ) ამოწმებს საარჩევნო კომისიების გადაწყვეტილებათა კანონიერებას, დარღვევის გამოვლენის შემთხვევაში აუქმებს ან აუქმებს და ცვლის მათ; თავისი შემადგენლობის ორი მესამედის უმრავლესობით;

ი) წარმოადგენს საარჩევნო კომისიების საქმიანობას, ისმენს მათ ინფორმაციებს;

კ) ადგენს არჩევნებთან დაკავშირებული ხარჯების განაწილებისა და გამოყენების წესს; უნაწილებს ფულად სახსრებს საოლქო საარჩევნო კომისიებს და არჩევნებში მონაწილე პარტიებსა და საარჩევნო ბლოკებს; კონტროლს უწყვეტ საარჩევნო კომისიების უზრუნველყოფას შენობით, ტრანსპორტით, გაშიწვებულიობით და განიხილავს არჩევნების მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის სხვა საკითხებს;

ლ) ადგენს საარჩევნო დოკუმენტების ფორმას, პარტიების (საარჩევნო ბლოკების) და დამოუკიდებელი კანდიდატების მხარდამკრთა ხელმოწერების შემოწმების წესს, საარჩევნო ყუთისა და საარჩევნო კომისიათა ბუდეების ნიმუშებს, საარჩევნო დოკუმენტების შენახვის წესს;

ადგენს კენჭისყრისათვის ამომრჩეველთა სიის ფორმას. მასში უნდა იყოს ამომრჩეველთა რიგობრივი ნომერი, ამომრჩეველის გვარი, სახელი, მამის სახელი, დაბადების თარიღი, მოქალაქის პირადი ნომერი, მოქალაქის პირადი

დობის მოწოდების ნომერი, მისამართი (ბინადრობის რეგისტრაციის ადგილი), ორი გრაფა ხელმოსაწერად ამომრჩეველისათვის იმის შესახებ, რომ მიიღო ბიულეტენები, გრაფა ხელმოსაწერად საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრისათვის, რომელმაც გასცა ბიულეტენი;

მ) ზომებს იღებს საარჩევნო კამპანიაში პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების, პარლამენტის წევრობის კანდიდატების მონაწილეობის თანაბარი პირობების უზრუნველსაყოფად;

ნ) ადგენს საარჩევნო კამპანიაში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მონაწილეობისა და მათი გამოყენების წესს ამ კანონის შესაბამისად და აკონტროლებს მის შესრულებას;

ო) განსაზღვრავს საქართველოს, აგრეთვე აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების სამინისტროთა, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოთა, სახელმწიფო დაწესებულებათა და ორგანიზაციათა ვალდებულებებს არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე და ისმენს მათ ინფორმაციას;

პ) ადგენს საარჩევნო ბიულეტენების ტექსტებსა და კენჭისყრისათვის განკუთვნილი სპეციალური კონვერტის სახეს; ამ კანონის შესაბამისად; უზრუნველყოფს მათ დამზადებასა და ბიულეტენებითა და კონვერტებით საოლქო საარჩევნო კომისიების მომარაგებას;

ჟ) აქვეყნებს ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობას საარჩევნო ოლქებსა და საქართველოში; არჩევნების შედეგების შეჯამებიდან არა უგვიანეს 5 დღისა პრესაში აქვეყნებს ცნობას არჩევნების შედეგების შესახებ;

ზ) ამ კანონით განსაზღვრულ შემთხვევაში ნიშნავს ხელახალ ხმის მიცემას იმ საარჩევნო უბნებში, სადაც ხმის მიცემა ბათილად იქნა ცნობილი. ნიშნავს არჩევნების მეორე ტურისა და ხელახალ არჩევნებს საარჩევნო ოლქში;

ს) პარტიული სიით არჩეული პარლამენტის წევრის გამოკლების შემთხვევაში განკარგულებით ადგენს მის ადგილმონაცვლეობას ამ კანონის შესაბამისად;

ტ) საარჩევნო ოლქში არჩეული პარლამენტის წევრის გამოკლების შემთხვევაში ადგენს მის ადგილმონაცვლეს ამ კანონის შესაბამისად;

უ) განიხილავს საოლქო საარჩევნო კომისიის გადაწყვეტილებებსა და მოქმედების გამო განცხადებებსა და საჩივრებს და გამოაქვს მათ შესახებ გადაწყვეტილებები (ადასტურებს, აუქმებს, და ცვლის საოლქო საარჩევნო უბანში, ნიშნავს ხელახალ კენჭისყრას საარჩევნო უბანში, წვევს საარჩევნო ბიულეტენების ხელახლა დათვლისა და ამომრჩეველთა სიების შემოწმების საკითხს და სხვ.); ვალდებულია განიხილოს განცხადება საარჩევნო ოლქსა და საარჩევნო უბანში არჩევნების შედეგების გადამოწმების შესახებ და მიიღოს გადაწყვეტილება, თუ მასში აღნიშნული ფაქტის დადასტურება გამოიწვევს პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების შორის განდევნის გადაწვევას, მრავალმანდატიან საარჩევნო ოლქში არჩეული პირის შეცვლას, არჩევნების ჩატარებულად ან არაჩატარებულად ცნობის შეცვლას;

ფ) გამოინკლისის შემთხვევაში, თუ შეუძლებელია კონსტიტუციითა და ამ კანონით დადგენილი მოთხოვნის შესრულება, ადგენს საარჩევნო ოლქში საარჩევნო ღონისძიებათა ახალ ვადებს, თავისი შემადგენლობის ორი მესამედის უმრავლესობის გადაწყვეტილებით ნიშნავს არჩევნების ჩატარების ახალ თარიღს ამ ოლქში;

ქ) ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებებს ამ კანონისა და საქართველოს სხვა კანონების შესაბამისად.

2. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე:

ა) რეგისტრაციაში ატარებს არჩევნებში მონაწილე პარტიებსა და საარჩევნო ბლოკებს;

ბ) რეგისტრაციაში ატარებს არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიისა და საარჩევნო ბლოკის რწმუნებულებს (ცენტრალურ საოლქო საარჩევნო კომისიებში და აძლევს მათ სათანადო მოწოდებას პარლამენტის წევრობის კანდიდატს;

გ) საოლქო საარჩევნო კომისიებიდან შემოსული ოქმების საფუძველზე, საარჩევნო კანონმდებლობის დარღვევის განხილვის შედეგების გათვალისწინებით იღებს დადგენილებას არჩევნების შედეგების შესახებ;

დ) სათანადო მოწოდებას აძლევს არჩეულ პარლამენტის წევრს, პარტიული სიით ან მრავალმანდატიან ოლქში არჩეული პარლამენტის წევრის გამოკლების შემთხვევაში კი - მის ადგილმონაცვლეს;

ე) საქართველოს პარლამენტის დროებით სამსახურეო კომისიას გადასცემს არჩეულ პარლამენტის წევრთა უფლებამოსილების შესამოწმებლად საჭირო დოკუმენტაციას;

ზ) დაინტერესებულ პირებს აცნობს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის დოკუმენტაციას და სხვა, არჩევნებთან დაკავშირებულ ინფორმაციას, გაცემის მათ ასლებს;

თ) ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებებს ამ კანონისა და საქართველოს სხვა კანონების შესაბამისად.

მუხლი 25. საოლქო საარჩევნო კომისია

1. საოლქო საარჩევნო კომისია იქმნება ამ კანონის მე-20-ე მუხლის მეორე პუნქტით დადგენილი წესით.

საოლქო საარჩევნო კომისიებში წევრების დანიშვნა მოადრდება 20 ივლისს. მათი პირველი სხდომები იმართება 21 ივლისს.

2. საოლქო საარჩევნო კომისიები პირველ სხდომაზე თავისი შემადგენლობიდან ფარული კენჭისყრით ირჩევენ თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს და მდივანს.

3. საოლქო საარჩევნო კომისიები შექმნილად ითვლებიან პირველი სხდომის ჩატარების დროიდან; იმავე დროიდან უწყდება უფლებამოსილება მათ წინამორბედებს.

4. საოლქო საარჩევნო კომისიების შექმნას ხელმძღვანელობს ცენტრალური საარჩევნო კომისია, რომელიც აქვეყნებს მათ შემადგენლობას და მისამართებს სახელმწიფო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით არა უგვიანეს 5 აგვისტოს.

მუხლი 26. საოლქო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილება

1. საოლქო საარჩევნო კომისია:

ა) თავისი კომპეტენციის ფარგლებში აკონტროლებს კონსტიტუციისა და ამ კანონის შესრულებას და უზრუნველყოფს მათ ერთგვაროვან გამოყენებას საარჩევნო ოლქის ტერიტორიაზე;

ბ) ქმნის საარჩევნო უბნებსა და აქვეყნებს მათ სიებს; იღებს ცენტრალური საარჩევნო კომისიიდან ამომრჩეველთა სიებს და ანაწილებს საარჩევნო უბნების მიხედვით;

გ) ორგანიზაციულად ხელმძღვანელობს საუბნო-საარჩევნო კომისიების შექმნას; მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით აქვეყნებს საუბნო საარჩევნო კომისიების შემადგენლობასა და მათ მისამართებს;

დ) წარმართავს საუბნო საარჩევნო კომისიების საქმიანობას, ისმენს მათ ინფორმაციას;

ე) ნიშნავს საოლქო საარჩევნო კომისიის ბუღალტრებს. უნაწილებს ფულად სახსრებს საუბნო საარჩევნო კომისიებს, კონტროლს უწევს საუბნო საარჩევნო კომისიების უზრუნველყოფას ფართო და ნათელი შენობებით, ტრანსპორტით, კავშირგაბმულობით და განიხილავს საარჩევნო ოლქში არჩევნების მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის სხვა საკითხებს;

ვ) თავისი შემადგენლობიდან ქმნის - 5 კაციან ჯგუფებს კენჭისყრის ჩასატარებლად საქართველოს სახლერებს გარეთ და სამხედრო ნაწილებში;

ზ) ცენტრალური საარჩევნო კომისიისაგან იღებს და აქვეყნებს ამომრჩეველთათვის გასაცემად ამომრჩეველთა III დამატებით სიას და ამომრჩეველთა IV დამატებით სიას არჩევნებამდე 30 დღით ადრე საოლქო საარჩევნო კომისიის შენობაში.

თ) ზომებს იღებს საარჩევნო კამპანიაში პარლამენტის წევრობის კანდიდატების, პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების მონაწილეობის თანაბარი პირობების უზრუნველსაყოფად; უზრუნველყოფს საინფორმაციო მასალის გამოცემასა და გავრცელებას ოლქში რეგისტრირებული პარლამენტის წევრობის კანდიდატების სიებით, მათი ბიოგრაფიული მონაცემებითა და წინასაარჩევნო პროგრამების ძირითადი დებულებებით;

აკონტროლებს საარჩევნო სააგიტაციო მასალის ჩამოხსნას ამ კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად;

ი) თვალყურს ადევნებს სახელმწიფო რესურსების გამოყენებას და მასობრივი ინფორმაციის ადგილობრივი საშუალებების მიერ ამ კანონის მოთხოვნათა შესრულებას;

კ) ისმენს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოთა, სახელმწიფო დაწესებულებათა და ორგანიზაციათა ხელმძღვანელების ინფორმაციას არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე; აკონტროლებს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ადმინისტრაციულ ორგანოთა მიერ საარჩევნო პლაკატის გასაკრავი და გამოსაფენი ადგილების გამოყოფას;

ლ) ხელს უწყობს ამომრჩეველებს პარლამენტის წევრობის კანდიდატებთან და პარლამენტის წევრობის კანდიდატებს ამომრჩეველთა შეხვედრების მოწოდებაში;

მ) უზრუნველყოფს საარჩევნო ბიულეტენებისა და სპეციალური კონვერტებით საუბნო საარჩევნო კომისიების მომარაგებას;

ნ) პრესაში აქვეყნებს ოლქში არჩევნების საბოლოო შედეგებს;

ო) ცენტრალური საარჩევნო კომისიის გადაწყვეტილებით აწვობს ხელახალ ხმის მიცემას იმ საარჩევნო უბნებში, სადაც ხმის მიცემა ბათილად იქნა ცნობილი;

პ) განიხილავს საუბნო საარჩევნო კომისიის გადაწყვეტილებებსა და მოქმედების გამო განცხადებებსა და საჩივრებს და გამოაქვს მათ შესახებ გადაწყვეტილებებს; ვალდებულია განიხილოს განცხადება საარჩევნო უბანში არჩევნების შედეგების შემოწმების შესახებ (ბიულეტენების ხელახლა დათვლა, ამომრჩეველთა სიების შემოწმება და სხვ.) და მიიღოს გადაწყვეტილება;

2. საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე:

ა) რეგისტრაციაში ატარებს საინიციატივო ჯგუფის მიერ წარდგენილ პარლამენტის წევრობის კანდიდატს, პარტიის და საარჩევნო

ბლოკის რწმუნებულებს საუბნო საარჩევნო კომისიებში, პარლამენტის წევრობის კანდიდატების ნდობით აღჭურვილ პირებს, მეთვალყურეებს და აძლევს მათ სათანადო მოწოდებას;

ბ) საუბნო საარჩევნო კომისიებიდან შემოსული ოქმების საფუძველზე, საარჩევნო კანონმდებლობის დარღვევის განხილვის შედეგების გათვალისწინებით იღებს დადგენილებას არჩევნების შედეგების შესახებ;

გ) ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას გადასცემს ამ კანონით განსაზღვრულ საბუთებს;

დ) დაინტერესებულ პირებს აცნობს საოლქო საარჩევნო კომისიის დოკუმენტაციას და სხვა, არჩევნებთან დაკავშირებულ ინფორმაციას, გაცემის მათ ასლებს;

ე) ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებებს ამ კანონისა და საქართველოს სხვა კანონების შესაბამისად.

მუხლი 27. საუბნო საარჩევნო კომისია

1. საუბნო საარჩევნო კომისია იქმნება ამ კანონის მე-20-ე მუხლის მე-2-ე პუნქტით დადგენილი წესით.

საუბნო საარჩევნო კომისიებში წევრების დანიშვნა მოადრდება 1 სექტემბერს, მათი პირველი სხდომები იმართება 2 სექტემბერს.

2. საუბნო საარჩევნო კომისიები პირველ სხდომაზე თავისი შემადგენლობიდან ფარული კენჭისყრით ირჩევენ თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს და მდივანს.

3. საუბნო საარჩევნო კომისიები შექმნილად ითვლებიან პირველი სხდომის ჩატარების დროიდან.

4. საუბნო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილება მოადრდება საარჩევნო ოლქში არჩევნების შედეგების შეჯამებისთანავე.

მუხლი 28. საუბნო საარჩევნო კომისიის უფლებამოსილება

საუბნო საარჩევნო კომისია:

ა) აზუსტებს საარჩევნო უბნის ამომრჩეველთა სიებს და გადასცემს ზემდგომ კომისიებს;

ბ) ამომრჩეველებს აცნობს ამომრჩეველთა სიებს (ძირითადად და დამატებით), რისთვისაც გამოაკრავს მათ საუბნო საარჩევნო კომისიის შენობაში არჩევნებამდე 30 დღით ადრე; იღებს და იხილავს განცხადებებს სიებში შეცდომების შესახებ და წვევს მათში სათანადო ცვლილებათა შეტანის საკითხს;

გ) ამომრჩეველებს აძლევს ამომრჩეველის ბარათსა და მოთხოვნისას - ხმის მიცემის უფლების მოწოდებას;

დ) მოსახლეობას აუწყებს საუბნო საარჩევნო კომისიის ადგილსამყოფელს და მისი მუშაობის დროს, აგრეთვე არჩევნების თარიღსა და ხმის მისაცემ ადგილს;

ე) უზრუნველყოფს ხმის მისაცემად შენობის, საარჩევნო ყუთებისა და კაბინების, საინფორმაციო სტენდების მომზადებას;

ვ) უზრუნველყოფს არჩევნების დღის 00 საათისათვის საარჩევნო სააგიტაციო მასალის ჩამოხსნას ხმის მისაცემ შენობაში და მისგან 150 მეტრის მახლობლობაში;

ზ) ორგანიზაციას უწევს საარჩევნო უბანში ხმის მიცემას არჩევნების დღეს;

ადგენს ამომრჩეველთა სიებს კენჭისყრისათვის ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ მიღებული ფორმის მიხედვით;

თ) ადგენს საარჩევნო უბანში ამომრჩეველთა, არჩევნებში მონაწილეთა და ხმის მიცემის მონაწილეთა რიცხვს, პარლამენტის წევრობის ყოველი კანდიდატისა და ყოველი პარტიული სიისთვის მიცემული ხმების რაოდენობას;

ი) ამომრჩეველთათვის გასცნობად არჩევნების მეორე დღეს საუბნო საარჩევნო კომისიის შენობაში გამოაკრავს ამომრჩეველთა სიებს მათი ხელმოწერების მომზადებას;

კ) განიხილავს განცხადებებსა და საჩივრებს არჩევნების მომზადებისა და კენჭისყრის ორგანიზაციის საკითხებზე და იღებს სათანადო გადაწყვეტილებებს;

ლ) ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებებს ამ კანონისა და საქართველოს სხვა კანონების შესაბამისად.

მუხლი 29. საარჩევნო კომისიების უფლებამოსილების განხორციელებაში

1. საარჩევნო კომისიების გადაწყვეტილებათა შესრულება თავისი კომპეტენციის ფარგლებში სავალდებულოა ყველა სახელმწიფო ორგანოს, საწარმოსა და დაწესებულების თანამდებობის პირებისა და სახელმწიფო დაფინანსებაზე მყოფი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისათვის.

2. საარჩევნო კომისიის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების გასაჩივრება ხდება ზემდგომ საარჩევნო კომისიაში, ხოლო ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებებისა - საქართველოს უზენაეს სასამართლოში გადაწყვეტილების გამოტანიდან არა უგვიანეს 3 დღისა, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

მუხლი 30. არჩევნებთან დაკავშირებული ხარჯები, საარჩევნო ფონდი

1. არჩევნებთან დაკავშირებული საარჩევნო კომისიების ხარჯების საფარავლო ოდენობას განსაზღვრავს ცენტრალური საარჩევნო კომისია, რომელიც არჩევნების წლის სახელმ-

წიფი ბიუჯეტის შესახებ კანონმდებლობით ცალკე მუხლით. ხარჯების ფაქტობრივ ოდენობას არჩევნების დამთავრებიდან ორი თვის ვადაში ადგენს საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია. არჩევნების დამთავრების შემდეგ მას ამტკიცებს ახლადარჩეული პარლამენტი.

2. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო 5-დან 10 ივლისამდე ახორციელებს სახელმწიფო ბიუჯეტში არჩევნებისათვის გამოყოფილი თანხის ჩარიცხვას საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ანგარიშზე. თუ ამ დროისათვის ეს თანხა არ ჩაირიცხა, ცენტრალური საარჩევნო კომისია უფლებამოსილია სახელმწიფო გარანტიით აიღოს საბანკო კრედიტი იმ ოდენობით, რომელიც ტოლია დამტკიცებული და ფაქტობრივად ჩარიცხული თანხების სხვაობისა;

3. არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე ყოველი პარტია, საარჩევნო ბლოკი და ოლქში წარდგენილი კანდიდატი ქმნის საარჩევნო ფონდს ბანკში საანგარიშსწორებო ანგარიშის გახსნით, რისთვისაც მათ უფლება აქვთ გამოიყენონ სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი თანხა, თავიანთი სახსრები, მხოლოდ საქართველოში რეგისტრირებულ საწარმოთა (რომლებშიც არ არის სახელმწიფო წილი), საქართველოს მოქალაქეთა და პოლიტიკურ გაერთიანებათა შემოწირულობანი.

4. არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიის, საარჩევნო ბლოკისა და ოლქში წარდგენილი დამოუკიდებელი კანდიდატის საარჩევნო კამპანიისათვის საარჩევნო ფონდიდან დახარჯული თანხის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ დადგენილ ოდენობას (პარტიისა და ბლოკისთვის დადგენილი თანხის ოდენობა ტოლია მათ მიერ დასახლებული კანდიდატების ნამრავლისა დამოუკიდებელი კანდიდატისათვის დადგენილი თანხის ოდენობაზე).

არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიისა და საარჩევნო ბლოკის საარჩევნო ფონდს განაგებს მისი გამგებთა ფონდის გამგებლის, ბუღალტრისა და მოლარის შემადგენლობით, რომელმაც ნიშნავს არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიის ხელმძღვანელი პირი ან საარჩევნო ბლოკში შემავალი პარტიების ხელმძღვანელი პირები. პარლამენტის წევრობის დამოუკიდებელი კანდიდატის ფონდს განაგებს კანდიდატის მიერ დანიშნული ფონდის გამგებელი. საარჩევნო ფონდის გამგებელი პასუხისმგებელია ფონდის მისწრაფი გამოყენებისათვის.

5. საარჩევნო ფონდისათვის განკუთვნილი თანხა ჩაირიცხება არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიის, საარჩევნო ბლოკის, ოლქში წარდგენილი დამოუკიდებელი კანდიდატის ანგარიშსწორების ანგარიშზე, რომელიც იხსნება საქართველოს ბანკებში (მათ შესაბამის განყოფილებებში) ცენტრალურ (საოლქო) საარჩევნო კომისიაში მათი რეგისტრირების შემდეგ. სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი თანხა აღნიშნულ ანგარიშზე ჩაირიცხება არჩევნებამდე არა უგვიანეს 45 დღისა.

6. საარჩევნო კომისიების მიერ არჩევნებთან დაკავშირებული ხარჯების განაწილებისა და გამოყენების წესს ადგენს საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია არა უგვიანეს 5 ივლისისა. საოლქო საარჩევნო კომისიისათვის გამოყოფილი თანხა ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ მათ მიმდინარე ანგარიშზე უნდა ჩარიცხოს არა უგვიანეს 25 ივლისისა. საარჩევნო კომისიისათვის გამოყოფილ სახსრებს კომისიის სახელით განაგებენ და დანიშნულებისამებრ მისი სწორად გამოყენებისათვის პასუხისმგებელი და ანგარიშვალდებული არიან კომისიის თავმჯდომარე და ბუღალტერი. საოლქო საარჩევნო კომისიები არა უგვიანეს 5 ივლისისა წვევნიან ყოველგვარ ანგარიშსწორებას ორგანიზაციის კომისიაში და ცალკეულ პირებთან და ამის შემდეგ 10 დღის ვადაში საარჩევნო კომისიის ანგარიშზე ჩარიცხავენ თავიანთ ანგარიშზე არსებულ ნაშთს, ხოლო ორი კვირის ვადაში ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას წარუდგენენ ანგარიშს მის მიერ დადგენილი ფორმით.

7. საარჩევნო კომისიებიდან არა უგვიანეს 30 დღისა წდება ყოველგვარი ანგარიშსწორება საარჩევნო ფონდებიდან და ოლქში წარდგენილი კანდიდატის საარჩევნო ფონდის ნაშთი ჩაირიცხება ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ანგარიშზე. ამასთან, თუ პარტიის, საარჩევნო ბლოკის ერთი კანდიდატი მაინც იქნა არჩეული პარლამენტის წევრად, მისი უფლებამოსილების ცნობის შემდეგ პარტიის საარჩევნო ფონდის ნაშთი ჩაირიცხება პარტიის ანგარიშზე, საარჩევნო ბლოკისა - თანაბრად მასში შემავალი პარტიების ანგარიშებზე; წინააღმდეგ შემთხვევაში თანხა ჩაირიცხება ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ანგარიშზე.

8. არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიები, საარჩევნო ბლოკები და პარლამენტის წევრობის დამოუკიდებელი კანდიდატები არჩევნების შედეგების გამოქვეყნებიდან არა უგვიანეს 2 თვისა, ხოლო პარტიები და საარჩევნო ბლოკები, რომლებმაც ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წინასწარი მონაცემების მიხედვით გადალახეს ბარიერი, აგრეთვე შესაბამის საოლქო საარჩევნო კომისიის მონაცემებით პარლამენტის წევრად არჩეული დამოუკიდებელი კანდიდატები არჩევნების დღიდან არა უგვიანეს 20 დღისა ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას წარუდგენენ არჩევნებისათვის გამოყენებული სახსრების ან-

გარიშს. ეს ანგარიში ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წარდგინება მის მიერვე დადგენილი ფორმით. მას უნდა ერთვოდეს საქართველოს კონსტიტუციის პალატის მიერ ჩატარებული შემოწმების დასკვნა. არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიების, საარჩევნო ბლოკებისა და პარლამენტის წევრებზე არჩეული ოლქში დამოუკიდებლად წარდგენილი კანდიდატების მიერ საარჩევნო ფონდების გამოყენების მართლზომიერებას აკონტროლებენ საქართველოს კონსტიტუციის პალატა და ცენტრალური და საოლქო საარჩევნო კომისიები, ქვემდგომი საარჩევნო კომისიების მიერ არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებასთან დაკავშირებული ხარჯებისას - ცენტრალური საარჩევნო კომისია, ხოლო ამ უკანასკნელისას - პარლამენტი და საქართველოს კონსტიტუციის პალატა.

9. სახელმწიფო მმართველობის, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოების საარჩევნო კომისიების განკარგულებაში უფასოდ გადასცემენ არჩევნების მომზადებისა და ჩატარებისათვის საჭირო შენობებსა და მოწყობილობებს. სატელეფონო საუბრები ანაზღაურდება არჩევნების ხარჯებიდან. საარჩევნო კომისიები არ უნდა იყვნენ განთავსებული იმავე შენობებში, რომელშიც განთავსებული არიან სახელმწიფო მმართველობისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ან/და პარტიები.

მუხლი 31. საარჩევნო კომისიების მუშაობის საჯაროობა

1. საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში შემავალ პირებთან ერთად არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებაში მონაწილეობას შეუზღუდავად იღებენ პარტიის და საარჩევნო ბლოკის მიერ შესაბამის საარჩევნო კომისიებში დანიშნული რწმუნებულები. ისინი სამუშაოს ასრულებენ მხოლოდ კომისიის წევრებთან ერთად. რწმუნებულები არ მონაწილეობენ საარჩევნო კომისიის მიერ გადაწყვეტილებების მიღებაში ამ კანონით გათვალისწინებული წესით.

რწმუნებულები კონტროლს უწევენ საარჩევნო კომისიის მუშაობას; არიან პარტიის (საარჩევნო ბლოკის) ინტერესების დამცველი საარჩევნო კომისიაში.

რწმუნებულებს არ ეძლევათ ხელფასი ბიუჯეტიდან გაწეული მუშაობისათვის საარჩევნო კომისიაში.

2. ა) საარჩევნო კომისიების სხდომებზე და ხმის მისაცემ შენობებში პარტიების (საარჩევნო ბლოკების) და დამოუკიდებელი კანდიდატების რეგისტრაციის დროიდან არჩევნების შედეგების შეკრების დამთავრებამდე დასწრების უფლება აქვთ, გარდა შემთხვევებისა, რომლებშიც კომისიების წევრებისა და არჩევნებში დამოუკიდებელ მონაწილე პარტიისა და საარჩევნო ბლოკის რწმუნებულებისა შესაბამის და ზემდგომ საარჩევნო კომისიებში, პარლამენტის წევრობის დამოუკიდებელი კანდიდატის ნდობით აღჭურვილ თითო პირს, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მიერ აკრედიტებულ პრესის, ტელევიზიისა და რადიოს წარმომადგენლებს, თითო მეთვალყურეს კანონის შესაბამისად რეგისტრირებული მოქალაქეთა საზოგადოებრივი კავშირებიდან (რომელთა წესდებებიც საქმიანობის ერთ-ერთ სფეროდ საარჩევნო პროცესის მონიტორინგს ან/და ადამიანის კონსტიტუციურ უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვას ითვალისწინებს - თუ წესდების ეს დებულება განცხადების წარდგენამდე ერთი წლით ადრე მიანიჭ არის რეგისტრირებული), აგრეთვე მეთვალყურეებს საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან და სხვა სახელმწიფოებიდან, შესაბამის საარჩევნო ოლქში რეგისტრირებული პარლამენტის წევრობის კანდიდატების, არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების მიერ დანიშნულ თითო მეთვალყურეს.

ბ) რწმუნებულები, ნდობით არჭურვილ პირთა და მეთვალყურეთა უფლებამოსილების ფარგლებში განისაზღვრება ამ კანონით და საარჩევნო კომისიისათა რეგლამენტებით.

3. ა) ჟურნალისთავი აკრედიტაციის შესახებ განცხადება ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას, ხოლო მეთვალყურეთა რეგისტრაციის შესახებ - საოლქო საარჩევნო კომისიას უნდა წარუდგინოს კენჭისყრამდე არა უგვიანეს 10 დღისა. კომისიამ გადაწყვეტილება განცხადების წარდგენიდან 3 დღეში უნდა მიიღოს.

მოქალაქეთა საზოგადოებრივი კავშირის მეთვალყურეთა დანიშვნის უფლებას ანიჭებს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე; ეს გადაწყვეტილება მან დაუყოვნებლივ უნდა აცხადოს ყველა საოლქო საარჩევნო კომისიას, ხოლო მათ - შესაბამის საუბნო საარჩევნო კომისიებს.

ბ) მოქალაქეთა საზოგადოებრივი კავშირის მეთვალყურის უფლებამოსილება დადასტურებული უნდა იყოს გაერთიანების ხელმძღვანელი პირის მიერ ხელმოწერილი წარდგინებით, პარტიისა და საარჩევნო ბლოკის მეთვალყურისა - შესაბამისად ცენტრალური ან საოლქო კომისიაში მათი რწმუნებულის, ხოლო პარლამენტის წევრობის დამოუკიდებელი კანდიდატის მეთვალყურისა - მისივე წარდგინებით. წარდგინება შესაბამის საარჩევნო კომისიას უნდა გადაეცეს სხდომამდე (კენჭისყრამდე) არა უგვიანეს 2 დღისა.

4. საარჩევნო კომისიის სხდომებზე და ხმის

მისაცემ შენობებში საარჩევნო პროცესის განმავლობაში დასწრების უფლება აქვთ მხოლოდ ამ მუხლით განსაზღვრულ პირებს. კომისიის წევრებსა და დასწრების უფლების მქონე პირებს მეგრულზე უნდა ეკეთათ შესაბამისი მოწმობა, რომელზედაც აღინიშნული უნდა იყოს მათი სახელი, გვარი და სტატუსი. კომისიის თავმჯდომარე ვალდებულია ყველა სხვა პირი გააძეოს კომისიის სხდომიდან და ხმის მისაცემი შენობიდან.

5. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები აშუქებენ პარლამენტის არჩევნების მომზადებისა და ჩატარების მიმდინარეობას. მათთვის გარანტირებულია შეუზღუდავადი დასწრება არჩევნებთან დაკავშირებულ ყველა კრებასა და სხდომაზე. საარჩევნო კომისიები, არჩევნებში მონაწილე პარტიები, საარჩევნო ბლოკები, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოები, საწარმოები, დაწესებულებები აწვდიან მათ არჩევნების მომზადებასა და ჩატარებასთან დაკავშირებულ ინფორმაციას.

6. ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას საშუალება ეძლევა ყოველდღიურად საქართველოს რადიოთი და ტელევიზიით, ხოლო საოლქო და რაიონულ საარჩევნო კომისიებს - ადგილობრივი ქსელით, უფასოდ გადასცენ ოპერატიული ინფორმაცია. ინფორმაციას გადასცემს შესაბამისი საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე, მისი მოადგილე ან კომისიის მიერ ამ მიზნით შერჩეული პირი.

7. საარჩევნო კომისიები მათ მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებს სისტემატურად აქვეყნებენ ოფიციალურ გაზეთებში, რადიოთი და ტელევიზიით.

8. საარჩევნო კომისიების ყველა დოკუმენტაცია და პროცედურა ღიაა შესაბამისი და ზემდგომი საარჩევნო კომისიების წევრებისათვის, პარტიებისა და საარჩევნო ბლოკების რწმუნებულებისათვის. საარჩევნო კომისია ვალდებულია დაუყოვნებლივ გააცნოს არჩევნებთან დაკავშირებული დოკუმენტაცია და ინფორმაცია და მოთხოვნის შემთხვევაში მისცეს ასლი ზემდგომი საარჩევნო კომისიის წევრს, პარტიისა და საარჩევნო ბლოკის რწმუნებულს შესაბამის საარჩევნო კომისიაში და საარჩევნო ოლქში, პარლამენტის წევრობის კანდიდატის ნდობით აღჭურვილ პირს, მათ მეთვალყურეებს. სხვა პირებისათვის დოკუმენტაციისა და ინფორმაციის გაცემის ან/და მათი ასლების გადაცემის გზები და წესი განისაზღვრება საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით.

თავი IV. ამომრჩეველთა რეგისტრაცია მუხლი 32. ამომრჩეველთა სიები

1. ამომრჩეველთა სიაში შეყავთ საქართველოს ყველა მოქალაქე, რომელსაც აქვს საარჩევნო უფლება არჩევნების დღეს.

2. ამომრჩეველი შეტანილ უნდა იქნეს ამომრჩეველთა მსოფლიო ერთ სიაში.

3. ამომრჩეველთა ყველა სიაში შედის ამომრჩეველის სახელი, გვარი, მამის სახელი, დაბადების თარიღი, მოქალაქის პირადი ნომერი და მისაბარითი (ბინადრობის რეგისტრაციის ადგილი).

4. ამომრჩეველთა აღრიცხვა ხდება:

ა) ამომრჩეველთა ძირითად სიაში აღრიცხებიან ის ამომრჩეველები, რომლებიც სიის შედგენის მომენტისათვის რეგისტრირებული არიან მოქმედი საარჩევნო უბნის ტერიტორიაზე;

ბ) ამომრჩეველთა I დამატებით სიაში აღრიცხებიან იმუღუბით გადაადგილებული პირები მათი ფაქტობრივი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით;

გ) ამომრჩეველთა II დამატებით სიაში აღრიცხებიან საქართველოს სამხედრო ძალებსა და შენაერთების ვადიანი სამხედრო მომსახურეები მათი დისლოკაციის ადგილის მიხედვით;

დ) ამომრჩეველთა III დამატებით სიაში აღრიცხებიან საქართველოს ფარგლებს გარეთ არსებულ საქართველოს სახელმწიფო დაწესებულებებში მომსახურე საქართველოს მოქალაქეები და მათი ოჯახის წევრები მათი განთავსების ადგილის მიხედვით;

ე) ამომრჩეველთა IV დამატებით სიაში აღრიცხებიან არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე მომსახურე საქართველოს მოქალაქეები;

ვ) ამომრჩეველთა V დამატებით სიაში აღრიცხებიან ამომრჩეველები კენჭისყრის დღეს საარჩევნო უბნებში მათი ადგილსამყოფლის მიხედვით ხმის მიცემის უფლების მოწმობის საფუძველზე;

ზ) ამომრჩეველთა VI დამატებით სიაში აღრიცხებიან საავადმყოფოებსა და სხვა სტაციონალურ სამკურნალო დაწესებულებებში მყოფი ავადმყოფები, აგრეთვე თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში მყოფი ამომრჩეველები.

მუხლი 33. ამომრჩეველთა სიების შედგენის წესი

1. ა) ამომრჩეველთა ძირითადი სია სახელმწიფო აღმასრულებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოები ყოველი საპარლამენტო საარჩევნო წლის I მარტამდე უზრუნველყოფენ დაქვემდებარებულ ტერიტორიაზე რეგისტრირებულ მოქალაქეთა, მათ შორის იმათ, ვისაც არჩევნების დღისთვის უხრულდება 18 წელი, აღრიცხვას და ამომრჩეველთა სიების შედგენას. ამომრჩეველთა

სიები იკმდება ბროშურად და ინახება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არქივში არა უგვიანეს I მაისიდან.

მონაცემები ამომრჩეველთა რაოდენობის შესახებ გადაეცემა შინაგარე საქმეთა სამინისტროს დაუყოვნებლივ, ხოლო ამომრჩეველთა სიები - ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას არა უგვიანეს 5 ივლისისა. ცენტრალური საარჩევნო კომისია ამომრჩეველთა სიებს შეიტანს კომპიუტერში, დააზუსტებს, ანაწილებს საარჩევნო ოლქების მიხედვით და გადასცემს შესაბამის საოლქო კომისიებს არა უგვიანეს 25 ივლისისა; საოლქო კომისიები საარჩევნო კომისია ამომრჩეველთა სიას ანაწილებს საარჩევნო უბნების მიხედვით და გადასცემს შესაბამის საუბნო კომისიებს არა უგვიანეს 5 სექტემბრისა.

ამომრჩეველთა სიები ზუსტდება საუბნო საარჩევნო კომისიების მიერ და დგება ორ ცალად არა უგვიანეს 1 ოქტომბრისა. სიას ყველა გვერდზე ხელს აწერენ საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე და მდივანი. არჩევნებამდე 30 დღით ადრე სია ქვეყნდება საარჩევნო უბანში, შესწორდება ამომრჩეველთა პრეტენზიების საფუძველზე და არჩევნებამდე 8 დღით ადრე ეგზავნება საოლქო კომისიის გავლით ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას, რომელიც ახდენს სიის საბოლოო კორექტირებას საარჩევნო უბნიდან მიღებული ინფორმაციის მიხედვით.

ბ) ამომრჩეველთა I დამატებითი სია ეს სია დგება საქართველოს ხელისუფლების იურისდიქციის აღდგენამდე აფხაზეთსა და ცხინვალის ზონაში.

საქართველოს ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრო ღვენილთა სიას მათი განსახლების ადგილის ჩვენებით გადასცემს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას არა უგვიანეს 5 ივლისისა. ცენტრალური საარჩევნო კომისია შეიტანს მათ კომპიუტერში, დააზუსტებს, შეადარებს მას ამომრჩეველთა ძირითად სიას, ანაწილებს საარჩევნო ოლქების მიხედვით და გადასცემს საოლქო საარჩევნო კომისიებს არა უგვიანეს 25 ივლისისა. საოლქო საარჩევნო კომისია დაყოფს მას საარჩევნო უბნების მიხედვით და გადასცემს შესაბამის საუბნო კომისიებს არა უგვიანეს 5 სექტემბრისა. საუბნო კომისიები სიებს აზუსტებენ და ადგენენ ორ ცალად არა უგვიანეს 1 ოქტომბრისა. სიას ყველა გვერდზე ხელს აწერენ საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე და მდივანი.

გ) ამომრჩეველთა II დამატებითი სია საქართველოს სამხედრო ძალების სამხედრო ნაწილებსა და შენაერთებში მომსახურეთა სიას ადგენენ საარჩევნო ოლქების მიხედვით შესაბამისი საოლქო კომისიები და დაწესებულებების ხელმძღვანელების მიერ წარდგენილი მონაცემების საფუძველზე არა უგვიანეს 10 აგვისტოს. საოლქო კომისიები სიებს გადასცემენ ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას არა უგვიანეს 20 აგვისტოს. ცენტრალური საარჩევნო კომისია შეიტანს მას კომპიუტერში, დააზუსტებს, შეადარებს ამომრჩეველთა ძირითად სიას და უბრუნებს საოლქო კომისიებს, რომლებიც ანაწილებენ სიას შესაბამისი საარჩევნო უბნების მიხედვით და გადასცემენ საუბნო კომისიებს არა უგვიანეს 5 სექტემბრისა. ცენტრალური საარჩევნო კომისია სიას შეიტანს კომპიუტერში. საუბნო კომისიები სიებს ადგენენ ორ ცალად არა უგვიანეს 1 ოქტომბრისა. სიას ყველა გვერდზე ხელს აწერენ საუბნო კომისიის თავმჯდომარე და მდივანი.

დ) ამომრჩეველთა III დამატებითი სია საქართველოს ფარგლებს გარეთ არსებულ საქართველოს სახელმწიფო დაწესებულებებში მომსახურე საქართველოს მოქალაქეთა და მათი ოჯახების წევრების (18 წლის ზევით) სიას ადგენს ცენტრალური საარჩევნო კომისია საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ წარდგენილი მონაცემების საფუძველზე არა უგვიანეს 10 აგვისტოს და შეაქვს იგი კომპიუტერში, აზუსტებს მას, შეადარებს ამომრჩეველთა ძირითად სიას, განსაზღვრებს ამ ჯგუფის ამომრჩეველთა მიწერას ერთ-ერთ საარჩევნო ოლქზე და სიას გადასცემს მას არა უგვიანეს 1 სექტემბრისა. ცენტრალური საარჩევნო კომისია არა უგვიანეს 5 დღისა სახელმწიფო მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებით აცხადებს ამ საარჩევნო ოლქის დასახელებას.

ე) ამომრჩეველთა IV დამატებითი სია არჩევნების დღეს ნაოსნობაში მყოფ გემებზე ამომრჩეველთა სიას ადგენს ცენტრალური საარჩევნო კომისია საზღვაო ტრანსპორტის დეპარტამენტის მიერ წარდგენილი მონაცემების საფუძველზე არა უგვიანეს 10 აგვისტოს და შეაქვს იგი კომპიუტერში, აზუსტებს სიას, ადარებს მას ამომრჩეველთა ძირითად სიას, განსაზღვრავს ამ ჯგუფის ამომრჩეველთა მიწერას ერთ-ერთ საარჩევნო ოლქზე, რომელსაც გადასცემს ამომრჩეველთა სიას არა უგვიანეს 1 სექტემბრისა. ცენტრალური საარჩევნო კომისია არა უგვიანეს 5 დღისა სახელმწიფო მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებით აცხადებს ამ საარჩევნო ოლქის დასახელებას.

ვ) ამომრჩეველთა V დამატებითი სია თუ ამომრჩეველთა სახელმწიფოს, ოღონდ არა ერთი და იმავე დასახლებული პუნქტის, ფარგლებში ადგილსამყოფელი შეიცვალა ამომრჩეველთა სიების საყოველთაო გაცნობისათვის გამოტანის შემდეგ, არჩევნების წინა

დღის 18 საათამდე საუბნო საარჩევნო კომისია მისი თხოვნით, საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობისა და ბინადრობის რეგისტრაციის მოწმობის საფუძველზე ამომრჩეველს აძლევს ხმის მიცემის უფლებას მოწმობას, რის შემდეგაც იგი ამოღებული იქნება ამომრჩეველთა ძირითადი სიიდან. ხმის მიცემის მოწმობის გაცემას/მიღებას და სიიდან ამოღებას ამომრჩეველი და კომისიის უფლებამოსილი წევრი სიაში ხელმოწერით ადასტურებენ. ხმის მიცემის უფლების მოწმობის საფუძველზე ამომრჩეველი შეყავთ V დამატებით სიაში საარჩევნო უბანში არჩევნების დღეს მისი ადგილსამყოფელის მიხედვით.

ზ) ამომრჩეველთა VI დამატებითი სია საავადმყოფოებსა და სხვა სტაციონალურ სამკურნალო დაწესებულებებში მყოფი ავადმყოფები, აგრეთვე თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში მყოფი ამომრჩეველები მათი თხოვნით, რაც არჩევნების წინა დღის 18 საათამდე უნდა ეცნობოს შესაბამის საუბნო საარჩევნო კომისიას, გატარებული უნდა იყვნენ განცხადებების ჟურნალში. კენჭისყრის დღეს ისინი შეყავთ ამომრჩეველთა VI დამატებით სიაში, თუ მათ ექნებათ ხმის მიცემის უფლების მოწმობა.

ხმის მიცემის უფლების მოწმობის მისაღებად ამ ქვეპუნქტში აღწერილი კატეგორიის ამომრჩეველმა წერილობითი განცხადებით უნდა მიმართოს იმ საარჩევნო უბნის კომისიას, სადაც იგი შეტანილია ამომრჩეველთა ძირითად სიაში. განცხადებას თან უნდა ერთვოდეს ამომრჩეველის პირადობის მოწმობა, ბინადრობის რეგისტრაციის მოწმობა და დაწესებულების ხელმძღვანელი პირის ხელმოწერით გაცემული ბეჭდვითი ცნობა (დაწესებულების ბლანკზე) იმის შესახებ, რომ ეს ამომრჩეველი არჩევნების დღეს ნამდვილად იქნება მისდამი დაქვემდებარებულ დაწესებულებაში. ხმის მიცემის მოწმობის გაცემას/მიღებას და სიიდან ამოღებას სიაში ხელმოწერით ადასტურებენ საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე და მდივანი.

თ) საარჩევნო უბანში მცხოვრები ამომრჩეველი, რომელიც შეუვანილი არ იყო ამომრჩეველთა ძირითად სიაში, მასში შეყავთ საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობისა და ბინადრობის რეგისტრაციის მოწმობის საფუძველზე არჩევნებამდე არა უგვიანეს 20 დღისა.

2. ამომრჩეველთა სიები ქვეყნდება არჩევნებამდე 30 დღით ადრე, გარდა ამომრჩეველთა VI დამატებითი სიისა. ამასთან ამომრჩეველთა ძირითადი სია, ამომრჩეველთა I დამატებითი სია და ამომრჩეველთა II დამატებითი სია გამოიკვეთება საარჩევნო უბნებში, ხოლო ამომრჩეველთა III დამატებითი სია და ამომრჩეველთა IV დამატებითი სია გამოიკვეთება იმ საარჩევნო ოლქებში, რომელთაც მიაწერა ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ ამომრჩეველთა ეს ჯგუფები.

პრეტენზიები ამომრჩეველთა სიებთან დაკავშირებით საუბნო საარჩევნო კომისიაში მიიღება არჩევნებამდე არა უგვიანეს 20 დღისა; პრეტენზიებს საუბნო საარჩევნო კომისია დაუყოვნებლივ გადასცემს საარჩევნო ოლქს, რომელსაც პრეტენზიის დაკმაყოფილების შემთხვევაში ამომრჩეველი შეჰყავს ამომრჩეველთა სიაში, რომელიც ქვეყნდება არჩევნებამდე 10 დღით ადრე, თუ პრეტენზია არ დაკმაყოფილდა. ამომრჩეველს უფლება აქვს 3 დღის ვადაში სარჩელი შეიტანოს რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოში, რომელიც საქმეს განიხილავს 3 დღის ვადაში. რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოო და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება. სასამართლოს მიერ სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში ამომრჩეველი სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე შეჰყავთ ამომრჩეველთა სიაში.

ამომრჩეველთა სიებში შეტანილი ცვლილებები არჩევნებამდე არა უგვიანეს 8 დღისა ეცნობება ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას, რომელიც სათანადო შესწორებებს შეიტანს ამომრჩეველთა კომპიუტერულ სიაში.

3. ამომრჩეველთა ძირითადი და დამატებითი სიების მიხედვით ამომრჩეველთა რაოდენობას საარჩევნო ოლქების შესაბამისად გადაწყვეტილებით ადგენს ცენტრალური საარჩევნო კომისია და არჩევნებამდე არა უგვიანეს 3 დღისა აქვეყნებს სახელმწიფო მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებით.

მუხლი 34. ხმის მიცემის უფლება ამომრჩეველთა სიების მიხედვით

1. პარტიული სიებით პროპორციული სისტემით არჩევნებში და მრავალმანდატიან საარჩევნო ოლქებში ერთადერთი გადასაცემი ხმის სისტემით არჩევნებში მონაწილეობენ ამომრჩეველები ძირითადი სიიდან, აგრეთვე ამომრჩეველები V ან VI დამატებითი სიებიდან იმ შემთხვევაში, თუ მათი ადგილსამყოფელი და საარჩევნო უბანი, სადაც ისინი ხმას აძლევენ, შევარდნობს ერთდამივე ოლქში.

2. ყველა სხვა ამომრჩეველი, რომელიც ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრულ კატეგორიას არ მიეკუთვნება, მონაწილეობს მხოლოდ პარტიული სიებით არჩევნებში. იგი არ მონაწილეობს მრავალმანდატიან ოლქებში პარლამენტის წევრობის დამოუკიდებელი კანდიდატების არჩევნებში და შესაბამისი საარჩევნო ბიულეტენი მას არ მიეცემა.

გაგრძელება იქნება

თურქეთი დღეს ის არ არის, რაც ადრე იყო. რა არის და რა აღარ არის იგი? როგორი იქნება მისი პოლიტიკა ზევნი ქვეყნის მიმართ? რას მოიწადინებს იგი და რას შეძლებს? ვაქვეყნებთ თურქეთის დღევანდელი დღის იმ ყოველმხრივი მიმოხილვის მოკლე შინაარსს, რომელიც გამოქვეყნებულია დღევანდელი მსოფლიოს ერთ-ერთ ყველაზე კომპეტენტური ჟურნალში - The Economist (ბრიტანეთი).

ათათურქის პოლიტიკა

დღევანდელი თურქეთის დამფუძნებლის მუსტაფა ქემალ-ფაშას ("ათათურქის" ანუ "თურქთა მამის". გარდ. 1938) პატივისცემას თურქეთში საერთო-სახალხო თავყანისცემის სახე აქვს. მის საფლავზე აგებული უზარმაზარ მუზეუმში ანკარაში დაცულია არა მხოლოდ მისი სხეული, არამედ მისი ავტომანქანები, კოსტუმები, მოუწვევლი სიგარეტები და ყოველდღიური ცხოვრების კუთვნილი აქსესუარები სხვა ნივთებიც. მნახველნი უამრავნი არიან და თურქი ხალხის ყველა ასაკობრივსა და სოციალურ ფენას

მენტი ირჩევს და მისი შეურაცხყოფა აკრძალულია. არმიაზე სამოქალაქო კონტროლი თითქმის არაა. პოლიცია დანერგულია თავისუფლებას მოქალაქის წამებაში, ჯარისკაცი - პოლიტიკურ საქმეებში ჩარევას და სამოქალაქო მოხელე - მისი კანონდარღვევების "მოწმედ" ასეთმა პატერნალიზმმა ("მამაშვილობამ"), შესაძლოა, ხელი შეუწყო თურქეთის გაძლიერებას ოტომანური დამყავეულობიდან, მაგრამ იგი ძველად თუ ეგუება თანამედროვე ლიბერალურ-დემოკრატიულ ევროპას.

მაგრამ ათათურქისდროინდელი პრაქტიკის ზოგი მოძველებული ელემენტი თურქეთმა მაინც მოიცილა. ამ ბოლო 20 წელიწადში მთავრობები ცდილობდნენ სახელმწიფოს მოცილებას ეკონომიკისაგან. ჯერ პრემიერმა, ხოლო შემდეგ პრეზიდენტმა თურქულ ოხალმა ჯერ კიდევ 1980-იან წლებში შეიმუშავა ფორმულა "ავაშენოთ - ავაშუშოთ - გადავცეთ (კერძო კომპანიას, რედ)". სახელმწიფო

მერცხის გზა. ირანი და არაბები თურქებს უყურებენ როგორც ამერიკელების მართონეტს რეგიონში, მათი მეგობრობა ისრავლთან აღიზიანებს არაბებს. კავკასიისა და შუა აზიის თურქებშიც თურქეთის გავლენა ისეთი არაა, როგორც პანთურქისტებს ენატრებოდა სსრკ-ს დაშლამდე. გარდა აზერბაიჯანისა და ნაწილობრივ ყირგიზეთისა და თურქმენეთისა, თურქული მოდგმის სხვა ქვეყნები თურქეთს უყურებენ როგორც დამთმობს (ამერიკისაგან) და მათ ურჩევნიან ურთიერთობა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებთან. ჯეიჰანი-სკენ ნავთობის გაყვანა საეჭვოა. ბალკანეთშიც თურქეთი მიაჩნიათ სხვის საქმეში ხელის ჩამოყვად. კოსოვოს კრიზისის დროს მან დაბოძებაში მონაწილეობა მიიღო თავისი თვითმფრინავებით და ახლა ენთუზიანებით მონაწილეობს ადღგენის სამუშაოებში. მაგრამ არც ადგილობრივ მუსლიმანებს, არც იქაურ ეთნიკურ თურქებს არა აქვთ მათთან ისეთი მონათესაობის გრძობა, როგორც მათდამი აქვთ მათ საშველად მოსულ თურქებს. თურქეთი, რომელიც ევროკავშირის

უნდა აკმაყოფილებდეს ევროკავშირში შემაჯავლი ქვეყანა. ამ მიზნით უნდა იქნას კანონებს ადამიანის უფლებათა დასაცავად, სამოქალაქო სასამართლოებიდან გაიყვანეს სამხედრო მოსამართლეები, გაადიდეს სასჯელის ვადები წამებისათვის, პროკურორებს გაუძნელეს პოლიტიკურ პარტიათა გაუქმება. ქურთი ლიდერის ოჯახის სიკვდილით დასჯაც კი შეაჩერეს მანამდე, სანამ ევროპის სასამართლო არ გამოიტანს თავის გადაწყვეტილებას. მაგრამ ამგვარი კანონების შესრულება დიდ სიხვედრებს აწვევდა. თუ, საერთაშორისო ზეწოლის წყალობით თურქეთში სწრაფად მცირდება ყველა მძიმე დანაშაულობები სამართალდამცველთა მხრიდან - მკვლელობები, გატაცებები და პატიმრის ჩუმად მოკვლა, - სამაგიეროდ დიდდება უფრო მცირეთა რაოდენობა, როგორიცაა, მაგალითად, სირიის თავისუფლების შეზღუდვა. პატიმარ უ-

ჩვენნი მემკვიდრეები თურქეთში

ეკუთვნიან. მისი თავყანისცემა იმითაა განპირობებული, რომ I მსოფლიო ომის შემდეგ, როცა გერმანიის მოკავშირე ოტომანური სახელმწიფო დაშლაზე იყო მიმდგარი, მან "თითქმის მარტომ" შეკრიბა არმიის ნარჩენები, დარაზმა და ანკარამდე მოსული ბერძნული არმია ეგეოსის ზღვაში გადაყარა იზმირთან. („ეკონომისტი“ არ ახსენებს იმას, რომ ბერძნების ზურგს უკან ინგლისი იდგა, თურქების უკან კი საბჭოთა რუსეთი). შემდგომში 15 წელიწადი (1938 წლამდე) ათათურქმა მოანდომა ევროპული ყაიდის ეროვნული სახელმწიფოს აშენებას, ინდუსტრიალიზაციას, მონარქიის შეცვლას. დემოკრატიული რესპუბლიკით მისი განშტოებული ბიუროკრატიითურთ, ისლამური სულისკვეთების ჩანაცვლების სეკულარულით (საეროთი). "საკვირველია", მაგრამ მისმა წამოწყებამ იმუშავა (მის სიცოცხლეშიც და მისი სიკვდილის შემდეგაც) დღეს თურქეთის მოსახლეობა (66 მლნ.) მე-17 ადგილზე მსოფლიოში და ასევეა დაახლოებით მისი ეკონომიკაც. მისი არმია რიცხოვნებით მეორეა ნატოში. იგი ეწევა ყველაფრის ექსპორტს, პერინგებით დაწყებული და F-16 ავიაგამანადგურებლებით დამთავრებული (ამ უკანასკნელებს ამერიკული ლიცენზიით ამზადებდნენ). ჰყავს მილიონობით მუშა უცხოეთში და ანგარიშგასაწვევი ფეხბურთი. ასე თუ ისე აქამდე მან მოახერხა მოქმედი დემოკრატიის შენარჩუნება.

მიუხედავად ამისა, დღევანდელი თურქეთი, არსებითად, ათათურქისეული მოდერნიზაციის პოლიტიკის ასოს უფრო მასღვეს სწირად, ვიდრე სულისკვეთებას. "თუ დღეს ევროკავშირში ყველას პირზე აკერია სიტყვები "ავტორიზმი", "უფლებამოსილებათა გადაცემა (დევოლუცია)", "რეგიონალიზმი" და "ურთიერთშემავსებლობა", თურქეთის მმართველები დღესაც უგალობენ სახელმწიფოს წმინდათაწმინდა და განუყოფელ ერთიანობას. ათათურქმა რომ ეს პოლიტიკა მოიხერხა ამ 77 წლის წინათ, მაშინ შემოსევებისა და ამბოხებების წყალობით თურქეთი უკვე თავის ნახევარზე იყო დასული (საუბარია თურქეთის მიერ სირიის პალესტინის, მესოპოტამიისა და ეგვიპტის დაკარგვაზე. რედ. შენიშვნა), დღეს კი თურქეთს შეუძლია ნებისმიერი მეზობელი გადაქელოს ომში და მან გადაძალა კიდევაც ქურთი სეპარატისტები. მიუხედავად ამისა, მას პარანოიკულად ეშინია დანაწევრებისა.

"ასევე, ათათურქი რომ რელიგიას დევნიდა პოლიტიკური ცხოვრებიდან, მაშინ მუსლიმანი ტრადიციონალისტები ეწინააღმდეგებოდნენ ყოველგვარ განახლებას, განათლებას, განვითარებას. დღეს ყველაზე უფრო მკვეთრად ისლამისტიური პარტია ყველაზე დიდი მომხრეა თურქეთის შესვლისა ევროკავშირში და სეკულარისტები ყველაწინააღმდეგობას უწევენ გულებსურვალე მუსლიმანებს, რომ წესითურთ განათლება მიიღონ. დღევანდელი თურქული სეკულარიზმის არეულ-დარეულ სამყაროში სახელმწიფომ აუკრძალა ქალებს იმის ჩაცმა-დახურვა, რაც უნდა, და დემოკრატიის სახელით აკრძალა თურქეთის ყველაზე პოპულარული პოლიტიკური პარტია".

ყოვლიზ მცოდნე სახელმწიფო

"თურქეთი არ ეშვება ყოვლისმცოდნე სახელმწიფოს იდენტს. კონსტიტუციით თურქეთი "ათათურქისეული ნაციონალიზმის ერთგული" სახელმწიფოა და ამ მუხლის შეცვლა აკრძალულია. სამოქალაქო უფლებათა დაცვა შესრულებულია აუარესებლად პუნქტში, ასე რომ თურქები თავის კონსტიტუციას ხუმრობით "გამონაკლისთა კონსტიტუციას" უწოდებენ. პრეზიდენტს პარლამენტი ირჩევს და მისი შეურაცხყოფა აკრძალულია. არმიაზე სამოქალაქო კონტროლი თითქმის არაა. პოლიცია დანერგულია თავისუფლებას მოქალაქის წამებაში, ჯარისკაცი - პოლიტიკურ საქმეებში ჩარევას და სამოქალაქო მოხელე - მისი კანონდარღვევების "მოწმედ" ასეთმა პატერნალიზმმა ("მამაშვილობამ"), შესაძლოა, ხელი შეუწყო თურქეთის გაძლიერებას ოტომანური დამყავეულობიდან, მაგრამ იგი ძველად თუ ეგუება თანამედროვე ლიბერალურ-დემოკრატიულ ევროპას.

სექტორი ეკონომიკაში 12%-ზე დავიდა. "ათათურქისეული სახელმწიფოს მიერ ინდუსტრიალიზაციის მექანიზმები, მისი სახელმწიფო ფოლადისმდნობელი ქარხნებით, სოცლისტური შემფუთველი საწარმოებითა და აუქციონების ბლოკითურთ მალე გადაწყვება თავისი ჟანგვის პროცესს. ეს გააადვილებს განუკითხავი ხარჯებისა და უზარმაზარი ინფლაციის მოთხოვას".

1950 წელს თურქის საშუალო შემოსავალი ცოტა მაღალი იყო ესპანელისა და პორტუგალიელისაზე. ამის შემდეგ, ესპანეთმა და პორტუგალიამ მოშალა ავტორიტარიზმის და სახელმწიფოს მმართველობის თითქმის ყველა ნიშანწყალი. ესპანეთის, პორტუგალიის და საბერძნეთის მოქალაქის შემოსავალი დღეს 3-5 ჯერ აღემატება თურქეთის მოქალაქისას.

ფუნქციონირება

თურქეთის აღმწერნი და მეზობენი გვერდს ვერ უვლიან "ხიდის" მეტაფორას: თურქეთი ხიდაო ევროპასა და აზიას, შავ ზღვასა და ხმელთაშუა ზღვას, დემოკრატიასა და არაბულ დიქტატურებს შორის და ა.შ. მაგრამ თურქეთი მაინც საკუთარ გზასა და საკუთარ ჭკუას ადგას. ევროპა ცივად მხარს უჭერს მას, პოსტსაბჭოთა ქვეყნები არ ენდობიან, არაბები ხიზლით შეჰყურებენ. თავისი 9 მეზობლიდან 7-თან თურქეთს ისტორიული მძიმე მეტყიდრობა აქვს. 1977 წელს ევროკავშირის კანდიდატად რომ არ მიიღეს, თურქეთმა ურთიერთობა გააფუჭა ევროპასთან, 1966-ში იგი ღამის ეომა ნატოს წევრ საბერძნეთს. 1995 წლიდან იგი სისტემატურად გაზავნის ჯარებს ერაყში ქურთებაზე სანადიროდ და იმავლე იმუქრება სირიასა და ირანში. რა აქვს მას წინ? "აყვავებული თურქეთი მილსადენი იქნება არა მხოლოდ ნავთობისათვის, არამედ გატრობისა და დემოკრატიისათვისაც, ჩავარდნილი თურქეთი, პირიქით, ხელს შეუწყობს ანტიდასავლური განწყობილებების დაგროვებას, ეთნიკურ მეტოქეობას, ფუნდამენტალისტურ ისლამს და ირიდენტისტულ ნაციონალიზმს ბალკანეთში, კავკასიაში და შუა აღმოსავლეთში. დღესდღეობით თურქეთი არც აყვავებულია, არც ჩავარდნილი. ამიტომაც მისი გაგება ბევრად ნაკლებია, ვიდრე შეიძლებადა ყოფილიყო ან ერთი, ან მეორე სცენარის შემთხვევაში".

თურქეთის ზედმეტი მგრძობიარობა მცირედ გაკენწვლის მიმართაც კი დაღს აწევს მის საგარეო ურთიერთობებს. ასე, მაგალითად, თურქეთის დიპლომატიკა ერთი ამბავი შექმნეს, როცა იზრავლის მინისტრმა განიზრახა სკოლის სახელმძღვანელოში შეეტანათ თურქეთში სომეხთა გენოციდის ისტორია.

ორღესული მახეილი

თურქეთის წევრობა ნატოში არბილებს მის ამ იზოლაციას. მის სამხედრო ღირებულებას ქმნის მისი მდებარეობა ამ საზიფათო არეალში. ცივი ომის დროს იგი იყო საყრდენი სსრკ-ს წინააღმდეგ, დღეს აშშ და ბრიტანეთი მის ბაზებს იყენებენ ერაყის დასაბომბავად. იგი ისრავლის ერთადერთი მოკავშირეა რეგიონში და ერაყის და ირანის კონტროლს ემსახურება. მაგრამ, მეორე მხრივ, ეს შინაურება დასავლეთთან ხელს უშლის მას, რომ დემოკრატიის შექმრა იყოს თავის მეზობელ "არაშადა სახელმწიფოთათვის" ან თუნდაც მათთან კო-

კანდიდატთა სიის ბოლო ადგილზეა, აქ შთამბეჭდავ ფიგურას არ წარმოადგენს. ამ ორგანიზაციის მიერ თურქეთის შორს ჭერა ძირითადად გამოწვეულია ბერძნებთან კონფლიქტით კვიპროსის გამო. ჯერ კიდევ 1977 წელს საბერძნეთის საგარეო მინისტრმა მათ უწოდა "ქურდები, მკვლელები და გამაუპაციურებლები", რომლებთანაც ბერძნები საქმეს ვერ დაიჭერენ. ამ ორი ქვეყნის ურთიერთობა ცოტა დათბა მას შემდეგ, რაც ბერძნები გაეშურნენ თურქების საშველად მიწისძვრის დროს, ერთი თვის შემდეგ კი თურქებმაც სამაგიეროდ გადაუხადეს ანალოგიურ ვითარებაში.

კვიპროსის საერთაშორისოდ აღიარებული მთავრობა და გაეროს წევრობის კანდიდატი მისი ბერძნული მთავრობაა, ხოლო თურქულ ნაწილს ემბრო აქვს გამოცხადებული, მაგრამ ევოპელებს არ უნდათ ქვეყნის გაყოფის დაშვება.

თურქეთის წევრობა ევროსაბჭოში

თურქეთის მცდელობა ამ ორგანიზაციაში და მის წინაპარ ორგანიზაციებში შესვლისა 40 წელს ითვლის. იგი კანდიდატად მიიღეს მხოლოდ გასული წლის დეკემბერში. თურქეთის მოსახლეობის 2/3 მომხრეა იქ შესვლისა (დანარჩენ 1/3-ს მუსლიმურ სამყაროსთან დაახლოება ურჩევნია), მაგრამ სხვადასხვა მიზეზით: სეკულარისტებს ეს ისევე უნდათ, როგორც ისლამისტებს, რადგან იმედოვნებენ, რომ ეს განუმტკიცებს თურქეთს საყრდენს დასავლეთის სახით. ამასთან, პირველებს იმედი აქვთ, რომ ეს გააადვილებს თავისი პოლიტიკური მიზნებისთვის ბრძოლას; გენერლებს ჰგონიათ, რომ ეს დაეხმარებათ თურქეთის მთლიანობის დაცვაში ქურთებისაგან, ქურთებს კი ეს უნდათ, რადგან იციან ევროპის გულუხვობა უმცირესობათა მიმართ; ნაციონალისტები ევროკავშირთან მიერთებაში ხედავენ თურქეთის სიდიადის აღიარებას, ლიბერალები კი ევროპისგან მოვლიან შოვინიზმის მოთოკვას. პოლიტიკოსები მოუთმენლად ელიან, ხელთ იგდონ ჩამორჩენილ რეგიონთათვის განკუთვნილი დახმარება, ამ რეგიონთა მაცხოვრებლებს კი ერთი სული აქვთ, რომ ბერძნებში ან სტოკოლმში ემიგრანტებად წავიდნენ. ითვლება, რომ თურქების დიდ ნაწილს არ ესმის, რაა ევროკავშირი და რა ძველია მასში შესვლა. ისინი ამ გაჭიმულ უარს მიაწერენ ევროპულ რასიზმს, აგრეთვე თავისი უმწარესი მტრის - საბერძნეთის ხრიკებს და ფარულ ანტიმუსლიმანურ განწყობილებას ევროპელებში. თურქეთის მიღებას აძნელებს ისიც, რომ, დიდი მოსახლეობის მქონეს (65,5 მლნ., რომელიც, წელიწადში 2%-ის მატებით, 20 წელს ევროპაში უდიდესი გახდება), მას იმდენი გლეხი ჰყავს, რამდენაც ბელგიას აღამიანი, მისი შემოსავალი სულზე ერთი მესამედია ევროპის საშუალო შემოსავლისა, თუნდაც მხედველობაში მივიღოთ ცხოვრების სიიფე თურქეთში. მისი ინფლაციის რიცხვები 3-4 ნოლით მეტს შეიცავს, ვიდრე ევროპის ქვეყნებისა. მეორეს მხრივ, მისი პლუსია ის, რომ მას ჰყავს დიდი რაოდენობით ახალგაზრდა მშრომელები, რომელთა ნაკლებობასაც განიცდის უფრო ასაკოვანი მოსახლეობის მქონე ევროპა. აღმოსავლეთი ევროპა ამ დეფიციტს ვერ ავსებს, თურქი კი უკვე ევროპაში 2 მილიონი მუშაობს. თურქეთის უზარმაზარი ბაზარი მეტს ითვისებს ევროპულ საქონელს, ვიდრე ევროკავშირში მიღების ყველა სხვა კანდიდატები გარდა პოლონეთისა.

დღეს თურქეთი ბევრს ფიქრობს იმაზე, როგორ შეეწყოს იმ 100 ათას გვერდზე ჩამოყალიბებული ცხოვრების წესებს, რომელსაც

რნალისტთა რაოდენობა თურქეთში სარეკორდოა. პარლამენტართა მოქმედება ორივეგვარ დანაშაულთა წინააღმდეგ უაღრესად პასიურია. ძალიან ძველია შეხსნოთ თურქეთის საზოგადოების ყველაზე უხეშ სამ ნერვს: ისლამის როლს, ქურთების საკითხს და შეიარაღებულ ძალთა გავლენის საკითხს. თურქეთის ოფიციალური პირები ირწმუნებიან, დემოკრატიები კი იმედოვნებენ, რომ ევროპასთან ინტეგრაციით ამ დემონთა განსხმა გაადვილდება.

ქურთების პრობლემა

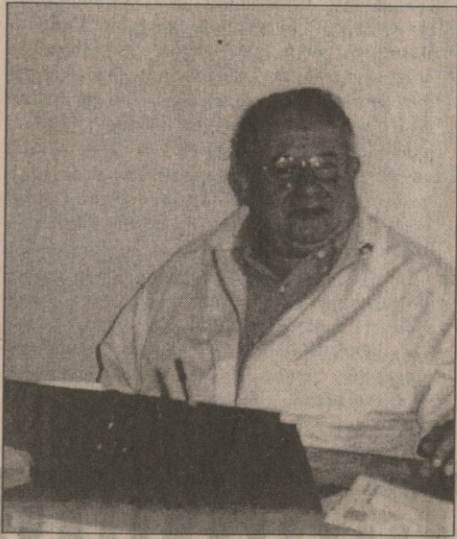
თურქეთში კანონით იდევნება რადიკალურმა ქურთულ ენაზე, ქურთულის სწავლება სკოლაში ან პოლიტიკური კამპანიის ჩატარება ეთნიკური ნიშნით. 1989 წლიდან დაწყებულმა არმიის ოპერაციებმა ქურთების წინააღმდეგ ქვეყნის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, სადაც თურქეთის ქურთთა ნახევარი ცხოვრობს, შეიწირა 30 ათასი სული, ძირითადად - ქურთები და მილიონობით ქურთს საცხოვრებელი დაატოვებინა. დანარჩენ თურქეთში ქურთები კარგად არიან ინტეგრირებული საზოგადოებაში, ეწვეიან წარმატებულ ბიზნესს, ზოგი დიდი ბიზნესმენია. ქურთული სისხლის მქონე პირები თავისი ეთნიკური კავშირების მიუხედავად ყოფილან მაღალ თანამდებობებზე, უმაღლესის ჩათვლით. პარლამენტის 1/4 ლიდ აცხადებენ ქურთული ფესვების ქონას.

ქურთების ყველაზე დიდმა პოლიტიკურმა პარტიამ "ჰალდუმა" ბოლო არჩევნებში მხოლოდ 4,7% ხმა მოიპოვა - ქურთების ხმათა 1/5. მას იცნობენ, მაგრამ ურჩევნიათ ხმა არ მისცენ. მარქსისტული "ქურთული მუშათა პარტია" (პკკ) არაპოპულარულია სოციალურად აღმაშენებელი ქურთებისათვისაც დასავლეთ თურქეთში და კონსერვატორებისთვისაც აღმოსავლეთ თურქეთში. მისი ტაქტიკა მასწავლებლების და ფოსტალიონების ხოცვისა, როგორც "მოღალატეებისა", მისდამი მასის გაუცხოებას იწვევს. ქურთების წინააღმდეგ მეზობლად ნაწილებში ბევრი ქურთიცაა. ერაყელი ქურთები ეხმარებიან თურქეთის მთავრობას ქურთების წინააღმდეგ ბრძოლაში.

თურქი ნაციონალისტი ეთნოგრაფები ქურთებს აცხადებენ გაზაბნეულ თურქებად, რომელთაც თავისი ენა და კულტურა დაკარგეს. (სინამდვილეში ქურთები ერთ-ერთი ინდოევროპული ხალხია, ირანული ჯგუფისა. რედ.). ქურთები მრავალ, ზოგჯერ ერთიმეორისთვის გაუგებარ დიალექტზე ლაპარაკობენ და ისლამის სხვადასხვა აღმსარებლობებს ეკუთვნიან. შერეული ქურწინება თურქებთან ხშირი აქვთ. ჰალდუის ლიდერებიც კი ანკარაში ერთმანეთთან თურქულად ლაპარაკობენ.

ქურთების თავისი ღარიბი საცხოვრებელიდან მასობრივად მიდიან დასავლეთ თურქეთში. ამჟამად წელიწადში 500 ათასი ქურთი მიდის და მათ უკვე შექმნეს ქურთული გარეუბნები ყველა იქაურ ქალაქში. თურქეთის ხელისუფლებს ეს უხარიათ, მაგრამ რა იქნება ამ პროცესის საბოლოო შედეგი, ნათელი არაა. სტამბოლში ხშირად ნახავთ თურქულად მოლაპარაკე პეწიან ახალგაზრდა ქურთის ქალებს, რომელნიც მოწყვნილად მწყემსავენ თავიანთ ჩადროსან დედებს.

ბატონი დიმიტრი დუგლადე 21 წელი, ანუ 1962-83 წლებში, უცვლელად ხელმძღვანელობდა

საწარმოს, შემდგომ პერიოდში, ვითომ სხვათა შორის, ანალოგიური წარმოების ერთ-ერთი დამფუძნებელი გახდა. "ვაზიანი" გაგივიათ, ალბათ. ხომ გაგივიათ, კაცი ბჭობდა, ღმერთი იცინო-

დაო, ვინ აცალა - დაიწყო პრივატიზაციები და გაიწვლა ქარა-

ვანი თბილისსა და ხაშურს შორის. დაიძრა ნახევარი ხაშური თბილისისკენ - არიქა, ბატონო დიმიტრი, გვიშველე, ისევ შენ გვიპატრონეო. მთხოვნელეზმა იცოდნენ რას ითხოვდნენ და ვის თხოვდნენ. დარწმუნებული, რომ დიმიტრი დუგლადე ყველა პარამეტრებზე გაიყვანდა, რასაც ჰქვია ქარხნის აღმავლობა და თითოეული მუშაკის სოციალური-მატერიალური აღმავლობა, ვერ გაჭრა დუგლადის არგუმენტებმა - ცოტა ასაკიც მაქვს, ხაშურის რაიონშიც ბევრი ვიმუშავე, თან ახალი წარმოებაც მაქვს უფრო ფართო პროფილით - შამპანურის წარმოება, შუშის, კონიაკის წარმოება, რომელიც "გომში" ჯერ-ჯერობით არ არის...

გადასაძალა ბოლოს დიდმა ნდობის ფაქტორმა და რაც მთავარია, სიყვარულმა იმ ხალხის მიმართ, რომელთანაც წლების განმავლობაში მუშაობდა...

დღეს ბატონი დიმიტრი დუგლადე გომშია და ჩინებულ წარმოებას უდგას სათავეში...

- ბატონი დიმიტრი, "ჭაუზის" შემდგომ მობრუნებულს რა დაგზავდათ ქარხანაში?

- ძირითადი საწარმო სიმძლავრეები ქარხნის მაშინდელი და ახლანდელ-დისექტორის მალხაზ ჭყონიძის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ შენარჩუნებული დამხვდა. ერთი ეს არის, რომ მძიმე პერიოდის კვალი აქვს დამჩნეული ქარხნის გარეგნულ სახეს.

- რით დაიწყეთ?

- პრივატიზაციის შემდგომ ნაბიჯ-ნაბიჯ დავიწყეთ, ფაქტობრივად, ნულიდან წარმოების აღმშენებლობითი პროცესი, როგორც ტექნოლოგიური, ტექნიკური, ასევე არქიტექტურული თვალსაზრისით.

- ბატონო დიმიტრი, მაინც რა არის თქვენი საწარმო სათვის ძირითადი პრობლემა, ანუ რა შემაფერხებელი ფაქტორებია წარ-

მოების განვითარებისათვის?

- ცოტა მოძველებული თემაა, მაგრამ მანამდე უნდა ვიმეოროთ ეს, სანამ არ დაიხვეწება საგადასახადო სისტემა. სანამ ის ყველა პატიოსანი მეწარმისთვის აქილევსის ქუსლი იქნება. ჩვენი საგადასახადო სისტემა ისეთია, რომ მეწარმეს ყოველგვარ ინტერესს უხშობს. ჩვენი მეწარმეების სიძლიერე კი ის არის, რომ გამოუსწორებელი ოპტიმიზტები ვართ. დარწმუნებული ვარ, ყველაფერი თავის კალაპოტში ჩადგება. როცა ძალიან შევწუხდები გადასახადებით, უიმედო მდგომარეობაში ჩავარდნილი ხანდახან ვფიქრობ, დიდი ბოქლომი დავადო წარმოებას. ასე უფრო მშვიდად და წყნარად ვიქნები. რომ იცოდეთ, ის ბოქლომი მზად მაქვს ყოველ წელს.

- მოგეხსენებათ, საქართველო დღინის ქვეყანაა. ბოლო ხანს თითქმის

ლაღიძეებმა. ამას უნდა დიდი რუდუნება, გამოცდილება, თავდადება და რაც მთავარია, პატიოსნება. აი, ამის იმედით ვიყურებით მომავლისკენ, კოლექტივი დარწმუნებულია, რომ სწორ გზას ვადგავართ. მკრეხელობაში ნუ ჩამომართმევთ, მაგრამ ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ საქართველოში კონკურენტი არ გყავს და არც შეიძლება ვინმე იყოს საქართველოში ჩვენი კონკურენტი სპირტისა და არყის წარმოების დარგში, ვინაიდან წარმოება ძლიერ ფუნდამენტურა აღმოცენებული.

- ბატონო დიმიტრი, თქვენ საუბრობთ ხარისხზე. ბრძანებთ, რომ კონკურენტი არ გყავთ საქართველოში და არც შეიძლება გყავდეთ. რით აღწევთ ამგვარ ხარისხს?

- ჩვენი ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალი განუწყვეტილად ფიქრობს და მუშაობს პროდუქციის ხარისხის დახვეწაზე, საუკეთესო ნედლეულის შერჩევაზე, საუკეთესო ტექნოლოგიით

გმუშაობთ, ფაქტობრივად, სწრაფად, დანარჩენი დრო ვუნდებით პროდუქციის რეალიზაციას, კონტრაბანდის გამო. ხელისშემშლელია მომხმარებლის მწირი ჯიბეც. რაც არ უნდა საუკეთესო პროდუქცია მივაწოდოთ, მყიდველს მაინც მდარე პროდუქციისკენ გაურბის თვალი, რომელიც ბევრ შემთხვევაში სუროგატია.

დღეს კანონში სპეციალურად არის მუხლები, რომელიც ითვალისწინებს ე.წ. საზღვარგარეთელი ინვესტორისათვის შეღავათებს, უაქციზო წარმოებას და ა.შ. მე ვიკადრებ, რომ ვიღაც უცხოელს მოველაპარაკო, ვითომ ის ათის დამფუძნებელი და მივიღო შეღავათები. ეს ხომ სიყალბე იქნება, სიცრუე. მაგანნი ამას არ დაეძებენ. ასეთ ფირმებს კონკურენციას, რა თქმა უნდა, ვერ გავუწევ, რადგან ჩემი გადასახადის ნახევარიც კი არა აქვთ გადასახდელი.

- თვლით, რომ ბიზნესში პატიოსნება მთავარი და პატიოსანი ბიზნესი იმარჯვებს?

- უდაოდ. დღეს მხოლოდ ენთუზიაზმის ხარჯზე ვარ და ვიქნები მანამ, სანამ საბოლოოდ არ გაიმარჯვებს ჩემი პროდუქცია და წარმოების ავტორიტეტი.

- თუ საიდუმლო არ არის, როდისთვის მოზდება ეს ყველაფერი?

- მოზდება მაშინ, როცა შემცირდება კონტრაბანდა, მოისპობა ფიქტიური ინვესტორი და რაც ყველაზე მთავარია, რეალურად ფხზე დადგება ხალხი და წავა იქ. სადაც ფასი მაღალ ხარისხთან ერთად. დღეს რა ფასზე შეიძლება იყოს ლაპარაკი, როცა უბრალო წყაროს წყალი ჩვენზე მაღალ ფასს იყიდება.

- რა თანხა შედის ბიუჯეტში თქვენი წარმოებიდან?

- გასულ წელს 700 000 ლარს აღემატებოდა. წელს თუ ხელი შეგვეწყო, ალბათ, უფრო მეტი შევა.

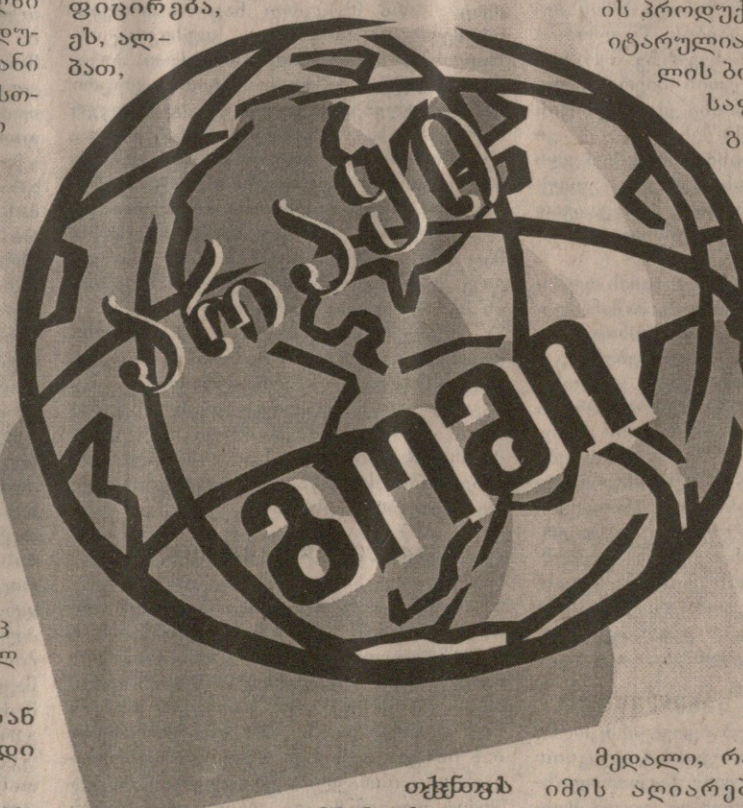
- რამდენი დასახელების პროდუქციას უშვებთ და საერთაშორისო ბაზარზე თუ გქონიათ წარმატებები?

- ვუშვებთ 12-13 დასახელების პროდუქციას, ყველაზე ელიტარულია არაყი "გომი", რომლის ბოთლი ჩამოსხმულია საფრანგეთში. ახლა გამოვუშვით არაყი "ლუქსი", რომელმაც შიდასაღებუსტაციო შეფასებით უმაღლესი ნიშანი დაიმსახურა. გავაგზავნეთ პეტერბურგის საერთაშორისო გამოფენაზე, სადაც ძალიან ძლიერი მსხვილი 300-მდე ფირმა მონაწილეობდა. "ლუქსმა" მიიღო ვერცხლის მედალი, ხოლო ელიტარულმა არაყმა "გომმა" ოქროს

მედალი, რაც კიდევ ერთხელ იმის აღიარებაა, რომ "გომი" ხარისხიანი, ელიტარული და საუკეთესოა.

ესაუბრა ივოლდა ცირდავა

საგადასახადო ხარისხი და ხაშურის შორის. დაიძრა ნახევარი ხაშური თბილისისკენ - არიქა, ბატონო დიმიტრი, გვიშველე, ისევ შენ გვიპატრონეო. მთხოვნელეზმა იცოდნენ რას ითხოვდნენ და ვის თხოვდნენ. დარწმუნებული, რომ დიმიტრი დუგლადე ყველა პარამეტრებზე გაიყვანდა, რასაც ჰქვია ქარხნის აღმავლობა და თითოეული მუშაკის სოციალური-მატერიალური აღმავლობა, ვერ გაჭრა დუგლადის არგუმენტებმა - ცოტა ასაკიც მაქვს, ხაშურის რაიონშიც ბევრი ვიმუშავე, თან ახალი წარმოებაც მაქვს უფრო ფართო პროფილით - შამპანურის წარმოება, შუშის, კონიაკის წარმოება, რომელიც "გომში" ჯერ-ჯერობით არ არის...

ტექნოლოგიის მიმდინარეობაში. ციას ქმნის.

- მართალია გითხრათ, წარმოების ყველაზე დიდი მტერი კონტრაბანდა და ფალსიფიკაციაა.

მე-11 გვერდიდან

გადმოსახლებულ ქურთებს უყვართ სიმღერები თავის გამორულ ბრძოლაზე, მაგრამ თავის პროვინციაში დაბრუნებას არ ფიქრობენ. ქურთული ეროვნებისა და ეროვნული იდენტობის ხსენებისთვის ქურთები ისჯებიან კანონით, როგორც “ეთნიკურ ჯგუფთა შორის სიძულვილის მთვევლნი”. იდენტიფიკაცია ბავშვებისთვის ქურთული სახელების დარქმევით. განსაკუთრებით მკაცრია დევნა ქურთული სამხრეთ-აღმოსავლეთის ზონაში (მთავარი ქალაქი-დირბექირი). სოფლები ნადგურდება “დამწვარი მიწის” ტაქტიკით, მოსახლეობა გასულია და ვეღავდ კარგებში ცხოვრობს. “პეკ“-ს წევრსა და კანონს მორჩილ ქურთს ერთმანეთში არ ასხვავებენ. პატიმრობა, წამება, გაქრობა ჩვეულებრივი მოვლენაა, ისევე როგორც მამაკაც პატიმართა გაუპატიურება. წამება შეიძლება პარლამენტარის მიმართაც კი გამოიყენონ. დასავლელი უფლებადამცველები არ მალავენ მდგომარეობის ამ სიმძიმეს.

ქურთებთან ომი წელიწადში 8 მილიარდი დოლარი ჯდება. ხელისუფლებას უნდა ქურთების გულის მოგება 30 მილიარდ დოლარად ღირებული ჰიდროელექტრო და ირიგაციული სისტემის აგებით, მაგრამ თანხები, ჯერ კიდევ არ არის, სახელმწიფო ელექტროკომპანიისა და მდიდარი მემამულეების ჯიბეში მიდის. მდგომარეობა ცოტა შემსუბუქდა მას შემდეგ, რაც პეკ-ს ლიდერი ოჯახი დააპატიმრეს და ცეცხლის შეწყვეტაზე შეთანხმდნენ. არმია მანამდისაც უკვე თითქმის გამარჯვებული იყო. მისი ცნობით, თურქეთში 500 ქურთი პარტიზანები რჩებიან, მაგრამ დირბექირის ზონაში განლაგებული არმიის შეკვეცას ჯერ არავინ ფიქრობს. პატარა დათმობა პოლიტიკაშიც მოხდა. ოპოზიციონერთა ჩუმი მკვლევლობები შემცირდა, წამება — არა. დაუშვეს აქ-იქ ქურთული არაპოლიტიკური სიმღერები. “პადეფის” ყრილობაზე სიტყვა “ქურთისტანიც” კი ახსენეს. ათი წლის ინტერვალის შემდეგ ნება დართეს ქურთებს ნავროზობის (ახალი წლის) აღნიშვნისა. ამ დათმობას ეწინააღმდეგება ტრადიციული ქემალისტური ბიუროკრატიის ნაწილი, მთავრობის მიერ დასპონსორებული არაფორმალური რაზმები, ნარკოვაჭრები, რომელთაც ნორმალისაციის პირობებში საარსებო სივრცე აღარ რჩებათ.

ქურთებისთვის გაწეულ ყველა დათმობას ხელისუფლება სახავს ადამიანის უფლებათა დაცვის და ჩამორჩენილ რეგიონზე ზრუნვის დონისძიებებზე: ქურთებს, როგორც ეროვნულ უმცირესობას, იგი არ ცნობს.

რელიგია და სახელმწიფო

თურქების 97% ამბობს, მუსლიმანი (მორწმუნე) ვარო, 92% ამბობს, რამზანის თვეში ვმარხულობო, 46% ამბობს, დღეში 5-ჯერ ვლოცულობო, მაგრამ 91% ამბობს, განსხვავებულ რწმენებსაც პატივი უნდა ვცეთო. უმრავლესობა ამბობს, არა უშავს რა, თუ მუსლიმანმა დალია, ლოცვა ან მარხვა გამოტოვა, ქალმა თუ თავდაუხურავად გაიარა და ასე შემდეგო. მხოლოდ 21% მომხრეა ისლამური სახელმწიფოსი, მაგრამ რომ აუხსნით, რას ნიშნავს ეს, ეს პროცენტი ეცემა.

კონსტიტუცია კრძალავს “სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამართლებრივი წყობის თუნდაც ნაწილობრივ დი-

კარებას რელიგიურ პრინციპებზე”. სახსედრო ტრიბუნალები სისტემატურად ხსნიან ოფიცრებს რელიგიური ისლამური მიდრეკილებებისათვის. თუმცა ქემალისტურმა ელიტამ დიდი ხანია გადააგდო ტრადიციული თავსაფარი, სოფლად და ქალაქის ღარიბ უბნებში იგი თითქმის ყველა ქალს ახურავს. დღეს მას იხურავენ რელიგიური აღორძინების მომხრენიც და მთავრობა ამას დევნის. უნივერსიტეტებიდან ამისთვის გარიცხეს 30 ათასი სტუდენტი და ლექტორი. ერთმა ქალმა გაბედა თავდახურულმა პარლამენტში შესვლა და მას წაართვეს როგორც მანდატი, ისე მოქალაქეობა. თავდახურული დედა ვერ ინახულებს ჰოსპიტალში ქურთებთან ომში დაჭრილ მებრძოლს. მაგრამ ამავ დროს სახელმწიფო არ ეთიშება რელიგიას. მან დადო ფულის დიდი ნაწილი ანკარის ყველაზე დიდი მეჩეთის ასაგებად, იგი ხელფასს უხდის მოღვაწეებს, აკონტროლებს რელიგიურ სწავლებას (რომელიც სავალდებულოა), ამოწმებს პარასკეოზობით ქადაგებებს, პოლიტიკას ხომ არ ეხებაო.

როცა პარლამენტი არჩევნები 1995 წელს მოიგო ისლამისტურმა კეთილდღეობის პარტიამ, სამხედროებმა ყველაფერი იღონეს, რათა მას უმრავლესობა ვერ შეედგინა, ხოლო როცა ეს ღონისძიება ჩაუვარდათ 1996 წელს, მაინც აიძულეს “კეთილდღეობა”, რომ ანტიისლამური კანონები გაეტარებინა. პროკურატურამ დააბრალა ამ პარტიას შეთქმულება ისლამური რეჟიმის დასამყარებლად და მტკიცებდა ის გამოიყენა, რომ ეს პარტია არ ებრძოდა წვერის მოშვებას, ჩაღმისა და თავსაფრის დახურვას. ამ პარტიის წინააღმდეგ მიმართულ კამპანიაში რომ აიყვანა საიუსთაფი და სოხლეუთა-სო-საქრთამავი ფონდების ქონა დასდო ბრალად, მისი მთავრობა დაეცა. პარტია აკრძალეს და მისი ლიდერი ერბაქანი 5 წლით პოლიტიკიდან გააძევეს. “კეთილდღეობას” ჩაენაცვლა მისი მემკვიდრე პარტია “ქველობა”. დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ თურქეთში ერთდროულად არსებობს ხოლმე მხოლოდ ერთი მნიშვნელოვანი რელიგიურად ექსტრემისტული ჯგუფი და ბევრი თურქი ფიქრობს, რომ იმ ერთ ჯგუფზე მთავრობა მართავს ხოლმე. ჯგუფი “ჰიზუ-ლა” ტერორს ეწეოდა ქურთული დასახლებების არეალში სამხრეთ-აღმოსავლეთ თურქეთში ისლამური ქურთული სახელმწიფოს შექმნის ღონისძიებით (1990-იანი წლები) და მთავრობა დიდხანს არ ებრძოდა მის მიერ პეკ-ს მომხრეების ხოცვას. მხოლოდ ბოლო დროს (თებერვლის აქეთ) დაიჭირეს 1000 ჰიზულები და ამოთხარეს მათ მსხვერპლთა გვამები. ამ პარტიასთან შედარებით ერბაქანის პოლიტიკა, რომელიც ეწინააღმდეგებოდა რელიგიური სკოლების შეკვეცას და ლიბიასა და ირანში დადიოდა, ძალიან რბილი იყო. ერბაქანი ემხრობოდა თურქეთის მოკავშირეობასაც, მიუხედავად რელიგიური განსხვავებისა: იზრაელთან. “კეთილდღეობის” პარტიას ბევრი თურქი მისდევდა არა მისი რელიგიური მიმართულების, არამედ პატიოსნებისა და კომპეტენტურობის გამო და მოშორდა მას, როცა ამ თვისებათა დათმობა შეატყო. “ქველობის” ლიდერები დღეს ძალიან ზომიერად ლაპარაკობენ თავისი პროგრამის რელიგიურ პუნქტებზე, როგორიცაა რელიგიური განათლების განვრცობა და თავსაფრის აკრძალვის გაუქმება, რადგან მეტის ხსენება მათ ისეთსავე ანტიპათიას მოუტანს მრავალი ამომრჩეველის მხრიდან, როგორსაც

არმიის მხრიდან. ეს პუნქტები მათ ამომრჩეველთან მიაქვთ როგორც სამოქალაქო თავისუფლებათა დაცვა და არა როგორც რელიგიის ინტერესებისა. მიუხედავად ამისა, პროკურატურა ამ პარტიის აკრძალვას ცდილობს და ისევე ყრის ერთ ქვაბში მორწმუნეებსა და ფუნდამენტალისტებს, როგორც ქურთებსა და პეკ-ს წევრებს.

არმია - პირითადი პოლიტიკური ძალა

ერთ-ერთი თავისებურება თურქეთის პოლიტიკური ცხოვრებისა, რომელიც ბუნებრივი ჩანს თურქებისთვის, მაგრამ სრულებით მიუღებელი ჩანს ევროკავშირისთვის, არის არმიის ლამის დაკანონებული წარმმართველი როლი ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ევროკავშირის ყურადღება, კერძოდ, ორმა კონსტიტუციურმა ანომალიამ მიიპყრო: პირველი. შტაბის უფროსი პირდაპირ უკუთვს მოხსენებას პრემიერ-მინისტრს, და არა თავდაცვის მინისტრს. მეორე, წმინდა სამოქალაქო საქმეებში გადამწყვეტი ხმა აქვს “ეროვნული უშიშროების საბჭოს”, რომელიც შედგება ხუთი უმაღლესი ოფიცრისგან, პრემიერისგან, პრეზიდენტისგან და კიდევ სამი მინისტრისგან. ეს ფორმა მოინახა როგორც პოლიტიკაზე არმიის კონტროლის ისეთი საშუალება, რომელსაც არ სჭირდება ქუჩაში ტანკების გამოყვანა და არმიის მიერ ხელისუფლების აღება, როგორც ეს სამჯერ მოხდა 1960-სა და 1980 წლებს შორის. ერბაქანის შეზღუდვაც და განდევნაც, რომელიც წელან ვახსენეთ, არმიის საქმე იყო.

თურქეთის სამხედრო ბიუჯეტი 1999 წელს 14.7% შეადგენს (იტალიისა 4%, ბრიტანეთისა 6%). მის არც რაოდენობას პარლამენტში გატარებისას, არც გახარჯვას არავინ აკონტროლებს. დღეს არმიის მჭირად ღირებული გადაიარაღება ხდება. არმია ქვეყნის ყველაზე პოპულარული ინსტიტუტია. ერთობლივი სამხედრო სამსახური ძალიან აახლოებს მალა და დაბად კლასებს. პოლიტიკოსებისაგან განსხვავებით, ოფიცრები პატიოსნებისა და პირდაპირობის ნიშნულებად ითვლებიან. სამართლიანობა მოითხოვს, ითქვას, რომ არმიას ხელისუფლება აუღია მხოლოდ დიდი კრიზისების დროს და ყოველთვის სწრაფადვე დაუბრუნებია იგი სამოქალაქოებობისათვის.

არმიის პირველი დისკრედიტაციის ნიშნები პრესაში გაჩნდა მისი ზანტი მოქმედების გამო ამასწინანდელი მიწისძვრის დროს. ნელ-ნელა ირკვევა ზოგი ოფიცრის მიერ ჩადენილი ანგარებიანი კანონდარღვევები ქურთებთან ომის დროს, მათი ფინანსური მატინაციები, გადამდგარი ოფიცრების დაჯდომა მაღალი კვალიფიკაციის მომთხოვნ ადგილებზე კომპანიებში და ა.შ. ნატოში ყოფნასთან დაკავშირებით თვით არმიაშიც იბადება მისი მოდერნიზაციის, რაციონალიზაციის, პროფესიულ არმიაზე გადასვლის იდეები, რაც მის პოლიტიკურ როლს გარდუვალად შეამცირებს. ევროკავშირში შესვლა ოფიცრებს ათათურქის ოცნებათა ახდომად მიაჩნიათ.

თურქეთის პოლიტიკური პარტიები

თურქეთის პოლიტიკურ პარტიებს ახასიათებს ლიდერების დიქტატურა პარტიებს შიგნით: გადაწყვეტილებები მიიღება ერთ-პირი უფლად, რეგიონულ ორგანიზაციებს ანგარიში არ ეწე-

ვა, ლიდერები: გადადგებიან, მარტო ვართ. “თურქეთის მთავარი პოლიტიკური პარტიები საოცრად ჰგავს ერთიმეორეს, ყველა ნაციონალისტია ამა თუ იმ ხარისხით, მაგრამ ყველა ემხრობა ევროკავშირში გაწევრიანებას. თეორიულად ყველა ეთანხმება რელიგიისა და სახელმწიფოს გაყოფას, თუმცა ყველას ჰყავს ისლამისტური ფრთა. ყველა აღიარებს, რომ დეფიციტს და ინფლაციას უნდა ებრძოდნენ, მაგრამ არჩევნების მოახლოებისთანავე ყველა უხვად აღებს თავის ჩემოდნებს”. ეს პარტიები ყველა გადაქცეულია საპატრონაჟო ჯგუფებად, რომლებიც ერთმანეთს უჯიბრებიან უფლებებისათვის, რომ ერთი და იგივე პოლიტიკა გაატარონ. კორუფციას პარტიებში და მათ კავშირს მაფიებთან ფართო მასშტაბი აქვს.

თურქეთის ეკონომიკა და ფინანსები

(ათათურქის სიცოცხლეში და კიდევ დიდხანს მისი სიკვდილის შემდეგაც თურქეთში ტარდებოდა “ეტატიზმის” ანუ განვიითარების სახელმწიფო, პროგრამის განხორციელების პოლიტიკა, “სტალინური ხუთწლიელების” მსგავსად. კერძო სექტორი არ იზღუდებოდა, მაგრამ იგი მცირე იყო სახელმწიფო სექტორთან შედარებით. დასავლეთისკენ კურსის აღების შემდეგ თურქეთმა თანდათან ორიენტაცია აიღო კერძო სექტორზე და ევროკავშირის მისგან ამას მოითხოვს. რედ.)

თურქეთის ეკონომიკას აზარალებს ჯერ კიდევ სახელმწიფო სექტორის სიდიდე და ის, რომ მთავრობა ადმინისტრაციულ ხარჯთა შეკვეცის და პრივატიზაციის მიზნით ახორციელებს სიდიდებისა და სახელმწიფო ხელფასების ზრდის პოლიტიკას ადგა და ადგას. თურქები თავის ეკონომიკას “სასწაულად” თვლიდნენ, ვინაიდან 80%-იანი წლიური ინფლაციის პირობებში მათი ეკონომიკა 10 წლის მანძილზე წლიურად 4%-ით იზრდებოდა და მეწარმენიც ადიდებდნენ პროდუქციას იმის მიუხედავად, რომ სესხზე პროცენტი 50% წლიურს უდრიდა. ხაზინა სესხულობდა უზარმაზარ ფულს (შეგნით), მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობა უყაირათო იყო და მსოფლიო სავალუტო ფონდის აუარებელი პროგრამა ჩავარდნილი იყო, მაგრამ გასულ წელს ამ პროცესთა უარყოფითი შედეგები უკვე გამოჩნდა. უფრო აღრევ გამოჩნდებოდა, ოხალს (იმ დროს ფინანსთა მინისტრს) რომ არ შეერბილებინა მკაცრი კონტროლი იმპორტზე და კაპიტალის მოძრაობაზე (მანამდე უცხო ვალუტის გადატანა დანაშაულად ითვლებოდა), რამაც ეკონომიკა გააცოცხლა, თუმცა სავაჭრო დეფიციტი გაზარდა. მაგრამ ოხალმაც კი ვერ გაბედა, შეეწყვიტა სუბსიდიები ქარხნებისთვის და გლეხებისათვის და შედგავთები მეტისმეტად მრავალრიცხოვანი სახელმწიფო სამსახურებისათვის. გასული წლის ბოლოს კრედიტი ღირდა 40% და ინფლაცია იყო 70% წლიური. ვალი მთლიანი ეროვნული პროდუქტის 60% უდრიდა (რაც არც თუ ისე ბევრია), მაგრამ მისი მომსახურება ძვირი ჯდება. გასულ წელს თურქეთის 500 უდიდესი ფირმის მოგების 88% შეადგინა მთავრობისათვის მიცემული სესხების პროცენტმა. დეკემბერში მთავრობამ სავალუტო ფონდის რჩევით გამოაქვეყნა ინფლაციის (ღირის გაუფასურების) მოსალოდნელი დინამიკა,

მასწავლებელს პირველად სასწავლებელში...

ნანა პაპუაშვილი: 53-ე საშუალო სკოლის 1 კლასის პედაგოგი. 14 ნოემბრიდან ამ სკოლაში პედაგოგად მისი ოჯახი ამ სკოლას კონსტიტუირდება.

- ქალბატონო ნანა, უპირველესად გილოცავთ ახალი სასწავლო წლის დაწყებას. მერამდენე თაობა ეს კლასი თქვენთვის?

- დღეს ძალიან ბედნიერი ვარ. ხანმოკლე, ყოველთვის სახამოვნოა მასწავლებლისთვის სასწავლო წლის დაწყება. გახარებული ვარ - კიდევ ერთი თაობა გაივლის ჩემს ხელში.

- რამდენი წელი უნდა ასწავლოთ?

- ახალი წესდების მიხედვით, ორი წელი, რასაც ვერ ვერ შევხვდები. მიჩვეული ვიყავი, მთელი ოთხი წელი ჩემს ფრთხილზე რომ იყავნენ...

- პედაგოგიური მოღვაწეობა 53-ე სკოლაში დაიწყეთ?

- დიახ, პედაგოგიური მოღვაწეობა დავიწყე ამ სკოლაში. ჩვენი დირექტორის ქალბატონ ლამარა მარგველაშვილის შემწევით და ხელისშეწყობით მოვხვდი საუკეთესო, ხანმოკლე სკოლაში.

- ქალბატონო ნანა, ყველა ადამიანის ცხოვრებაში დაწყებითი კლასის მასწავლებელი განსაკუთრებულ სიყვარულს იმსახურებს და განსაკუთრებულ კვალს ტოვებს...

- ალბათ, მეც იმით ვარ დაწყებითში, ხანმოკლე, ინგლისური ენის სპეციალისტი ვარ და თავისუფლად შემიძლია წავიდე მაღალ კლასებში. მაღალი კლასებიც მყავს, მაგრამ დაწყებით კლასებთან მუშაობის სიამოვნებას და სიყვარულს თუ ერთხელ შეიგრძნობს ადამიანი, ისე ადვილად ვერ მორდება. ამას გულით ვამბობ. ეს მართლა ასეა.

- ეს კლასი საუნივერსიტეტოა?

- დიახ, საუნივერსიტეტო კლასებში მუშაობამ უფრო მეტი თავისუფლება მომცა. უფრო მეტი შემოქმედებითი გაქანება. აქ პროგრამას სადღაც შენ თვითონ ადგენ. უფრო მეტი ინიციატივა გაქვს. მერე ბავშვების სიმცირე ძალიან ბევრს ნიშნავს. თითოეულ ბავშვთან უფრო მეტი კონტაქტი გაქვს. ძალიან ბევრი დადებითი მხარე აქვს, რომ ჩამოვთვალო. მორს წაგვიყვანს. მზრუნველობასაც მეტს ვგრძნობ. ხელისშეწყობა, მომზადების თანადგომასაც ტონო ნანა, ახალი სასწავლო წელია, ცოტა არატრადიციულად - 18 მაგრამ მაინც დაიწყო... გითხრათ, მართლაც დიდი დავწყეთ. იმიტომ, რომ ნა ცელოდით ამ დღეს ღელისთვის ის სამი თვე მარისია, იმიტომ, რომ ეს 18-მდე აღარ დამთავრდა. ჭიმა და აღარ გაილია.

- ქალბატონო წელი.

სექტემბერს.

- მართალი

მოდოლებით

ელიტა დიდ-

ეყოლა. მასწავ-

სრულიად საკ-

18 დღე 1-დან

გაიწვლა. გაი-

- გამოდის, რომ თქვენ ტრადიციებს დიდ პატივს სცემთ...

თვლით. რომ პირველ

სექტემბერს უნდა დაიწყო სწავლა?

- მე პირადად ტრადიციებზე გაზრდილი ადამიანი გახლავარ. და 1 სექტემბერი

სხვანაირი გრძნობა იყო ყოველთვის ჩემთვის. ისეთი მიზეზი არა მგონია რომ ყო-

ფილიყო და ვერც ვერაფერს დამარწმუნა იმაში, რომ სწავლა უნდა გადადებულიყო.

კიკვიძე ნიკუშა: ნიკუშამ ხუთეზზე უნდა ისწავლოს უნდა აუცილებლად მინისტრი გახდეს. პრეზიდენტობაზეც კი უარს ამბობს.

ქეთი ამხაშვილი: მე მინდა მხატვარი გამოვიდე, იმიტომ, რომ ძალიან ლამაზად ვხატავ.

- რისი დახატვა გიყვარს?

- გოგონების.

- მარტო გოგონებს ხატავ?

- მარტო გოგონებს არა, ძაღლებსაც.

- ძაღლი გყავს სახლში?

- კატა მყავდა, აღარა მყავს, გიჟი იყო და მზეში ეძინა.

- რა ერქვა?

- კიტი ღაღარაკით. გვერდით გოგო იყო, მა-

გრამ რომ გაიზარდა, მამიკომ თქვა, ეს კიტი კი

არა, მურააო.

გიორგი დუნდუა: გიორგი ძალიან უხარია სკოლაში მოხვლა, უყვარს ხატვა. უნდა, რომ გამოვიდეს მხატვარი.

ბევრ რამეს ვაკეთებ.

- სად ახერხებ ამას ყველაფერს?

- ხოფელში, მუხათწყარო ჰქვია. იქ ყველაფერი

მაქვს - ხერხი, ჩაქური...

- მაინც რისი გაკეთება გიყვარს ყველაზე ძალიან ამ სამუშაო იარ-

ადებით?

- სკამების და კიდევ რაღაცების.

- ყველაზე ძალიან ვინ გიყვარს?

- მამა და დედა, ბაბუა და მებია.

- გიორგი, შენ პირველად აქვს ინტერვიუს?

- დიახ, რაღაც მო-

მითანა ახალი სკოლაში.

- ჟურნალისტები

გიყვარს?

- რა ვიცი, ისე რა.

- მოკლედ, მკაცრად

გაქვს გადამწყვეტილი.

ხუთეზზე ისწავლო, ზომ?

- დიახ, დიახ, მაინც

ხუთეზზე.

- მარტო იმეც-

ადინებ, თუ დაინებ?

ვინმეს?

- არა, მარტო.

- წერა და კითხვა

იცი?

- რაღაც ასოები ვიცი. ვაბამ ზოლმე, აი, რა ასოები ვიცი, რა ასოებიც მაქვს. ვაბამ

სიტყვებს და რა ასოებიც ვიცი, იმით ვწერ.

- მეგობრები თუ გყავს?

- დიახ.

- ვინ არიან შენი მეგობრები?

- ნიკუშა, გიორგი, თიკა, ლაშა, თინიკო. ბაღში დავდიოდით ერთად.

- ესე იგი, სკოლაში შენ მეგობრებთან ერთად მოხუდხარ.

- დიახ და მიხარია.

- ხრულიად უნებები რომ დაგზავდნენ?

- დავიმეგობრებდი.

- ზღაპრები გიყვარს?

- ზღაპარი მიყვარს, მაგრამ მე მიყვარს სიმართლეს რომ მეუბნებიან ზღაპრით.

მაგას მიყვება ზოლმე, რეზო ბაბუა.

ჩემს ბაბუას ჰყავს ორი ძმა. ერთ-ერთი არის ყველაზე უფროსი, ბაბუაჩემი არის

შუათანა. ყველაზე დიდი ვინც არის, ის არის ანგოლაში, ექიმია.

- შენც იმიტომ გინდა ექიმობა?

- დიახ. ცხოველებს იკურს ზოლმე კიდევ. ზოლმე აქვს.

- მოკლედ შენ არ ხარ შვიცელი და ექიმობა გინდა, გუბერნატორობა ზომ არ

ხჯობდა?

- არა, არა, მე ექიმი მინდა ვიყო და კარგი ექიმი.

- დღეს შენ პირველი ჯილდო მიიღე, პირველი ფიფქი დაიმსახურე ნანა მასწავ-

ლებლისაგან. გაგიხარდა?

- მიხარია, ძალიან მიხარია და სკოლაც უფრო მომწონს.

გიორგი დუნდუა: გიორგი ძალიან უხარია სკოლაში მოხვლა, უყვარს ხატვა. უნდა, რომ გამოვიდეს მხატვარი.

გიორგი დუნდუა: გიორგი ძალიან უხარია სკოლაში მოხვლა, უყვარს ხატვა. უნდა, რომ გამოვიდეს მხატვარი.

მოსწავლე - ჩემი მასწავლებელი

გიული მეტრეველი, ხაშურის რ-ნის მე-3 საშ. სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი

- ქალბატონო გიული, რას ნიშნავს თქვენთვის პირველი სექტემბერი?

- პირველ სექტემბერი ჩემთვის ყოველთვის დღესასწაული იყო. ერთ დროს ჩვენი ოჯახიდან ოთხი მიგდიოდით

ოვრობდით).

თქვენ წარმოიდგინეთ, სულაც არ მსიამოვნებდა მათი საუბარი, არც სკოლა მიყვარდა მაინცდამაინც, რადგან ის მე დედას მართმევდა. დედა დილით 7

წრფელი გულითა და ნათელი სიტყვით მინდა გაგიზიაროთ სკოლაში გატარებული 14 წლის "მზიანი დღეების" შთაბეჭდილება.

მინდა გულგახსნით გესაუბროთ, როგორ ვსწავლობდი ჩემი მოსწავლეებისაგან, როგორ მწუქინდნენ ისინი ყველაზე ძვირფასს მასწავლებლისათვის

- გამოცდილებას.

ზოგჯერ საკუთარ მარცხსაც ვგრძნობდი, ვსწავლობდი მათგან ტკივილით, მაგრამ მაინც იმედით.

1 სექტემბერს სკოლაში. დედა და მამა პედაგოგები იყვნენ, მე და ჩემი ძმა-მოსწავლეები. მერე სამისათვის იყო ეს დღე დიდი ზეიმი. ახლა ორნი ველოდით მოუთმენლად.

- თვლით, რომ მოწოდებით პედაგოგი ხართ?

- როგორც აღვნიშნე, მოშობლები პედაგოგები მყავდა, ოჯახში ხშირად იკრიბებოდნენ მოშობლების მეგობრები, უმთავრესად მასწავლებლები. იყო საუბრები, კამათი. მე სადღაც კუთხეში ვიყავი მიყუ-უული (სხვა ადგილი, უბრალოდ, არ გვქონდა, რადგან ნაქირავებ ბინაში ვცხ-

სათზე მიდიოდა იტრიაში (მოშობლები იმ დროს იქ მუშაობდნენ) და გვიან ბრუნდებოდა, პატარა ძმას მე მიტოვებდა და პირველ გაკვეთილებსაც, ალბათ, ჩემს ძმას ვუტარებდი. სკოლის დამთავრებამდე არ მქონდა გადაწყვეტილი, სად ჩავბარებდი, ეს ყვე-

სახსოვარი". მე ჩემი მოშობლებისგან სახსოვრად პროფესია მერგო, ამით ვამაყობ.

ვისთვის ანთებენ ბიჭები სანთლებს?

მშენებარებდა აფხაზეთის ომი. წავიდეთ ეკლესიაში, გადავიხადეთ სამშვიდობო პარაკლისი, ბავშვებმა სანთლები აანთეს, მათ შორის ბუბამაც, პატარა ბიჭმა, რომელსაც სხვათა დაუდევრობისა და უპასუხისმგებლობის გამო არც ერთი ხელი აღარ შერჩა. უცბად ყველა სანთელი ჩაქრა (მგონი, ვიღაცამ ეკლესიის ორივე კარები გააღო) ბუბას სანთლების გარდა, იყო რაღაც მისტიკური ამაში, იწვოდნენ უხელო ბიჭის წველებით ანთებული სანთლები...

მეორე დღეს ბავშვებს ვესაუბრებოდი წინა დღის შთაბეჭდილებებზე, ეკითხებოდი, ვინ რა შესთხოვა ღმერთს, ბუბას პასუხი ასეთი იყო: მე ღმერთს შევევედრე, მალე დაგვიბრუნოს დაკარგული ტერიტორიები.

ღმერთმანი, მე სულ სხვა რამ შევთხოვე, მაგრამ შემტრეხა ამის აღიარება.

გვერდი მოამზადა
ივოლდა სირაძე

ამ დღეს ყველა გზა მარტვილში მიდიოდა...

დრო - 30 ივნისიდან მარიამობამდე - უსასრულოდ გაწელილი, მოლოდინი, მოუთმენლობა. დრო, რომელსაც უნდა ეჩვენებინა, შესძლებდნენ თუ არა მთელი საქართველოს ჯანაშვიები შეკრებას, უფრო ძლიერად, უფრო მრავალრიცხოვნად, ვიდრე

მომავალ წელს, ოქტომბერში, რუსში რომ იქნება შეკრება, "მოუ" და ფიფიერეკები ჩემზე იყოს. იცოდეთ, მარტო ექიმები კი არ მღერიან და ხუმრობენ, ჯანაშვიებიც.

ნაწილი ჯანაშვიები
მოსკოვიდან ჩამოვედი, ბიძა გარდამეცვალა, მაგრამ როცა გავეგე: გვარი იკრებოდა, აქეთკენ წამოცვდი, მიხარია, რომ ჩემს ხალხთან ვარ.

30 ივნისს, იყო მზადება... თბილისში ისევ ბატონ ნუგზარ ჯანაშვიასთან ხდებოდა თავშესაფარი, ახლა უფრო მეტი პასუხისმგებლობით, უფრო მეტი სიხარულით - ბევრი ხომ პირველად მიდიოდა თავისი წინაპრის ნაშობსახლარისკენ... ზუგდიდში ბატონი გონარი "რაზმაველა" გვარს.

ცენტრში და... ასობით გაბრწყინებული სახე დიდის თუ პატარის. მასწავლებელთა, თამაგონელთა, შესაშური მაჰინდობის, ექსკურსია მარტვილის

ნასტერს.

შემდგომ გზა გვარის სალოცავისკენ, რომელიც თამაგონში აღორძინდა. ნაწილი და მისმა ნათესაობამ ისევ ადგილობრივი იყო ნაღვლიანი სიტყვა და ბევრი სიხარული, ნოსტალგია, გულში ჩამალული...

იყო ლხინი, ერთმანეთის მოფერება, სიყვარულში "შეჯიბრი", აქამდე უცნობების გაცნობა, ერთმანეთთან მიპატიჟება და ეს ყველაფერი, ახლანდელი გადასახედიდან, უფრო მეტად ლამაზი ჩანს, ისევე ერთმანეთთან შეხვედრისკენ მიგვიწვევს გული.

იმ დღის
შთაბეჭდილებებიდან:
სმარტო ჯანაშვი (შმცროსი) მიხარია, რომ ჩვენმა წამოწყებულმა საქმემ ასეთი გაგრძელება პოვა. ნიბა ცალი ფეხი მოტეხილი მაქვს, მაგრამ მაინც წამოვედი. ჯონი ჯანაშვი თამაგონელებს დიდი მადლობა. აი,

უფიწყარი დღეა. სიმონ ჯანაშვი ჩემი შეილიც წამოვიყვანე ბავშვობიდან უნდა ჰქონდეს ჩანჩუკილი თავისიანების სიყვარული. სმარტო (შმცროსი) ჯანაშვი 20 წლის ბიჭივით ვარ, დავფრინავ რა შემოძლია ეთქვა, გალაკტიონს თუ დავესესხებით და თუ ყველას რაიმე აქვს სახსოვარი, ჯანაშვიებს ეს დღე გვაქვს სახსოვრად. ამრიგა ჯანაშვი

მარიამობა, 28 აგვისტო, მარტვილი
გზა თბილისიდან მარტვილამდე, ზუგდიდიდან მარტვილამდე, ქუთაისიდან... მოკლე, ამ დღეს ჯანაშვიებისთვის ყველა გზა რომში კი არა, მარტვილში მიდიოდა. ბატონმა ლაურ ჯანაშვიამ თითქმის გვარის მახეშის როლი ითამაშა. ჯანაშვიების თბილისიდან მარტვილში გამგზავრების თადარიგიც დაიჭირა, ჯანაშვიებს გზაც დაულოცა და დანახებით ჩაილაპარაკა: "რა ცუდია, რომ ვერ მოვედივარო". დათქმული შეხვედრა რაიონის

რაიონში, მაგრამ ჯერ... მარტვილის მკლესია, ადგილი, რომელიც პირადად ჩემთვის ყოველთვის საოცნებო იყო, სათქვენაც მუდამ მიმიწვედა გული. აქ ზაზა (ზუგდიდელი, და რა თქმა უნდა, ჯანაშვი) და მისი მეგობრები წინა ღამით ჩამოვიდნენ - რუსულმა ჯანაშვიებმა ხატი შესწირეს მარტვილის მო-

ჩვენნი მეზობელი თურქეთი

თვიდან თვემდე, მთელი წლისათვის და შეჰპირდა ხალხს დეფიციტის შემცირებას სუბსიდიების შემცირების, პენსიების მიღების გაძნელების და პრივატიზაციის გზით. სამაგიეროდ ფონდი 4 მლრდ. დოლარ სესხს შეჰპირდა. გეგმით, ინფლაციამ ერთი წლის განმავლობაში უნდა დაიწიოს და წლის დეფიციტმა მთლიანი ეროვნული პროდუქტის მხოლოდ 3% უნდა შეადგინოს. ფონდის სესხის პირობებში შედის კანონმდებლობის რეფორმირებაც და პრვატიზაცია. დღემდე მთავრობამ პრივატიზაციით უკვე 5 მლრდ. დოლარი მიიღო. გადასახადების შემოსავალიც გაიზარდა. გაიმარჯვებს ამჯერად საგალუტო ფონდის პროგრამა თუ კიდევ ერთხელ ჩავარდება, როგორც 17-ჯერ უკვე ჩავარდა, ეს დამოკიდებულია იმაზე, დარჩება თუ არა ინფლაცია იმ ფარგლებში, რომელიც სახელმწიფომ დაგეგმა.

ჯერჯერობით ამ გეგმის განხორციელების საქმე კარგად მიდის. ინფლაციამ დაიწია წლიურ 60%-მდე და სესხის პროცენტი ჩამოვიდა 10%-მდე. თუ ასე გაგრძელდება, თურქეთის ბიზნესის ისევე მოიგებს, როგორც მოიგო 1996 წელს ევროკავშირთან სამრეწველო საქონელზე ბაუების გაუქმების შემდეგ, რასაც მოჰყვა დროებითი

დიდი სავაჭრო დეფიციტი, რომელიც შემდეგ გასწორდა და 30%-მდე დავიდა.

თურქეთის ეკონომიკა საკმაოდ არაგამტვირველად უცხოელთათვის, ამიტომ მათ ურჩევნიათ თანამშრომლობისთვის აირჩიონ, უბრალოდ, დიდი კონგლომერატები, რომელნიც უკვე არიან. მიუხედავად ამისა, უცხოელების ინტერესი თურქეთის ეკონომიკასადმი გაზარტირებულია, რადგან დასავლეთ თურქეთის 25 რაიონი მაცხოვრებელში თითოს საშუალოდ 15 000 დოლარი შემოსავალი აქვს და მის დახარჯვას ფიქრობს. თურქეთის კაპიტალი ძალიან ეტანება ახალ დარგებს (დღესდღეობით-კომუნიკაციის საშუალებებსა და მასმედიას), რაც მის დიდ დინამიზმზე მეტყველებს.

და მაინც, მოსახლეობის დიდი უმრავლესობის, ინფორმაციის საშუალებათა გვრცელების, წყალდენ-ტელეფონ-ტელევიზორის დონის ცივილიზაციისა და კეთილდღეობის საერთო ფონზე თურქეთში უთანასწორობა იზრდება. სესხის მაღალმა პროცენტმა გააძლიერა ფულის მქონენი და შეამცირა უქონელთა შემოსავალი. მოსახლეობის ყველაზე მდიდარი მეხუთედის შემოსავალი დღეს არის მთელის 55%, ყველაზე ღარიბი მეხუთედისა - 4,9%. კერძო და სახელმწიფო განათლება ძალიან განსხვავდება ხარისხით. ისლამური სკოლებისაკენ (რომ-

ლებსაც სახელმწიფო ზვიწროებს ან ხურავს) დიდი სწრაფვა გამოწვეულია ამ სკოლების პატიოსნებითა და წესიერებით.

* * *

"The Economist"-ის ეს ძალიან საინტერესო და ინფორმაციული წერილი, რომლის მოკლე შინაარსიც გადმოვეცით, არ ეხება თურქეთის პერსპექტივას გლობალურ პოლიტიკაში. ამიტომ იგი არ ამბობს იმას, რაც ჩვენი ქვეყნისათვის, საქართველოსთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია: რომ საქართველოს ყველაზე ძლიერი ისტორიული მოწინააღმდეგენი - მუსლიმანური სამყარო ერთი მხრივ და რუსეთა მეორეს მხრივ, რომელთაც ამ ბოლო სამ საუკუნეში არაერთხელ ჰქონიათ დავა და ომი გაველენისათვის ამა თუ იმ კონკრეტულ რეგიონში - გლობალურ პერსპექტივაში ერთმანეთის მოკავშირენი არიან დასავლეთთან თავისი გარდუვალი წინააღმდეგობის და, აქედან გამომდინარე, "რევანშასტული" პოზიციის გამო. მათი ერთობლივი ბრძოლის პირველი შემთხვევა ისტორიაში იყო 1921 წელს რუსეთის 11-ე არმიის და ბათუმთან მდგომი თურქული არმიის ერთობლივი შემოღწევა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაზე, მეორე შემთხვევა - თურქეთისათვის საბჭოთა რუსეთის მიერ გაწეული დახმარება საბერძნეთის წინააღმდეგ ომში 1922 წელს.

რუსეთის მოკავშირეობა არაბულ ქვეყნებთან ხომ საყოველთაოდაა ცნობილი! არის იმედი, რომ თურქეთი იმდენად მყარად დაადგა დასავლეთის გზას, რომ მომავალში მის პოლიტიკას არ წარმართავს ისევ ის დასავლეთისადმი დაპირისპირება, რომელიც რუსეთთან მოკავშირეობის მძლავრი სტიმულია? ან არის ან არ არის. არ უნდა უზულებელყოთ, რომ თურქეთის ყველა პოლიტიკურ პარტიას, "The Economist"-ის ცნობით (იხ აქვე ზემოთ) ისლამისტური ფრთა ჰყავს, და არც ის მძლავრი იდეოლოგიური მუხტი, რომელსაც, ამავე ჟურნალის ცნობით, ყოველი თურქი მამაკაცი იღებს არმიის რიგებში სამსახურისას. აქ იგი, თურმე, ტყობილობს, რომ დღევანდელი თურქული სახელმწიფოს დამაარსებელი ათათურქი არის "არა მხოლოდ მსოფლიოს ყველაზე დიდი კაცი საერთოდ, არამედ აგრეთვე უდიდესი მოაზროვნე, ორგანიზატორი, ნაციონალისტი, ჯარისკაცი, ლიდერი, სახელმწიფო მოღვაწე, პოლიტიკოსი და რევოლუციონერი". ასეთი მძლავრი ემოციური მუხტის მქონე სახელმწიფო ორგანიზმს, ბუნებრივია, ისტორიაში კიდევ არაერთი მძლავრი სიტყვის თქმა უწევს და ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, ეს სიტყვა ჩვენთვის მხოლოდ სასიკეთო ან, სულ ცოტა, ნეიტრალური მაინც იყოს.

ნოდარ ნათაძე

ბინების
ქიღვა-ბაჟიღვა,
ღაგირავება-
ბაჟირავება

მისამართი: აკოფიანის №2 მე-2 სართული
ფირმა „მბრენი“ (საპატრიარქოსთან ახლოს)
☎ 98-31-68

ნინო ქვარცხავა.

1938 წლის

მისამართი: პუშკინის №5. მე-2
სართული. ოთახი №206 ტ. 93-19-93
გოჩა

მდგომარეობა: 1. "ჟორდონზე" აღებული პირველი და მერვე ნოტა ერთად 2. "ნიკას" შემოქმედება 3. ღორმუცე-
ლაპ რომ დაიტრახა "ასი მუქის" (რუს. კაშა) 4. "კლიმატის" შეცვლით გამოწვეული ავადმყოფობა 6. "... მატატა
7. "პიტალო" ადგილი კაცის სხეულზე (ადგილის დახასიათება) 8. "ცისასი" "ნარ-ნარი" ყვავილი 9. ამ მუშევეტერის
სახელი "მისი" არაა 11. "რაციონალური" ქალის ქანდაკება 17. "ჩანალით" გადმოსროლილი წყლის ნაკადი 18.
"ბებური" ბრახილილი ფეხბურთელი 19. ძალი, რომელიც "ინტერის" გუნდში თამაშობს 22. "მალეში" ეს გოგონა
თავს ვერ უშველის (ზღაპრ.) 23. "არღში" მომუშავე "მღესავი" არგენტინელი ფეხბურთელი 24. "ქედდალი"
ფრინველი 25. "დელიდან" ჩამოყვანილი ძაღლის ჯიშს 28. "ნაცისფერი" წინაღობა (რუს. კაშა) 29. საათის
სახელია რადიო 30. "დაკარნივალური" სიფელი გურიამი 33. ბიჭი მგერულად.

[illegible]

ვიქირავე 1 ოთახიან
კეთილმოწყობილ ბინას,
ტელეფონით. ვაკე, მთაწ-
მინდა, ვერა სოლოლაკი,
ორთაჭალის ტერიტო-
რიებზე ტ. 931993

ყეიდი სოლოლაკში
ასათიანის 52 ნომერში
სახლს 120მ². იზოლირე-
ბული.

98 33 63

მთავარი რედაქტორი
სერგო ჯანაშია

რედაქციის მისამართი:
თბილისი, თავისუფლების მოედანი, ჟურნალის ქ. N 5
გაზეთის ინდექსი 66447

შ.პ.ს. ბაზემთი „საქართველო“
რეგისტრირებულია თბილისის კრწანისის
რაიონის სასამართლოს მიერ. №06/4-444
ტელ.: რედაქცია 93-20-36

გაზეთი ხელმძღვანელებს
თავისუფალი პრესის პრინციპებით.
გაქვეყნებული გასაღებზე პასუხს
ავტორები აძევენ.